

Kultuurisündmus annab ülevaate uuest hooajast

Tänase Õpetajate Lehe vahel ilmuv Kultuurisündmus annab ülevaate uuest hooajast teatrites, kontserdisaalides ja muuseumides.

Vanemuine avab hooaja näidendiga „Oblomov“, mis on Eesti teatri esmakokkupuude vene kirjandusklassiku Gontšaroviga. Theatrum toob publiku ette Tšehhovi „Onu Vanja“, millest räägib lähemalt teatri

kunstiline juht ja lavastaja Lembit Peterson. Kuressaare linnateater jutustab loo Nikolai II tütardest. Tallinna Linnateatrisse toovad eesti dramaturgiaga värsked tuuli kümme noort lavakunstikooli lõpetanut. Rahvuskooper Estonia pakub muusika- ja balletilavastustele lisaks õppeprojekte, et kasvatada teatrikülastajaid maast madalast. Rakvere teatri

sügishooaega iseloomustab müstika ja salapära. Pärnu Endla mängukavas on lavastusi putukate elust popmuusikalini. Miksteater plaanib koostööd muuseumidega. VAT teater peab juubelit ning teeb sel puhul kingitusi. Arhitektuurimuuseum näitab head arhitektuuri. Corelli Music alustab uue kontserdisarjaga. Eesti interpreetide liit kutsub õdusatele kam-

mermuusika õhtutele. August Pulsti õpistu juhatab teed pärimusmuusika juurde. Eesti Kontsert läheb koolidesse külla. Artises linastuvad filmid toovad kirjanduse vaatajatele lähemale. Forum Cinema kinodes saab näha ka teatri-, ooperi- ja balletilavastusi. R.A.A.A.M. astub üles näitemänguga, mis muudab maailma.

Lk 7–15

PÄEVATEEMA

Statistika näitab Eesti hariduse tardumist

Heli Aru, haridus- ja teadusnõunik Eesti esinduses OECD ja ÜRO juures, annab ülevaate äsja avaldatud rahvusvahelisest statistikakogumikust, mis keskendub majanduskriisi mõjudele hariduses. Lisaks õpetajaskonna vananemisele näitab statistika Eesti suurima probleemina noorte vähest saavutusvajadust.

Lk 2–3

ARVAMUS

Liiga kiire sõit ajab vankri kraavi

Eesti koolijuhtide ühenduse juhatuse esimees Toomas Kruusimägi kirjutab, et õpetajate palgatõus on hädavajalik, kuid sellega kaasnevaid palga- ja koolikorralduse muudatusi tuleb enne otsustamist põhjalikult kaaluda.

Lk 4

ÜLDHARIDUS

Mida teha gümnaasiumiga?

Ene Grauberg meenutab, et IB-õppekavaga gümnaasiumid oli 1990. aastatel Tallinnas ja Tartus juba olemas, kuid siis leidis haridusministeerium, et mingit teisititegemist ei tohi olla ja nendeski koolides tuleb õpetada Eesti õppekava järgi.

Lk 6

TEADUS

Sotsiaalteadlaste missioonikonverents

Kuna 80 protsenti Eesti sotsiaalteadlaste uuringutest tehakse välismaise raha eest, siis uuritaksegi eeskätt neid teemasid, mis huvitab välisrahastajaid, rääkis missioonikonverentsil sotsioloogide liidu president Marju Lauristin.

Lk 16

VARIA

Tallinn, teine Jeruusalemm

Karl Kello kirjutab ajast, mil Moskva nimetas ennast kolmandaks Roomaks ja pidas Tallinnat teiseks Jeruusalemmaks, mis tuleb ära hävitada.

Lk 20

ProgeTiiger valmistub hüppeks

Tiigrihüppe sihtasutuse uus algatus ProgeTiiger avaldab muljet kogu maailmas. Kindlasti on taolisi algatusi tehtud mitmel pool mujalgi, tõdeb Tiigrihüppe koolituse valdkonna juht Ave Lauringson. ProgeTiiger on loogiline jätk e-Eesti senisele arengule, selle nimetus pärineb õpilaste progemise suvelaagrist, aga konkreetse idee tekkel mängis olulist osa üks pikk auto sõit Eesti ühest otsast teise, mille jooksul arutleti teemal, mis toimub koolides informaatika ja programmeerimise vallas. Mõte arenes edasi selles suunas, kuidas programmeerimist tõsisemalt kooli viia.

Esimene samm kõigepealt

Millel põhineb kindlus, et programmeerimisõppega on võimalik alustada juba esimeses klassis? Ave Lauringson on täiesti nõus, et idee on suhteliselt ambitsioonikas (et mitte öelda: hull): „Aasta alguses alustasime olukorra kaardistamisest: mida õpetatakse täienduskoolituse vormis õpetajale, mis programmid ja keeled on mõeldud eri kooliastmetele. Kujunenud üldpilt andis julguse alustada esimesest klassist. Erilise tõuke andis Gustav Adolfi gümnaasiumi kogemus, seal on juba mitu aastat algklassides programmeerimisega seotud programme katsetatud. Kui esimest sammu ei tee, siis ei tea ka, kuidas asi edasi areneb.”

Üks oluline valdkond, mida peab arendama, ongi õpetajate täienduskoolitus. Põhikooliastmes laialt levinud robotika on programmeerimisega tihedalt seotud. Veebistuudiumi kaudu on õpetajateni jõudnud veebilehtede tegemine. Digilahendused muudavad huvitavamaks loodusainetunde. Täpne ülevaade, kui palju algklassides arvutit või informaatikat õpetatakse, küll puudub, aga üleskutse (osaleda pilootprogrammis ja algklassiõpetajate kursusel) tagasiide alusel otsustades on algklassiõpetajate huvi väga suur.

Lapsevanemad aktiveeruvad

Valmisolekut osaleda pilootprojektis on avaldanud vähemalt kolmkümmend kooli, neid on Eesti igast otsast ja täiesti erineva suurusega,

FOTOD: MEELI LUIGE

Esimesi kokkupuuteid arvutiga, n-ö sissejuhatus arvuti-teadusesse. Koonga põhikooli matemaatika- ja füüsika-õpetajal Agnes Kaiol on sel õppeaastal informaatika-tunnid esimeses ja viiendas klassis.

kaugeltki mitte ainult Tallinnast ja Tartust, kinnitab Lauringson. Lapsevanemad, aga ka hoolekogude esindajad (kes on ka ju lapsevanemad) helistavad, kirjutavad, soovides luua arvutiringe ja tuua koolitusi oma kooli.

Detsembris valmivad kõigile kooliastmetele kursusematerjalid, oktoobri teisest nädalast, läheb Tiigrihüppe SA haridusportaalil Koolielu lahti algklassiõpetajatele mõeldud e-kursus, sinna saab esialgu registreerida end umbes 30 õpetajat. E-kursus koosneb kahest neljanädalasest tsüklist, esimesed neli nädalat on mõeldud selliste teadmiste omandamiseks, mis saab kohe õpilasteni viia: mis arvuti üldse on, alates kas või klaviatuurist ja hiirest, arvuti ei ole üksnes mänguasi laua peal jne. Algklassides on kursused üles ehitatud programmidele KODU, Logo ja Scratch, mis arendavad loogikat ja süsteemse mõtlemise oskust.

Rahvusvahelise koostöö arendamise väljavaadete kohta ütleb Ave Lauringson, et Codecademy, üks populaarsemaid programmeerimise õpetamisvõimalusi, avas üle-eelmise nädala lõpus spetsiaalselt koolidele huviringide läbiviimiseks keskkon-

Teine arvutitund esimeses klassis. Õpitakse avama Paint programmi ja joonistatakse erinevaid kujundeid.

na. Nende initsiatiivil toimunud esimeste kontaktide põhjal võib eeldada, et koostöös õnnestub ehk mõni osa eesti keelde panna, mis oleks meie jaoks väga suur asi.

Laste loovust tuleb arendada

Koonga põhikooli matemaatika- ja füüsikaõpetaja Agnes Kaio jaoks pole ProgeTiigri projekt midagi eriti uut, ta on ise töötanud välja informaatika ainekava 1.–9. klassini. Natukene võttis küll snitti ka internetist, et mis ja kuidas teised teevad. Esimeses klassis omandavad lapsed arvuti algoskuse. Tutvustatakse tekstiprogrammiga, joonistusprogrammiga (Paint ja Tux

Paint) kujundatakse sünnipäeva ning emadepäeva kaarte ja tehakse töölehti. Programm Sebra õpetab lapsi lugema ja arvutama, mis on ju esimese klassi õpioskustes sees. Alates viiendast klassist käiakse kas ringi- või arvutitundides. Nüüd saab hakata õpetama ka programmeerimist. Agnes Kaio kavatseb osa võtta sügisel käivituvast koolitusest, kool tahab osaleda ka pilootprojektis.

Agnes Kaio: „Laste loovust tuleb arendada. Arvuti ja internet ei ole ainult mängimise, suhtlemise, sautsu-mise jaoks. Et tekiks huvi ja ka väljund – kõik ju midagi natukene oskavad, aga vajaka jääb süvitsimine.”

Karl Kello

Tuul pöörab kolmandal aastakümnel

Virve Liivanõmm
Õpetajate Leht

Popp on olla hirmul. Et koolid lähevad kinni, arstid minema, ülemused ülbeks. Mida iganes! Siinkirjutaja kardab, et sotsialism tuleb tasapiisi tagasi, adub seda ohtu siin ja seal, sest hirmul on suured silmad. Nii on meiega juba juhtunud, paar-kümmend aastat saime isekeskis olles rahu, siis kiskus roosaks, varsti päris punaseks, senini ei jõua kadusid kokku lugeda. Meie uus iseisvus saabki varsti kaks-kümmend kaks, öeldakse ju ka, et viimane taks. Mõtleks nüüd siit veel paar-kümmend aastat edasi ja katsuks mõistatada, kuidas me meenutame tulevikus tänavust aastat. Kas kroonikakirjutaja peab vajalikuks teada anda, et anno 2012 oli Eestis kaks suurt streiki? Kevadel nõudsid õpetajad palka juurde, pole sügiseks muidugi midagi saanud, sest Eesti riik toimibki nii – uutmoodi elu algab uuest riigieelarvest, kalendriaastast. Ja kui need uued palganumbrid kord kontodele laekuvad, on nad „võrdsemad” kui enne, algajad saavad natuke juurde, kogemused ja kooli panustatud aastad suurt ei loe. Ja kas me seda siis tahtsimegi? Hästi on meeles vähemasti üks koolijuht, kes kuulutas, et pole siin pikalt rääkida midagi – igäühele tuhat krooni kätte ja ongi korras. Või näide uutest lastetoetustest. Nüüd on otsad juba riigikogus, aga kui valitsus polnud veel kuulutanud, et juurde saavad peajaslikult suhtelises vaesuses elavad lapsed, jagunesid hääled publikumi hulgas pooleks. Iga teine leidis, et juurde peab andma kõigile lastele, sest vahet ei tohi teha, kõik peavad lisa saama „võrdselt”. See, et siis (juulist 2013) ikkagi ei saa meil kõik lapsed sõõnuks, arvajaid nagu ei huvitanudki. Mäletatavasti oli see veel läinud sajandil, kui frankofiil Tõnu Õnnepalu hoiatas, et me ei saagi oma eluga ree peale, kui ei loobu Prantsuse revolutsiooni aegsest arusaamast, et vabaduse eeldus on võrdsus.

Ka meedikute streigi eeskõnelejad rõhusid kõigepealt uute suurte palganumbrite peale – kõigile

kuhjaga juurde! Avalikkus haakus hoogsalt ja nõudis ka kõigile lisa, seda enam, et peale arstide ongi ülejäänud kõik õed, ükskõik kas operatsiooniõed või hooldusõed, kliinilises või hooldushaiglas. Töö iseloomus, raskusastmes on üüratu vahe, aga kes see enam mäletab, et vana nimega sanitarid ei saagi teadmuspõhises Eestis teenida kõik nagu teadurid. Ja kes kui palju, teistest rohkem või vähem teenima hakkab, selle peab tööandjaga läbi vaidlema.

„Võrdselt” ei saa kõik juurde saada, sest inimeste töö ei ole võrdväärne. Riik ei saa siin olla vestluspartner, sest riigi kompetentsus neis üksikasjades ei saa olla küllalt kõrge.

Üks küsimus on mõlema streigi puhul ette ära vastatud, keegi ei küsi, kes on süüdi. Süüdlased on streikide eeskõnelejatele nimeliselt teada. Minister Aaviksoo „ei astunud läbi” ja minister Pevkur „ei võta ühendust”, veel 25. septembri hommikul rääkis arstide liidu peasekretär, et ei olnud võtnud. Pevkurit (Godot’d?) „oodates” tuli meelde, et kui interrindelased 1990. aasta mais Lössenko eestvõtmisel Toompead ründasid, oli seal nende meelest ülemnõukogu esimees Rüütel peidus, mistõttu naised karjusid Nevski katedraali trepil rämedate hääletega: „Võhodi, svolotš!” („Tule, lurjus, välja!”). Rüütel oli Kadriorus, tuli Toompeale tükk maad hiljem ja laulis Ivo Linnaga pimedal rõdul poole ööni „Jää vabaks Eesti meri”...

Mis lauluga võiksimme uue streigipuhangu lõpetada? Ja kustkohast on meis see üleüldine „riigimehelikkus” pärit? Et mis eales meil siin sättimist vajab, seda peab riik, just nimelt ja ainult riik tegema. Ja mida tegema? Kõik võrdseks! Või nagu üks kaheksalapseline ema televiisoris rääkis: tema järeltulijad saavad ühe nädala kuus korralikumalt süüa, kolm nädalat on laual ainult makaronid. Ema armastab lapsi, neid sünnib juurde. Nii et tehku riik ruttu oma seadused korda! Veel hiljuti sündisid lapsed peredesse, nüüd siis otse riiki, ja pelgalt viimase mure see ongi, kuidas neil läheb. Ja veel parem (selgem!) oleks, kui korra lööks majja üks kindel inimene. Nii hakkab see meie uus sotsialismiihalus kohati lausa putinismi kiskuma.

Oli 6. september 1991. Nõukogude Liit kuulutas, et tunnistab Eesti iseisvust. Doktor Rist tormas opitoast palatisse: „Kuulge, teil on siin raadio! Kas see on tõi? ... Hakkasin enne lõunat ühes riigis lõikama ja lõpetasin, tuleb välja, teises.”

Ehk on siis nüüdki veel nii, et meie mõttemaailm on enne lõunat ühes riigis, pärast lõunat leiame end teisest. Üks jalg nagu kuristikku ühes, teine teises servas.

Statistika näitab Eestis

Heli Aru
haridus- ja teadusnõunik Eesti esinduses OECD ja UNESCO juures

Septembri alguses avaldas rahvusvaheline majandusarengu ja -koostöö organisatsioon (OECD) järjekordse ülevaate suundumustest eri riikide haridussüsteemides. Maailmas üks kõige rohkem kasutatav statistikakogumik keskendub seekord peamiselt majanduskriisi mõjudele hariduses. Erilise vaatluse all on haridusvõimalustega seotud teemad. „Education at a Glance 2012” kirjeldab 2009/2010. õppeaasta andmeid, 2009. a hariduskulusid ja 2010. a lõpetajaid.

Haridustase kõrge, kihistumine suureneb

Eesti elanike haridustase on võrreldes OECD riikide keskmisega kõrge: alla keskharidusega inimesi on meil ainult 11% (OECD keskmine 26%), keskharidusega 54 (OECD 44) ning kolmanda taseme haridusega 35% (OECD 30). Erinevalt paljudest teistest riikidest pole meil suuri vanusega seotud hariduslikke erinevusi: 55–64- ning 25–34-aastaste eärühmades on keskhariduse omandajate määr meil vastavalt 85 ja 86% (OECD 62 ja 82). Kolmanda taseme haridusega inimeste osatähtsus on Eestis mõnevõrra tõusnud: 25–34-aastaste hulgas 38% ning 55–64-aastaste hulgas 31% (OECD 23 ja 38). Hariduslik kihistumine on aga suurenenas noo-

remates vanuserühmades. Uuringud näitavad, et kõige kehvemad on nende inimeste oskused, kes ei õpi ega tööta. Eestis on taoliste noorte osakaal 15–29-aastaste hulgas kiiresti kasvanud – kui 2005. a oli neid 14,8%, siis 2010. a juba 19,1%. Majanduskriisist hoolimata on enamik OECD riike suutnud vältida noorte eemalejäämist õpingutest või tööturult. Meist probleemsem on olukord vaid Iirimaa (kasv 10,7%-lt 21%-le) ning Hispaanias (kasv 17,2%-lt 23,7%-le).

Rahvastiku üldisest haridustasemest on vaja rääkida eriti majanduskriisi kontekstis, sest töötus on järjepidevalt kõrgem madalama haridustasemega inimeste seas. 2010. a oli Eestis töötuid alla keskharidusega inimeste hulgas 27,5% (earühm 25–64). See näitaja keskharidusega inimeste hulgas oli 18% ning kolmanda taseme haridusega inimeste hulgas 9,1%. Kui muidu asetub Eesti oma haridusnäitajate poolest pigem Põhja-Euroopa riikide hulka, siis töötuse numbrite kasv paigutab meid pigem selliste riikide hulka nagu Hispaania, Iirimaa, Kreeka ja Slovakkia.

Hariduskulutused

Eesti suunab haridussektorisse 6,3% SKT-st (2009. a andmed). Seda on natuke rohkem kui OECD riikides keskmiselt (6,2%). Kulutused haridusele on kasvanud, kuid kulu õpilase (kõigil haridustasemetel) kohta jääb alla OECD riikide keskmise (6210 USA dollarit vrd 9252 dollarit). Põhihariduse tasemel olid Eestis kulud õppuri kohta 5493 USD (OECD 7719), keskhariduse tasemel õppuri kohta Eestis 6519 USD (OECD 9312), üliõpilase kohta Eestis 6373 USD (OECD 13 728).

Üldise trendina saab OECD riikides välja tuua hariduskulude kasvu: 2009. a võrdluses 2000. aastaga 24 riigis 31-st kulutused haridussektorile kasvasid.

Eesti kuulub nende riikide sekka, kus hariduskulutuste osakaal avaliku sektori kulutustes kasvas väga kiiresti, 47%. Kuulume OECD riikide kolme kiirema hariduskulude kasvuga riiki-

de hulka. Eesti eristubki kõrge avaliku sektori hariduskulutuste määra poolest – 94,2% hariduskuludest pärineb avalikust eelarvest OECD riikide keskmise 84% vastu. Kulude struktuuret jaotust vaadates ilmneb, et erakulutuste osatähtsus hariduskuludest on Eestis eriti väike alg-, põhi- ja keskhariduse tasemel: 1,3% (OECD 8,8). Kõrghariduse tasemel on eraraha osatähtsus Eestis 19,8% (OECD 30). Kõrghariduse erakulutuste taset hinnates tuleb aga eraldi osutada, et Eestis on need valdavalt perede kanda. OECD riikides panustab erasektor kõrgkoolide tegevusse hoopis laiemalt ja seda stimuleeritakse maksupoliitika kaudu. Väikesed erinevused on keskharidusse investeerimise tasemes – meil suunatakse gümnaasiumide tegevusse proportsionaalselt mõnevõrra rohkem ressursi.

Õpetajate palk ja koormus

15-aastase töökogemusega põhikooli-õpetaja aastapalk oli 2010. a Eestis 12 576 dollarit – kolm korda väiksem OECD keskmisest (39 401). Sama suur erinevus on gümnaasiumiõpetajate palgades: Eestis 12 576 ja OECD keskmine 41 182 dollarit. Nagu paljuski muudes valdkondades, saame ka õpetajate palgade puhul välja tuua väga kiire kasvu perioodil 2000.–2009. a – 84% –, mis paraku tähendab siiski endiselt tagasihoidlikku palgataset. Suhtarvuna rahvuslikku rikkusesse on õpetaja palk Eestis 0,74%, OECD riikide keskmine näitaja on sõltuvalt kooliastmest 1,23–1,33% SKT-st. On huvitav märkida, et sarnaselt Põhjala riikidega pole Eestis alustava ja kogemustega õpetaja palga vahe suur. Näiteks Lõuna-Koreas on see ligi kolmekordne.

Üha probleemsemaks on muutumas Eesti õpetajaskonna vanuseline struktuur – alla 50-aastaste õpetajate osakaal on meil alla kolmandiku (26,6%). Probleem polegi niivõrd alla 30-aastaste õpetajate vähesuses (Eestis 8,9, OECD 10,8%), vaid selles, et õpetajakutse pole olnud atraktiivne juba pikemat aega: 30–39-aastaseid õpetajaid on meil ainult 17,7% (OECD

Riigi eakaim õpetaja on kooli uuendustega

■ Euroopa Komisjoni haridusalane aastaaruanne kinnitas tõsiasja: Eesti õpetajaskond vananeb, see amet pole noorte seas populaarne ning meist vähem teenib õpetaja vaid Indoneesias.

Üle 40% meie õpetajaist on vana- mad kui 50 aastat, alla 30-aastasi on kõigest 8,3%. Vanemate õpetajate osatähtsus on suur teisteski Euroopa riikides: Austrias, Tšehhis, Rootsis, Hollandis, Saksamaal, Itaalias, kus juures viimases on alla 30-aastaseid õpetajaid kõigest 0,4%.

Eesti enam kui 14 000 õpetajast 839 on ületanud aga juba 65. eluaasta künnise. Tihti peale jätkatakse pensionieas tööd, sest muidu jääksidki koolis tunnid andmata. „Noorte keskel püsib enda hing ka nooruslik,” lausub riigi eakaim pedagoog, Kohtla-

Järve täiskasvanute gümnaasiumi ajaloo ja ühiskonnaõpetuse õpetaja Eha Künnap, kelle kooli õpilased tunnis- tasid mulluse küsitluse põhjal üheks parimaks õpetajaks. Ta on põlvki- vilinna täiskasvanute gümnaasiumis jaganud koolitarkust 40 aastat, enne seda töötas algkoolis. Töö muudab keerukamaks asjaolu, et õpetada tuleb ka vene keeles. Kuid see-eest on täisealistel õppijatel tihti peale siht kindlamalt silme ees.

„Mind vajavad nii õpilased kui ka kolleegid, töötan, kuniks tervis lubab,” räägib rõõmsameelne vanaproua. Künnap ei kurda väikse palga ega suure koormuse üle. Pika elu jooksul on ta näinud igasuguseid aegu ja alati kõigi uuendustega vapralt kohanenud, ka arvuti ja e-kooliga. Õpetajaks tahtis Künnap saada juba lapsepõlves ning läkski õppima algul Rakvere õpetajate seminarile ja hiljem töö kõrvalt Tartu ülikooli ajalugu.

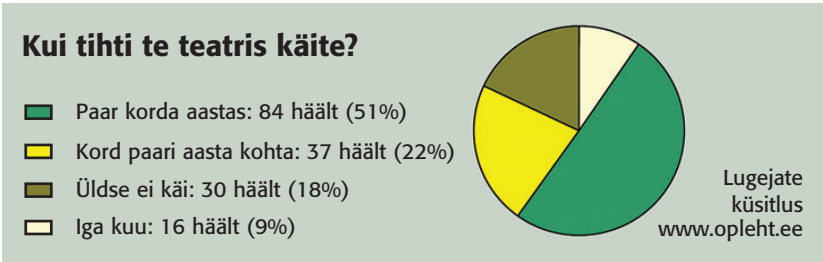
Kuigi teenekas õpetaja naudib oma tööd ja tunneb sellest rahuldust,

mõistab ta noori, kes ei taha kooli tööle tulla. „See on ikkagi väga raske amet ja nõuab kutsumust. Palka tahavad noored ka rohkem saada. Lihtsam on minna mujale.”

Õpetajate hääl on nõrk

Tartu kahe noore füüsikaõpetaja, Reemo Voltri ja Enn Ööpiku sõnul tuleb noori kooli küll, aga pidama ei jää. Voltri ja Ööpik on jäänud, kuid on mures, mis koolides õpetajaameti ümberkorralduste käigus edasi saab. Atesteerimissüsteem tagas kindluse, et eesmärgipäraselt töötades ja uuele astmele pürgides palk tõuseb. Praegu pole selge, mis saab, kui astmed kaovad.

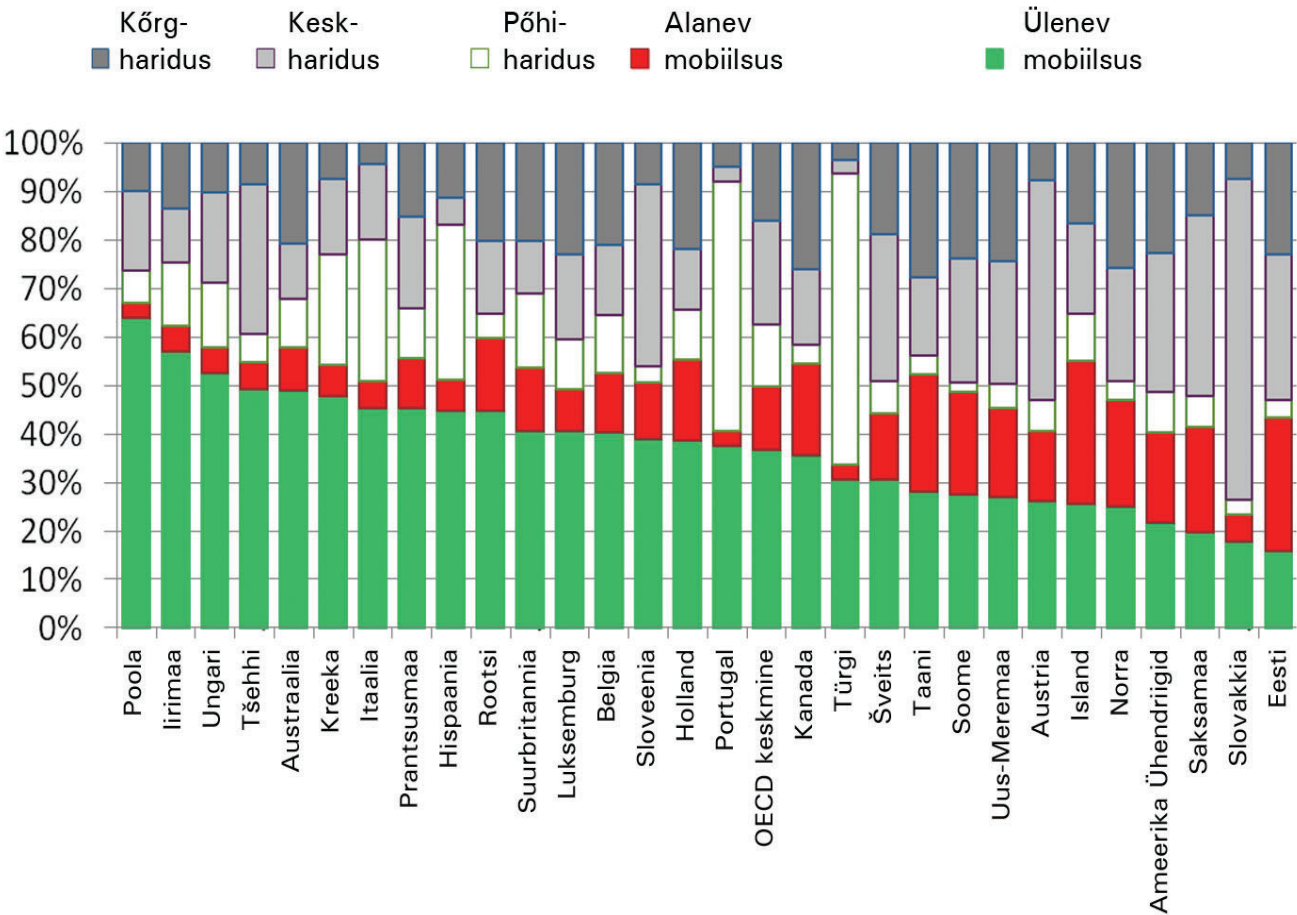
„Õpetaja elukutse prestiiž on tegelikult kõrge,” leiab ka Poska gümnaasiumi noor õppealajuhataja Alo Savi. „Kui keegi kuuleb, et töötan koolis, öeldakse, et teen õilsat tööd, aga samal ajal on valmisolek ise sellele tööle asuda ääretult madal.”

hariduslikku tardumist

Põlvkondadevaheline hariduslik mobiilsus OECD riikides (2009)

25–34 aastaste noorte (kes ei õpi kõrgkoolis) jaotus selle järgi, kas nende haridustase on vanematest kõrgem (ülenev mobiilsus), madalam (alanev mobiilsus) või sama (*status quo*). *Status quo* jaguneb omakorda vanemate haridustaseme järgi põhiharidus, keskkharidus või kõrgharidus.

26,1%). Eeldades, et noored teevad ratsionaalseid valikuid ja võrreldes õpetajaametiga kaasas käivat palga perspektiivi, on statistika kõnekas: Eesti õpetaja aastapalk on keskmiselt 57% kõrgharidusega täisajaga töötava spetsialisti aastapalgast (25–64-aastaste eärühm). Kõrvutuseks: OECD riikide seas ühe noorema õpetajaskonnaga Poolas (alla 50-aastaseid õpetajaid ligi 50%) küünib õpetaja aastapalk 77%-ni täisajaga töötava kõrgharidusega spetsialisti palgast.

Ka tuuakse kogumikus välja õpetajate töökoormuse võrdlevad andmed. Võrreldes OECD riikide keskmise

segaga, on meie õpetajatel väiksemad klassid ja vähem tunde, kuigi kooliaasta on pikem. Põhikooliõpetajal on Eestis aastas 630 kontakttundi (OECD 782 kontakttundi 1.–6. klassis ning 704 kontakttundi 7.–9. klassis). Gümnaasiumiõpetajatel oli Eestis 578 kontakttundi (OECD 658 kontakttundi). Õpilased käivad Eestis koolis 39 nädalat (OECD 38). Keskmine 1.–6. klassi suurus Eestis oli 17,9 õpilast (OECD 21,2). 7.–9. klassis oli klassi keskmine suurus 18,5 (OECD 23,4).

Tavaliselt on nii, et mida kõrgem haridustase, seda kõrgem palk. Eestis on eri haridustasemega inimeste palga

erisused suhteliselt väikesed. Kui OECD riikides keskmiselt teenib põhiharidusega töötaja 23% vähem keskkharidusega töötajast, siis Eestis on sama näitaja 10%. Kõrgharidusega inimesed teenivad Eestis keskkharidusega töötajast rohkem 36% (OECD 55%). Võrreldes teistega paistame silma suure erinevuse poolest meeste ja naiste palkades: kõrgharidusega naine saab Eestis keskmiselt 63% palgatasemest, mille teenib tema sama haridusega meeskolleeg (OECD 72%). Haridus tagab Eestis täna töö, kuid sellest saadav lisahüve on võrreldes teistega väiksem. Kõige rohkem kasu kõrghariduse

omandamisest saavad töötajad USA-s ja Luksemburgis, Põhjala riikide progressiivne maksusüsteem nivelleerib palgatasemed ühtlasemaks.

Haridus ja sotsiaalne mobiilsus

Vastupidiselt Eestis laialt levinud arvamusele pole meil kõrghariduse tasemel õppima asujate arv kõrge – 43% eärühmast (OECD 62%). Vastav näitaja on viimastel aastatel langenud.

Teine väga oluline näitaja, mille abil võrreldakse võimaluste loomist hariduses, on alushariduses osalemise määr. Eesti lastest 88% käib lasteaias juba kolmeaastaselt, mis on veerandi võrra enam OECD keskmisest (66%). Nelja-aastastest käib lasteaias üheksa kümnendikku. Alates 2005. aastast on alushariduses osalemine kasvanud 7% – kasv on olnud teistest riikidest enam kui kolm korda kiirem.

OECD peab sotsiaalset mobiilsust ühiskonnas väga tähtsaks – kui inimene taotleb paremat sotsiaalset staatust, siis see on miski, mis paneb majanduse käima. Paraku on Eestis märgata hariduses pigem tardumist. 25–34-aastaste seas, kes ei õpi kõrgkoolis, on Eestis ainult 15,8% noori, kelle haridustase on kõrgem kui nende vanematel, ja see on madalaim näitaja vaadeldava 29 riigi seas.

Tervelt 27,5% noorte haridustase on madalam kui nende vanematel (2009. a andmed). 56,7%-l selles eärühmas on oma vanematega sarnane haridustase. Üksikuid statistilisi näitajaid ei tohiks üle võimendada, ent kui need trendid peaksid püsima, siis ei ole meil põhjust tulevikus enam uhke olla oma rahva kõrge haridustaseme üle. Ning vaevalt saaks Eesti ka ühiskonnana targemat tööd teha.

Soovitan kõigil hariduspoliitika diskussioonides osalejatel ilmunud statistikakogumikku täpsemalt uurida. Olulisemad arvanded on veebiaadressil <http://www.oecd.org/edu/eag2012.htm>.

OECD avaldatud Eesti haridusstatistika infoleht (inglise keeles): <http://www.oecd.org/edu/EAG2012%20-%20Country%20note%20-%20Estonia.pdf>.

KÜSIMUS JA VASTUS

Kas Eesti õpetajaskond on liiga vana?

GERLI LÖKK

Noored Kooli 3. lennu vilistlane, Lääte ühisgümnaasiumi õpetaja

Arutlesin kord õpilastega teemal „Milline on hea õpetaja?“. Muuhulgas töid nad välja, et ta peab olema ilus, hästi riides ja noor. Kõigis neis tunnustes esineb muidugi subjektiivsust. Kuid kas tõesti töötab koolis nii palju eakaid õpetajaid, et noor pedagoog tähendab õpilaste silmis automaatselt head õpetajat? Oma kooli näitel julgen öelda, et meie õpetajaskond on noorenemas. Hariduses puhuvad uued tuuled. Haridustöötajate streik näitas, et õpetajad seisavad oma õiguste eest. Ka need sündmused motiveerivad noort kooli tulema. Sel aastal oli meie koolis õpetaja-kohtadele palju tahtjaid. Et pääseda Noored Kooli raames õpetajaks, tuleb läbida suur konkurss. Küsimus ei olegi selles, kui vana või noor õpetaja on. Hoopis olulisem on uurida, millised on tema meetodid, arusaamad. Tänapäeval tuleb panna laps õppima, seoseid looma. Ei piisa sellest, kui materjal selgeks õpetatakse. Õpetamismeetodite puhul on sõna „vana“ tööpoolest negatiivse tähendusega. Samuti saame rääkida vananenud õpikeskkonnast.

Hariduses peab toimuma järjepidev areng. Seda aitavad saavutada nii noored kui ka juba kogenud pedagoogid, kes oma töös pidevalt muudatusi teevad ja seeläbi nii ennast kui ka õpilasi arendavad.

LIINA HIRV

Eesti õpilasestinduste liidu juhatuse esimees

Jah, on küll. Enamiku vanemaealiste õpetamismeetoodika pärineb enda kooliajast, ei vasta ühiskonna nõuetele ega toeta kriitiliselt mõtleva, iseseisva ja loova subjekti kujunemist. Seega tekib lõhe õpetaja, eesmärgi ja õpilase vahel. Tõenäoliselt on neid õpetajaid vähe, kes ületavad east tulenevad barjäärid ning on õpilastega tulemuslikus dialoogis. Võib-olla tunneksid vanemad õpetajad end rohkem väärtustatuna, kui saaksid klassiõppe asemel juhendada noori õpetajaid või looksid õppevara. See ei tähenda, et teatud vanuse kukkudes peaks ameti maha panema. Kui õpetajaskonna ealine koosseis oleks mitmekesisem, oleks õpilaskonnal tunduvalt kirevam väärtuste ja eeskujude amplituud.

Noore õpetaja initsiatiivi söövad ära ka juhtivad õpetajad, kel kindlad arusaamad. Koolijuht ei tohiks seda tähelepanuta jätta.

Sirje Pärismaa

kohanenud

Hiljuti ülikooli lõpetanud kolme meesõpetaja hinnangul on olukorra juured ka õpetajakoolituse ääretult madalas kvaliteedis. Koolipraktikat on vaid mõned tunnid. Õpetamise paradigma pole muutunud. 70–80% õpetajaist kasutab samu meetodeid, mis aastakümnete eest nende endi õpetajad!

„Palgatõusu ei tule ka sellepärast, et õpetajate hääli jääb ühiskonnas nõrgaks,“ nendib Savi. „Keskmine õpetaja on ju keskealine naisterahvas, kes küsibki vähe palka. Ta ei julgegi enamat tahta. Taanis tõsteti aastaid tagasi õpetajapalka kaks korda, mille peale tuli mehi kooli. Edasist palgatõusu ei järgnenud ja paljud on lahkunud.“

Eesti koolijuhtide ühenduse juhatuse liikme, Sõmeru põhikooli direktori Virge Ongi sõnul on ühendus juba aastaid ministeeriumile märku andnud, et õpetajaskond vananeb ja vaja on muutusi. Noore pedagoogi stardiraha pole teinud seda ametit ahvatlevamaks. Pole sugugi selge, kas

praegune palgareform muudab kooli noortele atraktiivsemaks, kui näiteks bussijuht saab ikkagi õpetajast suuremat palka.

„Õpetajaamet pole selline, mille sobivuse üle saab käigupealt otsustada,“ tõdeb Ong. „Praktikaage on tudengitel lühike, nad ei koge õpetaja tegelikku vastutust ja kohustust ega jõua ka naudinguni, mida pakub tunne, kui oled kellelegi midagi selgeks õpetanud.“

Ongi arvates võiks taastada kohustusliku töötamisaja ülikooli lõpetamise järel. Aasta jooksul saaks noor pedagoog aru, kas talle see amet ikka sobib.

Koolikliima avatumaks

Tartu ülikooli sotsiaalse kommunikatsiooni professori Marju Lauristini sõnul on sama kehvad palgad kui Eesti õpetajatel ka teistes Ida-Euroopa riikides: Poolas, Ungaris, Slovakkias, see on seotud üldise majandusarengu

ebapiisava tasemega. Asja teine külg on aga tõsiasi, et väikese maa haridus ongi kallim, sest peame paljutki teema väikese hulga inimeste jaoks.

„Kui tahame saavutada kvaliteetset haridust ja unistame, et iga koolilõpetanu oleks võimekas, ei saa me haridust anda kõige odavamalt Euroopas,“ rõhutab Lauristin. „Prioriteedid tuleb ühiskonnas selgeks rääkida. Pole ühtki teist eluala, mis mõjutaks nii otseselt meie inimvara kvaliteeti 10–15 aasta pärast. Me ju loodame, et lapsed hakkavad tööle ühiskonnas, mis on edenum ja rikkam, seega peaksid nad saama haridust, mis on kvaliteedilt ees muu ühiskonna arengust. See eeldab, et ka õpetajad on ees ühiskonna arengust mitte ainult oma tarkuse, vaid ka võimaluste poolest elukutsele pühenduda, end täiendada, reisida, kultuuriga kaasas käia. Kui tahame, et õpetaja oleks haritlane sõna parimas tähenduses, tuleb anda see võimalus.“

Noorte õpetajate, eriti meeste koolitulek on lisaks palgale seotud

Õpetaja keskmine palk on järgmisel aastal vähemalt 860 eurot

Valitsus kiitis teisipäeval heaks ning saatis riigikogusse järgmise aasta eelarve eelnõu, mille alusel eraldatakse õpetajate palgatõusuks lisaraha, mis lubab järgmisest aastast tõsta õpetaja palga alammäära 715 ning keskmise palga vähemalt 860 euron. Õpetaja palga alammäär tõuseb järgmisest aastast 11 protsenti.

Säilivad kõik kehtivatele õpetaja ametijärkudele vastavad alammäärad, mis on praegu kõrgemad kui 715 eurot. Kooskõlastus- ja tagasisideringile on saadetud ka palgakorraldust muutev eelnõu, mille üks eesmärk on anda lisaks riigi kehtestatud 715-eurosele alammäärale kohaliku omavalitsuse kaudu kooli käsutusse 20 protsendi ulatuses täiendavat raha, mida saab kasutada koolile eripärase palgapoliitika ja motivatsioonisüsteemi väljatöötamiseks. Samuti hakatakse liikuma ühe üleriigilise palgamiinimumi suunas.

Haridustoetuse eraldamisel kohalikele omavalitsustele peetakse silmas, et põhiharidus peab olema kodulähedane ning gümnaasiumiastet ei tohi pidada ülal põhikooli arvelt.

Varem välja kuulutatud 700-eurone alammäär ja 840-eurone keskmine palk oleks saavutatud ka lisarahata – omavalitsustele antava haridustoetuse prioriteetide ümber-
tõstmise ning koolivõrgu korrastamise tulemusena. Eelmisel aastal oli õpetaja keskmine palk 793 eurot.

ARGO KERB

haridusministeeriumi avalike suhete osakonna juhataja

Liiga kiire sõit ajab vankri kraavi

Toomas Kruusimägi

EKJÜ juhatuses esimees

Koolirahvas on üldiselt rahumeelne. Rahapuudusel ei ole koolis jäänud seni tegemata peaaegu ükski asi. Kuid kõigel on omad piirid ja kui koolirahva arvamusel kohe üldse ei arvestata, võib asi kiiva kiskuda. Pärast kevadist õpetajate streiki koondab haridus- ja teadusministeerium pea kogu oma jõu selleks, et leida raha õpetajate 20% palgatõusu lubaduse täitmiseks. Koolidele teevad aga muret sellega seotud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatused, mis on praegu kooskõlastusringil.

Nõustume, et õpetajate palga tõstmine on hariduse jätkusuutlikkuse ning kvaliteedi seisukohalt võimetähtsusega. Tunnustame HTM-i algatust õpetajate palgaprobleemi lahendamisel. Toetame ka valitsusliidu põhimõtet, et tulevate põlvete arvelt ei ole õige elada. Muret teeb aga, et

kavandatud haridusreform tundub viivat meid hoopis vastupidises suunas. Põhimõte, mille kohaselt ei ole olemas odavat ja head, kehtib paraku ka hariduses. Tähendab ju hariduses koostamine tulevaste põlvete arvel elamist selle kõige otsesemas tähenduses.

Meie käsutuses ei ole palgaprobleemi lahendamiseks kavandatud meetmete tervikpaketti, mistõttu peame oma arvamusel kujundama üksikute avaldatud dokumentide põhjal. Seega saame vaid oletada, kas ja mil määral probleem kavandatud muutustega laheneb. Me ei saa ka välistada, et muudatused toovad kaasa hoopis hulga uusi muresid. Kuna nii senise praktika kui ka uute kavade kohaselt delegeeritakse kõikide kitsaskohtade lahendamine koolidirektoritele, siis soovib Eesti koolijuhte ühendava ja esindava organisatsiooni Eesti koolijuhtide ühenduse juhatus jagada oma muret lisaks ministeeriumile ja ametikaaslastele ka laiemale üldsusele. Puudutab ju hea hariduse andmine otsest kogu ühiskonda.

Meie esimene murekoht on, et tegelikkuses õpetaja palk ei suurene, kuna juurde tuleb uusi ülesandeid, mistõttu ei lühene ka õpetaja tööaeg. Sinna hulka kuuluvad näiteks kujundav hindamine, õpilaste kohustuslik uurimis- või praktiline töö gümnaasiumis ning ainetülene lõpueksam.

Teiseks väheneb meie hinnangul reformi tulemusel oluliselt koolide autonoomia. Samuti takistaks seaduse sõnastus sama taseme haridusasutuste koostööd – pigem tuleks olemasolev

ressurss suunata haridustasemetepõhise seadustiku väljatöötamisele.

Kolmandaks – koolidele eraldatava koolitusraha vähenemisega suretatakse välja seni tulemuslikult töötavad õpetajate aineliidud, kes tegutsevad valdavalt MTÜ-dena ja kelle pakutav ainealane täienduskoolitus on tegevõpetajate hulgas väga hinnas. See pärsib arendustegevust ja koolimeeskondade kujunemist, sest enam pole võimalik kaasata sisekoolitustesse väliseksperthe ja konsultante.

Neljandaks pannakse kohalikele omavalitsustele ja koolidirektoritele õigusaktidega kohustused, mille täitmiseks ei eraldata piisavalt raha. Nii on see praeguseks juhtunud näiteks riigi lubatud tasuta koolitoiduga põhikooliõpilastele – riik toetab koolilõuna maksumust vaid osaliselt, puuduva osa peab aga leidma KOV.

On ju võimalik lahendada olukord kahes etapis: esimeses järgus teha ära need muudatused, mis puudutavad õpetajate palgatõusu, ja pärast arutelu ka need, mis puudutavad koolikorraldust laiemalt.

Oleme seni saanud tutvuda ainult seadusemuudatuste ettepanekute ja seletuskirjadega, mistõttu ei saa sugugi välistada, et mittetäieliku info ja lühikeste tähtaegade tõttu võivad meile praegu vastuvõetamatutena näivad muudatused pärast põhjalikumalt tutvumist tunduda igati toetamist vääritatena. Seaduse rakendamiseks

võetakse aga vastu veel hulk õigusakte ja kuidas need hakkavad õpetajate, koolide ja kohalike omavalitsuste elu kujundama, on veel teadmata.

Õppeaasta on alanud ja kõik koolid on, lähtudes neile pandud kohustustest, kinnitanud õppeaastaks tööplaanid. Arvestades uue õppekava rakendamist, on planeeritud ka õpetajate täienduskoolitus ja muu vajalik tegevus. Kui siis riik poole õppeaasta pealt koolidele varem lubatud mahus koolitusraha ära võtab, tekib tahtmatult küsimus, kuidas saavad koolijuhid tagada uue õppekava elluviimise ja kooli arengukava täitmise. Seda enam, et ülikoolidki kinnitavad, et nad ei suuda õpetajatele nii kiiresti vajalikke täienduskoolitusi pakkuda.

Nagu öeldud, on seaduse muudatustettepanekud praegu alles kooskõlastusringil ning Eesti koolijuhtide ühendus on esitanud eelnõule oma arvamusel ja ettepanekud ka ametlikult. Sellele lisaks peame aga vajalikuks jagada avalikkusega oma muret kiirustamise ja sellega kaasnevate ohtude pärast, mida oleme tajunud tööõnõpidamistel osaledes.

Ehk oleks mõistlik järgida siin vana rahvatarkust, mille kohaselt tark ei torma? Saame aru, et palgatõus eeldab muudatusi koolide töökorralduses, kuid neid ei tohiks teha kiirustades. On ju võimalik lahendada olukord kahes etapis: esimeses järgus teha ära need muudatused, mis puudutavad õpetajate palgatõusu, ja pärast põhjalikumalt arutelu ka need, mis puudutavad koolikorraldust laiemalt.

Toomas Kruusimägi artikkel on kirjutatud EKJÜ juhatuses ja esindajatekogu nimel.

Tulevikutalent 2012!

Stipendiumifond
12 000 eurot!

Asume taas otsima tulevikutalente 5-12 klassi noorte seast! Ootame Teid kandideerima alates 10. septembrist 2012.

Humanitaarteadus

Teadus

Kunst, muusika, kultuur

Sport ja tervis

Ühiskondlikud tegevused

MAXIMA

Kandideerimine ning lisainformatsioon
www.tulevikutalent.ee

RAIVO JUURAK

„Miks on viimase aja eesti lastekirjanduses nii vähe koolilugusid?” küsib Ilona Martson. Kas kool on tõesti nii igav koht, et seal ei juhtu midagi põnevat ja sellest pole midagi huvitavat kirjutada?

Kas kool on tõesti igav koht?

Ilona Martson

ajakirja Täheke peatoimetaja

Kuulun eesti lastekirjanduse lähiajaloo kirjutajate tööühma, kes aeg-ajalt Eesti lastekirjanduse keskuses koos käib. Seda ajalugu on kohe väga vaja, kuna mitte kusagilt ei ole võtta kompaktselt käsitlust Eesti vabariigis viimasel paaril kümnendil loodud lastekirjandusest. Ühel koosolekul (ja koosolekud on meil huvitavad – toredate inimestega kirjandusest rääkimine on seda alati) kerkis aga üles küsimus, miks on viimase aja eesti lastekirjanduses nii vähe koolilugusid.

Jah, tõepoolest – miks?

Õige ta ju on, et päris ilma me ei ole. Noortekirjandus on kooliga seotud lugusid täis – tõsi, kooli ei kujutata seal just kuigi toreda paigana. Kuid noortekirjandus on mõeldud ikkagi enamasti keskkoolieas lugejale. Lastekirjandusse, eriti algkooli ja põhikooli noorema astme õpilasele mõeldud lastekirjandusse satub kool üliharva ja kuidagi põgusalt, otsekui möödaminnes. Ometi on kool koht, kus inimene veedab 12 aastat oma elust.

Ei saa öelda, et Eestis poleks koolilugude kirjutamise traditsiooni. Meie kirjanduse üks alustalasid „Kevade” on kooliromaan. Koolist rääkisid omal ajal ka Jüri Parijõe „Teraspoiss”, Silvia Rannamaa „Kadri” ja Jaan Rannapi „Agu Sihvka annab aru”. Kuid paraku on realistlikul lastekirjandusel mõnikord oht ajale jalgu jääda. Lutsu see vast ei puuduta, ülejäänud mainitud autoreid paraku küll.

Muidugi ei saa väita, et koolilugusid üldse ei kirjutataks. Üht-teist on siiski ilmunud. 1998. a ilmus S. K. Richardsoni „Ühe nohiku seiklused”. Sellele järgnesid Jaanus Vaiksoo nullindatel ilmunud jutukogud „Neli hommikut ja üks õhtu” ja „Jaaguپی

esimene koolisügis”, mis kohati ka koolist jutustavad. On Aino Perviku Paula-sari. Taas ei ole tegemist otseselt koolilugudega, kuid sarja mõni osa, nagu „Paula õpib emakeelt”, „Paula päästab Kassiopeiat” jt, räägivad koolielu juhtumistest. Läheb ju Paula esimesse klassi. Kuid paraku lõpeb Paula-sari just seal, kus laps kooliellu rohkem sisse elama hakkab.

Ainuke stiilipuhas viimasel ajal ilmunud koolielu raamat on Piret Raua „Tobias ja teine b”. See on tõesti tänapäeva koolilapse elust kirjutatud raamat, nii nagu see eluke on – saab nalja ja juhtub igasuguseid asju. Sedasorti raamatud moodustavad igas kultuuris lastekirjanduse olulise osa. Kuid kahjuks pole Tobiasele järke kirjutatud ja ei tea, kas see kunagi sünnib...

Koolilugude teemat on üritanud arendada Ilmar Tomusk raamatutega „Lõpuaktus”, „Inglid kuuendast b-st” ja „Kolmanda a kriminalistid”. Kuna nii Tomuskit kui ka Rauda on illustreerinud Hillar Mets, siis torkab esmapilgul silma raamatute stilistiline sarnasus. Lähemal uurimisel on sarnasust siiski vähevõitu, Tomusk on Tomusk ja Raud on Raud.

Lastekirjandusse, eriti algkooli ja põhikooli noorema astme õpilasele mõeldud lastekirjandusse satub kool üliharva ja kuidagi põgusalt, otsekui möödaminnes.

Ja pole midagi parata, oma keelekasutuselt ja jutustamisoskusest seisab Raud lugejale lähemal (kes ei usu, lugegu prooviks lauset „Lõpuaktusest”, lk 14: „Esimene neist oli viimastel aastatel multiresistentse haiglastafülokoki kombel peaaegu kõiki kooli töötajaid nakatanud kepikõnd, millisele infektsioonile vaid kõige tugevamad isendid vastu suutsid panna”, ja mõelgu, kas selline lause on nii 10-aastasele lugejale ikka arusaadav!). Sellegipoolest laenutatakse Tomuskit raamatukogudes hoolega – ja see annab lootust, et laenutataks teisigi autoreid, kes kooliteemal kirjutaksid...

Lugesin hiljuti läbi ka Kersti Kivirüüdi „Okultismiklubi”, mis samuti koolielust räägib – kuuldavasti on mainitud õõvalool reaalne tagapõhi, kuigi žanrilt kaldub see tugevasti ulmekirjanduse valdkonda. Ent vaja on tavalisi koolilugusid tavalistest lastest. Sellest, mis elu nii kaheksa-üheksa-kümneaastane tüdruk või poiss koolis elab. Mida

ta mõtleb, mida tunneb, kes tema sõbrad on, mis nendega koolis juhtub. Neid lugusid tuleb tänapäeva eesti lastekirjandusest tikutulega taga otsida.

Mõistagi on koolilugude puudumisel omad põhjused. Esiteks on kirjanikul koolist raske kirjutada, kuna mängumaa on kaunis kitsas. Ajal, mil lasteraamatuid ilmub palju, on väga raske millegi ootamatu ja originaalsega välja tulla. Seetõttu „rändavad” paljud motiivid, isegi terved süžeed kirjanikust sõltumatult ühest raamatust teise, kultuurist kultuuri. Lood, kuidas keegi matas „kahe” sai ja seepeale päevikut ära peita (lehed kokku kleepida, vanema allkirja võltsida jms) üritas, on vanad nagu maailm ise. Selliste lugudega sajandat korda välja tulla oleks natuke mage.

Teine põhjus on aga see, et tänapäeva lastekirjanik ei tunne kooli. Kool on kõvasti muutunud võrreldes ajaga, mil tema ise koolis käis. Ainuke võimalus on kirjutada koolilugusid maha omaenda laste elust. Kuid lastel on omaodus kasvada. Ja väga ruttu. Pealegi ei ole kirjanike lastel enamasti mingit soovi olla oma vanemale toomaterjal. See võib tõesti kurvalt lõppeda – meenutagem õnnetu Christopher Robini saatust!

Seega on ainuke lootus, kuidas koolilugusid juurde tekitada, pöörduda teie poole, kulla õpetajad. Ja ma ei tee nalja. 7. septembri Õpetajate Lehes kirjutab kirjanike liidu esimees Karl Martin Sinijärv: „Kooliõpetajad peaksid üldse rohkem lugusid kirja panema, neile tuleks selle jaoks lausa eraldi aeg ja raha eraldada. Õpetajad elavad lugude sees ja näevad asju, mida mitte keegi teine ei näe.” Ühinen absoluutse! Tõsi ta on, et Vallik, Vaiksoo, Tomusk on kõik mingil ajal õpetajad olnud (Kivirüüt, kui ma ei eksin, on seda praegugi). Kuid õpetajate seas võiks koolilugude autoreid olla rohkemgi.

Muidugi, selle aja ja rahaga on, nagu on – ei ole seda tänapäeva Eestis kellelgi ülearu, ja juurde ei paista ka kusagilt tulevat. Sellegipoolest tahaksin omalt poolt samuti õpetajaid julgustada. Jah, raha ja aeg on olulised, aga lisaks sellele on tähtis ka midagi muud. Näiteks kirjutamisest saadud rõõm ja kogemus. Tõsi, ka veidike kirjutamisoskust peab olema, ja kübeke annet ka. Aga mõnikord, olen veendunud, vedeleb materjal lihtsalt maas, see tuleb üles korjata ja ongi kõik.

Seega, kallid õpetajad, pange oma koolilood kirja, ja te ei kahetse! (Tegelikult, olen ma veendunud, kahetsete juba nüüd, et te neid kirja ei pane).

Mõtistentsiaalseid eksisklusi

Karl Martin Sinijärv

kirjanik

Hommikul rippus hotel-littoa ukse küljes kena kotike. Kotikeses värske ajaleht. Ajalehel nimeks USA Today ja lehe esikaanel kirjanik. Kirjanikud ei satu ajalehtede esikülgedele eriti sageli. Eestis on küll nii vähe inimesi, et varem või hiljem jõuavad kõik lehest läbi käia, ent kirjanikuna oleks kindluse mõttes parem vähemalt Sofi Oksanen olla, et kindlasti seitungisse sattuda. Kuidas lood on USA-s täna, ei tea, ent pole ime, et hommikune esiküljekirjanik polnud keegi muu kui J. K. Rowling.

Rowling on maailmas natuke nagu Oksanen Eestis – kena inimene ja hea kirjanik, kelle tuntus siiski paljude jaoks tingitud kirjandusvälistest asjaoludest. Nagu ootamatu ja massiivne kuulsus, sellega kaasnenud kopsakas raharull ja hulk algse(i)st teose(i)st välja kasvanud ning žanripiire vilinal ületavaid tuletisi. Oksaneni uudisteost („Kun kyyhkyst katosivat”) esitleti maailmale mõne nädala eest, Rowlingu oma („The Casual Vacancy”) eile. Oksanen ilmub eesti keeles õige pea, Rowlingust ei oska öelda, kuid kus ta pääseb. Ja kui Oksanen on esialgu oma ootuspärase sõiduvese ja teemastikus, siis Rowlingu puhul ei ole midagi ootuspärast. Potterilugudega kirjandustaevasse tõusnud daam on teinud suurte inimeste raamatu ja ehkki kirjanik ise on rikas nagu troll, kõneleb raamat vaesusest. Ja uimastisõltuvusest ja väikelinnaelust ja sotsiaalmajadest – põhimõtteliselt võiks see kõnelda Eestist.

Ehk ongi parem, et ta Eestist ei kõnele. Kui ta seda teeks, ei saaks eestlased sugugi aru loo tegelikust sõnumist, vaid tõttaksid ridade vahele peidetud mõtet ja prototüüpe otsima ning leiaksid, et meie küll sellised ei ole. Praegu on Rowlingul Eestis lootust. Kuigi ta väidab USA Today küsimustele vastates, et raamatu teemad ületavad rahvuspiire, möönab ta samas, et tegemist on väga inglispärase teosega ning ta ei julge sellele Ühendriikides erilist edu ennustada (paar miljonit eksemplari hakatuseks siiski trükiti).

Rowling räägib, et kirjutas loo inimlikust vastutustundest ja sellest, kas vaadata maailma asjadele enesekeskelt, uju-või-upu-suhtumisega või tuleks siiski abivajajaile abikäsi ulatada, ning kas see abikäsi peaks tingimata just valitsuse

oma olema. Need on päris kindlasti asjad, millele maksab mõelda ka Eestis ning miski pole suutnud mus kustutada usku, et hea raamat mõtlemisele takka aitab. Ega ma ei tea, kas „The Casual Vacancy” on hea raamat, ma lihtsalt usun, et on. Mulle meeldib Harry Potter samuti, isegi väga.

Veel enam meeldiks mulle, kui vana rasv, imetegija immits ja prillivõluri võimed aitaksid salaja kaasa teistsuguse, olulisema, apgreeditud messitsa inimesteni toimetamisele. Lõpuks on ju terve põlvkond lapsi Potteri najal lugema hakanud ja suureks kasvanud, miks ei peaks neil olema huvi Potteri ema uueimate tegemiste vastu. Huvi võiks olla isegi nende laste vanematel, kes Potteri eest pikki aastaid truisti maksnud on. Äkki nad loevad, äkki nad mõtlevad. Natukenegi. Juba natuke mõtlemist on palju parem kui üldse mitte mingit mõtlemist.

Kirjastajad muidugi kiidavad Rowlingut, tema jutuvestmisoskust ja iseloomuloomet, naljasoont ja inimlikkust, Dickensiga võrdlevad nad teda. Jah, kiitmine on kirjastaja töö, ülejäänuga saavad kriitikud ja eestlased suurepäraselt hakkama, ent mu meelest kulub veidike dickenslikku lähenemist maailmale ja kirjandusele marjaks. Pean siinkohal silmas elutruud ja mitmekülgselt kujutusviisi, väikese kogukonna suureks kirjutamise kunsti, selliste tegelaste loomise oskust, kellega teksti vahendusel tutvumine jääb püsima pikalt. Roboti tee on teadagi nihe, inimestel seevastu robotiga ühist teed ei ole, inimestel on omad teed ja nendest kirjutama asudes oleks hea neid mõnda aega astunud olla. Ja kui J. K. Rowling on nõuks võtnud Trollope'i ja Dickensi ja Gaskelli rada pidi edasi minna, siis mina soovin talle siiralt edu ja andku muudkui tuld. Liiga laiaks on veninud mulk meelelahutuse ja haige aju meeliskluste vahel, sinna mahub mõndagi.

Alati leidub virisejaid, kelle jaoks ükski Rowling ega Oksanen ei ole küllalt hea juba seepärast, et nad on tuntud ja neil läheb hästi. Alati leidub neidki, kes paneksid õhinal diipi, kuni diip ribadeks. Kuid inimesed elavad ka väljaspool Supilinna ja inimestel võiks olla lugemiseks igasuguseid raamatuid. Ilma lugemata olemisega harjub kohutavalt kiiresti nagu kõige muu normaalsega. Ega inimene ei ole lugemiseks ehitatud, mõtlemine kui selline on üldse üks veider kiiks. Ma olen proovinud ilma lugemata olla, jube mõnus on. Aga midagi justkui ei juhtu ka. Parema ikka lugeda, muidu nihkub inimpähe roboti tee või midagi veel hullemat. Ühest küljest muidugi, no mida sa kirjutad eestlasele vaesusest ja ajaloo kolest, tee aken lahti ja mõlemad astuvad ise tubaje. Teisest küljest on ikkagi arukas neist asjust heal moel kirjutada, muidu tuleb kolekirjutaja ja teeb nii kõrge kunsti, et keegi ei loe, aga kõik kiidavad. Sellisest asjast pole kellelegi tolku. Elame – näeme.

Hea, et hotellitubade uste küljes hommikuti sisukad kotid kõlguvad.

AINELIIDUD JA -ÜHENDUSED!

■ **Eesti eripedagoogide liidu sügisene üldkogu** toimub 12. oktoobril 2012 Valgehobusemäe suusa- ja puhkekeskuses (www.valgehobuse.ee). Info ja registreerimine www.eripedaliit.ee.

■ **Inglise keele õpetajate seltsi** 26. oktoobril Tartus MHG-s toimuvaks **aastakonverentsiks** on alanud registreerimine aadressil juta.hennoste@gmail.com

■ **Eesti naisühenduste ümarlaud ja Tallinna ülikooli kasvatus-teaduste instituut** korraldavad 5. oktoobril kell 10 Tallinna ülikoolis **konverentsi** „Ärka, märka, teguts“, kus arutatakse eri soost õpilaste enesehinnangu ja toimetulekuga seotud probleeme. Päevakava

on aadressil <http://www.enu.ee/haridus-ja-sugu/index.php?id=475>. Osavõtusoovist palume teatada aadressil info@enu.ee 2. oktoobriks.

■ **Keemiaõpetajate teabepäev** toimub 24. oktoobril kell 11 Tartus Ravila 14A aud 1020. Registreerumine aadressil anastassia.voronina@ekk.edu.ee hiljemalt 22. oktoobriks.

■ **TÜ loodusmuuseum Tartus ootab õpetajaid ja juhendajaid** 12. ja 13. oktoobril Tiigi 78-236 Eesti sammalde ja samblike **tasuta koolitusele**. Registreeruda aadressil loodusmuuseum@ut.ee või tel 737 6076 hiljemalt 8. oktoobriks. Lähem info <http://www.keskkonnaharidus.ee/?1009>

UUDISED

Tulekahju Sinimäe põhikoolis

Õöl vastu 21. septembrit süttis põlema Sinimäe põhikooli katus ja tulekahju kustutamise käigus sai kogu

hoone tõsiseid suitsu- ja veekahjustusi. Sinimäe kooli õpilased jätkavad õpinguid Sillamäe gümnaasiumis.

Nüüd saab liituda hea õpetaja kuuga

Kuni 1. oktoobrini on kõigil koolidel ja lasteadeadel võimalik liituda hea õpetaja kuuga veebilehel www.opetajakuu.ee. Registreerunud saavad sündmuste kalendri kaudu teada anda, mis nende koolis hea õpetaja kuul põnevat toimub. Kõikidele liitunutele saadetakse hea õpetaja kuu sümboolikaga meened ja kampaanias „Kiida õpe-

tajat“ osalemiseks vajalikud materjalid. Registreerunute vahel loositakse välja üllatusi ja iga kalendrisse kantud sündmus annab ühe loosipileti. 2011. aastal liitus hea õpetaja kuuga 321 kooli ja lasteada üle Eesti.

MAARJA KARJAHERM
SA Archimedes, Eduko büroo

Film kooliõpilastele ja tudengitele

3. oktoobri õhtul esilinastub ETV-s dokumentaalfilm „Armud tulnud, armud jäänud“, milles ajalooõpetajale peaks huvi pakkuma väliseestlase Vahur Linnuste tegevus Euroopa

liidu ja föderalistliku maailmakorra idee toetajana.

TÖNU VIRVE
filmi autor

Särtsakas mõtete disain

Ilmunud on „Disainispikker – tööraamat õpetajale disaini õpetamiseks“. Eesti kunstiakadeemia üllitise autor on disainer Merike Rehepapp, kes ergutab kunstiõpetajate kujutlusvõimet ja julgustab neid oma ideid ka ellu viima. Rehepapp kannustab leidma probleemidele originaalseid lahendusi. Näiteks uuris autor välja, mis tunne on olla jonnipunn, ning kujundas poolkerakujulise istme. Unimütside äratamiseks soovitatakse

se selles raamatus voodit jahutada või see vibreerima panna. Raamatus on näidisprojekt, kus tutvustatakse 8. klassi õpilastega laulu- ja tantsupeo tarbeks istumisaluste disainimist.

Tänu Eesti kultuurkapitali ja Eesti disainerite liidu toele kingitakse „Disainispikrid“ Eesti igale koolile.

KARIN PAULUS
Eesti Ekspressi arhitektuuri- ja disainitoimetaja ning kunstiakadeemia õppejõud

Lahtine võistlus matemaatikahuvilistele

3. oktoobrini saab registreerida end TÜ teaduskooli matemaatika-ülesannete lahendamise lahtisele võistlusele. Avaldus saata aadressil olympiaad@ut.ee või helistada telefonil 737 5580.

Võistlus toimub laupäeval, 6. oktoobril seitsmes paigas üle Eesti: Tartus, Tallinnas, Pärnus, Narvas, Kohtla-Järvel, Kuressaares, Viljandis ning kestab viis tundi.

Nooremas vanuserühmas osale-

vad 10. klassi õpilased ja nooremad, vanemas rühmas kõik, kes pole veel astunud ülikooli. Vanema rühma tulemusi võetakse arvesse Eesti võistkonna moodustamisel matemaatikavõistluseks „Balti tee“, mis toimub Tartus 8.–12. novembrini.

Lähem info www.teaduskool.ut.ee, www.math.olympiaadid.ut.ee.

TÜ TEADUSKOOL

Ühiskonnaõpetuse meistrivõistlused

15. oktoobril algavad internetis ühiskonnaõpetuse meistrivõistlused <http://www.tuulberg.ee/olympiaad/>. Esmalt tuleb 1,5 kuu jooksul vastata kümnele küsimusvõrtele Eesti ja maailma ühiskonnaprobleemide kohta. Teises osas saab teha 1. detsembrist kuni 31. märtsini majan-

dustehinguid aktsiate, fondide osakute ja toorainetega. Parimate autastamine toimub riigikogus ja OMX Tallinna börsi poolt.

HEINAR TUULBERG
Eesti ühiskonnaõpetuse olümpiaadi moderaator

Mida teha gümnaasiumiga?

■ IB-õppekava võimaldab õpilastel süveneda.

Roel Pedanik tegi 14. septembri Õpetajate Lehes ettepaneku viia Eesti gümnaasiumi õppekavad kooskõlla rahvusvahelise bakalaureuseõppe standarditega. IB-õppekavaga üldhariduskool on kindlasti parem lahendus kui praegused keelekallakuga koolide ingliskeelsed IB-rühmad, mis on mõeldud eelkõige rahvusvahelistes firmades töötavate inimeste ja diplomaatide lastele.

Tallinna bakalaureuse erakool

IB-õppekavaga gümnaasiumid on Eestis üks kord juba olemas olnud. 20 aastat tagasi alustas oma tegevust Tallinna bakalaureuse erakool (TBE) ja samasugune kool oli ka Tartus. TBE alustas tollases Sakala keskuses ja jätkas hiljem tühjaks jäänud vene lasteaias Siili tänavas. Kooli IB-õppekava oli kinnitanud tollase kooliameti juht Georg Aher ja sellega sai kool loa töötada aastatel 1991–1998. Tartus toetas baklaureusekooli ideed abilinnapea Jüri Sasi.

Bakalaureusekoolis õpetasid kõrgkoolide õppejõud, kuid Tallinnas olid kaasatud ka inglise kolledži ja Tartus Miina Härma kooli inglise keele õpetaja jt. Õpetajad olid hästi ette valmistatud, sest neil oli võimalus läbida koolitus ühes Taani IB-koolis. Korduvalt külastas Eesti bakalaureusekooli IB-koolide rahvusvahelise keskuse peadirektor Šveitsis Monika Flodman. Tänu temale saime osta soodsatel tingimustel välja kogu IB-õppekava, metoodilised juhendid õppejõududele jms. See oli tõeline innovatsioon gümnaasiumihariduses.

Võitlus bürokraatiaga

IB-õppekava oli noorte hulgas ääretult populaarne ja kõik läks hästi, kuni 1998. aastal muutus Eesti hariduses igasugune teisitõtlemine tabuks ja ministeerium hakkas bakalaureusekoolidel kraane kinni keerama, jõu-

■ Kaks Tartu õpetajat koondasid oma metoodilised nipid raamatusse, mis aitab tunnitegevust mitmekesistada ja elavdada.

„Võtete varamu klassiõpetajale“ idee tekkis Greta-Eva Kalbergil ja Meeli Pärtelpojal igapäevase töö käigus, läh- tudes praktilisest vajadusest.

„20 aasta eest noore õpetajana alustades oli minu sees soov olla hea ja väärt õpetaja, aga puudusid kogemused,“ meenutab praegune Tartu Descartes'i lütseumi klassiõpetaja- metoodik Greta-Eva Kalberg. „Lugesin metoodilisi juhendeid ja unistasin kogumikust, kuhu on koondatud võt- ted, mis kergelt ja tõhusalt aitavad tunnitegevust mitmekesistada, hoides jätkuvalt üleväl lapse õpihuvi.“

Autorid on kindlad, et teos pakub huvi loomingulisust ja mitmekesisust hindavatele õpetajatele ning aitab praktilises töös leida uudseid ideid nii verinoortel kui juba kogenud õpetajail, sõltumata kooliastmest. Samas meenutavad nad, et mõnikord on „uus võte“ lihtsalt unustatud vana.

„Õpetajal on tunnis vaja mängulisust ja inspiratsiooni, mingi asi peab tunni

Protestiaktisioon Sakala keskuse lammutamise vastu 2006. aasta novembris. Praeguseks pole enam Sakala keskust ega ka bakalaureuse erakooli, mis tema ruumides tegutses.

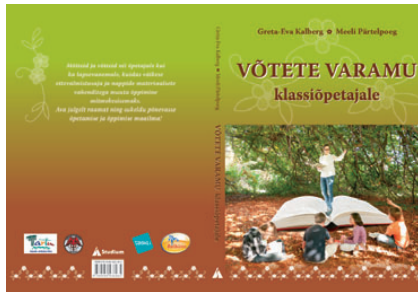

Ene Grauberg: „Miks tõelised reformid Eestis ei teostu?“

des lõpuks nõudmiseni, et nendeski tuleb õpetada täpselt Eesti riikliku õppekava järgi. See oli täielik absurd ja bakalaureusekoolidel ei jätkunud enam jõudu ega võimalusi bürokraatiaga võidelda. Tavalise gümnaasiumina jätkata ei tahetud, sest kool oli ju loodud hoopis teiste eesmärkidega, seetõttu võeti 2001. aastal vastu otsus sulgeda TBE hiljemalt 2003. aastal.

Ääretult kahju, et kõik nii lõppes. Suurem osa TBE vilistlastest tegi oma hilisemas elus hiilgavat karjääri. Nad kirjutavad mulle tänaseni maailma igast nurgast ja on ühinenud loosungi „Bakad keskpörandale kokku!“ alla.

Abiks õpetajaile sähvatusesvabal päeval

„Võtete varamu klassiõpetajale“. Autorid Greta-Eva Kalberg ja Meeli Pärtelpoeg. Toimetaja Elve Voltein. Kirjastus Studium. 184 lk

käima lööma – luuletus, jutt või õpetlik olukord,“ lisab Meeli Pärtelpoeg, kes on nüüdseks vahetanud klassiõpetajaameti koduõpetajatöö vastu. „Koolis töötades ei leidnud ma alati sobilikke näiteid ja mõtlesin neid ise välja. Panin ka oma lood siia kirja.“

Kalberg unistas kogumikust, mil- lest oleks töös pidevalt abi ja kuhu piisaks vaid kiirest pilguheidust, et tekiks uus idee või meenuks unusta- tud vana.

Kalbergi ja Pärtelpoja sihiks on, et lastel oleks jätkuv huvi koolitegevuse vastu. „Tüdinud ja väsinud õpetaja on nukker lugu! Õpetajal on oluline hoida endas sädet, mis suunab lapsi olema uudishimulikud. Suurim tasu õpetaja-

Olen Eesti praeguste uute õppekavade- ga üsna hästi tuttav. Sellist ülepinger- gutatust on küllalt raske välja mõelda. Seevastu IB-programmi järgi on õpilastel võimalik valida vaid neli peaainet, mida nad õpivad kahe aasta jooksul tõesti väga põhjalikult. Lisaks kaks valikainet, mille võib omandada ka mitterahuldaval tasemel, kusjuures see ei sega kooli väga hästi lõpetamast.

Theory of knowledge

Kogu *point* on aga õppeaines, mille nimetus on *theory of knowledge*. See ei ole mingi epistemoloogiakursus traditsioonilises mõttes. Kursuse eesmärk on sidustada omavahel eri õppeainete põhiküsimusi. Oluline on seejuures, et seda ainet peavad olema võimeli- sed õpetama kõik IB-kooli õpetajad. Õigemini ongi eesmärgiks seatud, et igal õppeaastal õpetaks seda kursust uus õpetaja. See sunnib kõiki õpetajaid süvenema ka teiste kursuste teemadesse ja aineõpetamise loogikasse.

Miks tõelised reformid Eestis ei teostu? Seda küsimust analüüsib Michael Fullan põhjalikult oma raamatus „Uudne arusaam haridusmuutustest“ (Tartu 2006).

Ene Grauberg

jaameti eest on näha, kuidas klassitüüpi lapsi sätasimele ootab, mida põnevat me täna teeme,“ arutleb Kalberg ja loodab, et igal õpetajal tekib raamatut kasutades uusi mõtteid, ning nendest uutest mõtetest võiksid omakorda järgmised kogumikud sündida.

Kogumik on mõeldud mitte üksnes klassiõpetajatele, vaid ka lasteainednikele ja lapsevanematele, kes tahavad oma kodus lapsega midagi toredat teha. Ka 5.–6. klassi aineõpetaja võib leida siit oma ainetundi uut sädet ja uudse lähenemisviisi. Noor õpetaja saaks aga hoo- bilt kogemusi, ilma et peaks kümme aastat ära töötama ja omal nahal mee- toideid koguma-katsetama.

Kalberg ja Pärtelpoeg võrdlevad oma töötee algust praeguse ajaga ja leiavad, et tänapäeva lapse tund on võimalusterikkam ja avatum, sest lap- sel võimaldatakse tegutseda ja osaleda aktiivsemalt. Varem oli õpetaja esineja ja lapses publik. Publik võib magada, kuid osalejad ei saa suikuda.

Eesti klassiõpetajate liidu juhatus- se esimehe Külle Kütimetsa sõnul on tegu esimese metoodiliste võtete kogumikuga üle paarikümne aasta. Viimati anti taolisi trükiseid välja 1980. aastatel. Seda suurem on kogu- miku väärtus tänasele õpetajale.

Sirje Pärismaa

Kultuurisügis töötab tulla sündmuste poolest kirev, nii et targa teejuhita võib valikut olla raske teha. Õpetajate Leht küsis kolmelt oma ala asjatundjalt, millistest uuslavastustest, kontsertidest või kunstinäitustest sooviksid nad osa saada ning soovitaksid neid ka teistele. Soovitusi jagavad Sirbi teatritoimetaja Tambet Kaugema, muusikateadlane ja -kriitik Evi Arujärv ning kunstikriitik Hanno Soans.

TEATER

Tambet Kaugema
Sirbi teatritoimetaja

Uue hooaja veel esietenduma-ta lavastuste kohta millegi ennustamine on jõukohane küllap vaid Kuuse-taadile või Pendli-Veeliiksile, sest tihtipeale ei oska teatritegijad isegi veel tulevaste tööde kohta midagi mõistlikku öelda. Teatrikunst on selleks liiga õrn ning lavastuse õnnestumine või ebaõnnestumine sõltub tuhandest pisiasjast. Siiski on kolm kriteeriumi, mis lubavad teatrikritikuil ja küllap ka -vaatajail oma valikuis vähemalt millegi toetuda. Need on: näidend (või mingil muul kujul vormistatud tekst, stsenaarium, millel lavastus põhineb), lavastaja (üheskoos näitlejate ja muu meeskonnaga) ning teater või trupp, kes selle lavastuse ilmale toob. Nagu näha, sõltub selliste ennustavate valikute tegemisel üsna palju varasemast

teatrikogemusest. Siin napp valik sügishooajal esietenduvaid uuslavastusi, mille puhul ei saa välistada, et nende vaatamata jätmine oleks viga.

„Kontakt“ (esietendus 23. septembril Eesti draamateatris, lavastaja Ingomar Vihmar). See näidend võitis 2011. aastal rahvusvahelisel näidendivõistlusel New Baltic Drama küllaltki tihedas konkrentsis ühe neljast peaaühinnast ja lavastati seejärel Soomes Turu linna-teatris. Kahtlemata äratav see huvi, nii nagu tekitavad usaldust ka „Kontakti“ autori Martin Alguse (vähemalt) kaks varasemat teatriteksti: Ugalas lavastatud „Postmodernsed leibkonnad“ ning sealsamas Eesti draamateatris koos Ingomar Vihmariga tehtud „Öitseng“.

„Onu Vanja“ (Theatrumi esietendus 12. oktoobril Püha Katariina kirikus, lavastaja Lembit Peterson). Palun juba

ette vabandust selle spordihõngulise võrdluse pärast, ent Lembit Peterson on lavastaja, kes lavastades ei jookse kunagi lati alt läbi ega aseta latti ka nii madalale, et oleks mugav sellest vaevata üle koperdada. Mõni lavastus õnnestub rohkem, teine vähem, aga see „kõrgema mõtte teadvustamisest hingestatud“ töö, mida ta „Onu Vanja“ puhul nimetab, on seal alati tajutav.

„Pedagoogiline poeem“ (NO99 esietendus 13. oktoobril Permis ja 20. oktoobril Tallinnas, lavastajad Ene-Liis Semper ja Tiit Ojasoo). Seda tahaks tõesti ja suure huviga näha, kuidas Ojasoo-Semper hakkavad koos lavaka XXVI lennu tudengitega Makarenkot-Stanislavskit miksimä. Nii pedagoogiliselt kui loodetavasti ka teatrikunsti-selt põnev. Olgu meenutatud, kevadel lavastas sama tandem „Pedagoogilise

poemi“ Saksamaal Hamburgi Thalia teatris, kus see kandis pealkirja „Fuck your ego!“.

„Hamlet“ (esietendus 27. oktoobril Tallinna Linnateatris, lavastaja Priit Võigemast). Alo Kõrve astub siis järgmisena meie Hamletite auväärsesse ritta – igati väärt valik, oligi aeg. Julgustab ka see, et „Hamlet“ on nii nõudlik materjal, vaevalt ükski lavastaja seda niisama, ilma tõsise kaalumise ja tungita tegema hakkaks. Vaevalt ka Võigemast.

„Musta pori näkku“ (esietendus 10. novembril Vanemuises, lavastaja Andres Noormets). Jube intrigeeriv, kuidas Andres Noormets paneb teatrilavale Mihkel Raua müügirekordeid lõõnud romaani. Just see „kuidas“ intrigeerib, sest kerge ei saa see mäluau-gust mäluauguni kulgeva rokiromaani lavastamine olla.

MUUSIKA

Evi Arujärv
muusikateadlane ja -kriitik

Pärast festivalisuve on muusika taas kontserdisaalisdesse jõudnud. Kontserte on rohkesti ja loodetavasti täidavad need kõige mitmekesisemaid ootusi.

Orkestrimuusika värviküllase maailma austajaid ei peaks külmaks jätma hooaja üks tippsündmusi – Birminghami sümfooniaorkestri kontsert (16.10), mille kavas on Brahmsi õilis ja suurejooneline muusika. Novembris (08.11) juhatab Eesti riikliku sümfooniaorkestrit Olari Elts, talle omaselt „puänteeritud“ kavas kõrvuti klassikud Schumann ja Beethoven ning Ameerika filmimuusika staar John Williams. Detsember pakub kuldset klassikat: Eesti filharmoonia kammerkoor, Tallinna kammerorkester ja Eri Klas mängivad (01. ja 02.12) Mozarti-kava, Neeme Järvi ja ERSO toovad publiku ette (19. ja 21.12) Viini klassikute ja Dvořáki teoseid ning ka tippolisti – Berliini filharmoonikute

esimetsasarve Stefan Dohri, flötistide eliiti kuuluva Sharon Bezaly. Siia ritta sobib ka Mahleri Viies sümfoonia Põhjamaade sümfooniaorkestrilt (06. ja 07.12), mis detsembris tähistab oma 15. sünnipäeva. Detsembri teises pooles toob jõulumeeleolu ERSO kava (13. ja 14.12), kus kõlavad Tõnis ja Tõnu Kõrvitsa seatud vanad jõululaulud – ning traditsiooniline aastalõpukontsert (30.12) koos Paavo Järviga.

Klaverimuusika gurmaaniid, klaveriõpetajad ja -õpilased ei tohiks vahele jätta rahvusvahelist pianistide festivali „Klaver“ (26.10–02.11), mille peakü-laline on maailma tipp-pianistide hulka kuuluv Nelson Freire (Argentiina). Kaheksa päeva jooksul toimub 13 kontserti, kus kõlab klaverimuusika kuldrepertuaar. Peaesinejale lisaks astuvad üles Tšaikovski-nimelise konkursi võitja Miroslav Kultõšev (Venemaa), prantsuse täht Cédric Tiberghien, ajalooliste klavhpillide mängija Andreas

Staier (Saksamaa), Cage'i-interpret Adriano Ambrosini (Itaalia) jt, aga ka eesti pianistid: klaverimängu suurmeister Ivori Ilja, rahvusklassika eestseisja Vardo Rumessen, džässpianist Kristjan Randalu ja hulk andekaid noori klaverimängijaid.

Eesti interpretide paremiku tutvustab Eesti Kontserdi ja interpretide liidu kammermuusikasaari „Eliitkontserdid“, mis ulatub Tallinnast ka Eesti teistesse kontserdipaikadesse. Teiste hulgas võib esile tuua tugeva dramaatilise andega tenori Mati Turi ja pianist Martti Raide kava (20.11 Põlvas, 21.11 Rärinas, 22.11 Pärnus, 24.11 Estonia k/s) Schuberti ja Liszti laululoomingust. Eesti heliloomingu huvilistel, kes seda veel teinud ei ole, tasub Estonias ära vaadata-kuulata Tauno Aintsi balletti „Modigliani – neetud kunstnik“ (04. ja 13.10). Väärrib meeldejätmist, et oktoobris (04.10 Pärnus, 05.10

Estonia k/s) toimub ka meie nüüdismuusika klassiku Jaan Räätsa 80. sünnipäeva kontsert. Eesti autorite muusika (Ester Mägi, Tõnu Kõrvits, Veljo Tormis) kõlab veel pianist Peep Lassmanni ja trompetist Indrek Vau kontserdil (29.11).

Koorimuusika sõpradele peaksid huvi pakkuma Eesti rahvusmeeskoori kontserdid (22. ja 23.11) Carlo Gesualdo ja Toivo Tulevi muusikast ning kontsert „Mart Saar 130“ (25.11), kus klassiku loomingut laulab kogunisti 20 koori. Detsembris (18.12, 19.12, 20.12) tasub kuulata Haydni „Te Deumi“ Eesti filharmoonia kammerkoori, Tallinna kammerorkestri ja Daniel Reussi ettekandes.

Aga juba üsna pea (01., 02., 08. ja 09.10) on lastele avatud Eesti Kontserdi nelja kontserdimaja õpitoad, kus kogunud muusikute juhatusel võib tutvuda eri instrumentide ja muusikastiilidega ning koos muusikat teha.

KUNST

Hanno Soans
kunstikriitik

Sügis poleemikat tekitavaim näitus on avatud kaasaegse kunsti festivali ART IST KUKU NU UT raames Tartu kunstimuuseumis 18. novembrini. „Möh? Fui! Öäk! Ossa! Vau!“ väljapanek on valinud taasesitamiseks kolm krõbedamat, tänapäeva kunsti lähiajalooos enim üldrahalikkude demoniseerimist esile kutsunud kunstiteost: Jaan Toomiku netikommentaari kaudu kurikuulsa „purgitöö“, Raul Meele

peaageu et kriminaliseerimiseni jõudnud „liputöö“ ja Kai Kaljo veidi ehk neutraalsema, kuid see eest rahvusvaheliselt erakordse edulooga video „Luuser“. Et kuraator Rael Artel on need tavamõistuses justkui tontidena figureerinud 90-ndate võtmetööd esitanud koos arhiivmaterjalidega nende ümber lahvatanud diskussioonidest, saab vaataja ülevaate terviklikust kunstidiskursusest. Selgub, et Toomiku ümber puhkeb skandaal ammu pärast töö valmimist 1992. aastal, pigem kümnendi keskel seoses Toomiku rahvusvahelise edulooga. Samuti pole Meele töö ümber puhkenud poleemika tekkinud niivõrd töö esmakordsel näitamisel kunstihoones, kuivõrd selle taasesitusel, kui kunstnik oli saanud sama näituse eest olulise preemia. Neile töödele lisanduvad veel noorema põlvkonna kunstnike Flo Kasearu, Johnson ja Johnsoni ning Anna-Stina Treumundi nutikad kommentaarteosed. Eks näis, kelle jaoks see iseenesest julge ja hästi läbitöötatud katse vaadata näkku kohaliku kaasaegse kunsti deemonitele mõjub kui uus solvang, kellele aga kui ajaloolise olukorra rekonstruktsioon. Tartusse sõitnutel soovitan ära vaada-

ta ka festivali teise näituse, külaliskuraator Chris Fitzpatricku intrigeeriva „Sõida tasa üle silla“, mis võtab ekspositsiooni aluseks rahvusvahelisel keelte iludusvõistlusel eesti keelele teise koha toonud lause.

Kumu sügishooaja hittnäituseks võib pidada näitust „Mood ja külm sõda“, kuraator Eha Komissarov ja projektijuht Berit Teeäär. Näitus pakub hulgaliselt glämmi rahvusvahelistest moekogudest ning intrigeeriva sissevaate Nõukogude Eesti lubatuse piiril balansseerinud moeallu arhiivmaterjalide kaudu. Õigupoolest oleks õpetlik seda vaadata koos 4. novembrini tarbekunsti- ja disainimuuseumis avatud näitusega „Moderniseerimine“, mis pakub sissevaate sama aja olmekultuuri.

Kunstihoone sügisprogrammist soovitaksin 3. novembril avatavat vaadata põlve skulptori Jaak Soansi retrospektiivnäitust, kus on välja toodud „pronksiaja“ tööde paremik, kokkuvõtte tööst monumentalistina ja mõned uuemad installatiivsed teosed.

Galeriinäitustest soovitan silmas pidada Anna-Stina Treumundi Draakonis, Andres Talit Hobusepeas ning Tanja Muravskajat ja Marina Napruškinat kunstihoone galeriis.

OTMA
Nikolai II tütreid

15. okt. kl 19 Kuressaare Linnateatris
22. okt. kl 19 Võru „Kandles“
31. okt. kl 19 Vanemuise Väikeses majas

Piletid müügil
Piletimaailmas ja etenduse paigas
Õpilasgruppidele erihind!

autor Kate Moira Ryan • tõlkija Tiina Tarik • lavastaja Heiti Pakk • kunstnik Kaili Viidas
osades Karin Tammaru • Piret Laurimaa • Marika Barabanštšikova • Karin Rask • Peeter Tammearu

LASTELE VANEMUISE TEATRIS

KOSMONAUT LOTTE

HELISEV MUUSIKA

NINASARVIK OTTO

LOTTE JÕULUPIDU

MARY POPPINS

PÄHKLIPUREJA

Hooaja peasponsor

Aasta toetaja

Ametlik autopartner

Aasta toetaja

Aasta toetaja

Info ja piletid:

vanemuine.ee • tel 744 0165 • kassa@vanemuine.ee
Piletimaailm.com • Piletilevi.ee • Ticketpro.ee

Vanemuise sügis on täis muusikat ja draamat

Vanemuise 143. hooajal esietendub ühtekokku 18 uuslavastust, neist kaheksa jõuavad vaatajate ette selle aastanumbri sees.

Hooaja esimene esietendus oli Ivan Gontšarovi „Oblomov“ (lav Peeter Raudsepp), mida saab vaadata Sadamateatris. Vene kirjandusklassiku Ivan Gontšarovi sünnist möödus tänavu 200 aastat ja nii uskumatu, kui see pole, Vanemuise lavastus on Eesti teatri esimene kokkupuude selle autoriga. Leebet, heasüdamlikku ja lootusetult laiska aadlimeest Oblomovit on peetud ühelt poolt traagiliseks kangelaseks, „vene Hamletiks“, kes ei sobitu oma aja mandunud ühiskonda, teisalt inimliku armetuse, allakäigu ja stagnatsiooni sümboliks, kes aktiivselt takistab „uue elu“ ja „uute inimeste“ esiletõusu. Lavastuse nimiosalist kehastab Rein Pakk.

Vanemuise Teatri Kodu lavastuste rida sai 7. septembril täiendust tuntud rootsi lastelooga „Pettson ja Findus“ (lav Marko Mäesaar). Lavastaja sõnul on tekst kirjutatud kokku mitmest erinevast „Pettsoni ja Finduse“ loost. Vanamees Pettsonit mängib Karol Kuntsel ja kass Finduse rollis on Ott Sepp.

22. septembril esietendus suures majas „Moonlight Express“ (lav Mare

Tommingas) – džässlavastus, kus Hedvig Hanson, Uku Suviste ja Aivar Tommingas annavad koos Vanemuise tantsutrupiga tuntu džässitähedele loomingule oma tõlgenduse. Frank Sinatra, Tony Bennet, Glenn Miller, George Gershwin, Benny Goodman, Diana Krall, Nat King Cole on need väljavalitud, kelle looming etendusel kõlab.

20. oktoobril esietendub suures majas tuntud muusikal „Cabaret“ (lav Roman Hovenbitzer), mis toob vaatajate ette meelelahutusest sõltuvuses oleva ühiskonna, mille friivolsetest ja kergemeelsetest lõbustustest tulvil elu meenutab tantsu kuristiku serval. „Cabaret“ peaosas särab Tanja Mihhailova või Gerli Padar.

27. oktoobrist alates saab väikeses majas vaadata Urmas Vadi reisikirja „Tagasi Eestisse“, mis viib publiku nii Eestisse kui ka Austraaliasse. Lavastuses mängivad Rein Pakk, Raivo Adlas, Maarja Mitt, Marika Barabanštšikova ja Helena Merzin-Tamm.

Novembris mahub kolm uut lavastust. 10. novembril esietendub suures majas „Musta pori näkku“ – Andres Noormetsa tõlgendus Mihkel Raua romaanist. Laval on Andres Mähar, Mihkel Raud, Martin Kõiv, Ott Sepp, Kais Adlas, Riho Kütsar, Margus Jaanovits, Priit Strandberg ja Marianne Kütt.

Urmas Lennuk lavastab enda-

kirjutatud teksti „Remondimees“, mis esietendub 24. novembril Sadamateatris. Lugu viib vaataja Eesti väikelinna, kus ema ja tütre suhetes on pinget, armastust ja hoolimist – piirini, kus see võib haiget teha. Siis juhtub, et tuppa astub remondimees... Pingelisi suhteid lahkavad laval Külli Saldre, Maria Soomets ja Tanel Jonas.

30. novembrist alates rõõmustab vaatajaid väikeses majas glamurne „Õhtu Straussiga“ (lav Fabrice Gibert), kus osalevad Pirjo Püvi, Karmen Puis, Reigo Tamm, Taavi Tampuu, Vanemuise balletitrupp, sümfooniaorkester ja ooperikoor.

Detsembris kutsub teater väikesi vaatajaid lastekontserdile „Lotte jõulupidu“. Lottele on lubanud külla tulla Mary Poppins ja perekond Banks Inglismaalt, von Trappide pere Austriast, Oskar, Adalbert ning doktor Ave Leiutajatekülalt, haldjas lavastusest „Nukitsamees“, Getter Jaani ja paljud teised.

Vanemuise hooajakiri Ramp, mis jõuab otsepostitusena kõikidesse Eesti koolidesse, on sel aastal pühendatud ametitele. Loodetavasti leiate sealt huvitavaid teemasid, mida lastega koos arutada. Kui teie kool mingil põhjusel pole veel Rampi saanud, andke sellest teada aadressil ramp@vanemuine.ee.

Ave-Marleen Rei

Miksteater teeb koostööd muuseumidega

Uuel hooajal annavad Miksteatri tegemistele tooni põnevad koostööprojektid muuseumidega. Oktoobri lõpus esietendub loodusemuuseumis Mehis Heinsaare „Mineraalide lood“, spetsiaalselt uue näituse jaoks kirjutatud ja lavastatud lugu päkapikust eelkoolilastele. Esmakordselt proovib teater kätt nukulavastusega.

Jaanuaris esietendub koostöös Eesti lastekirjanduse keskusega kogupere-tükk „Ennemuistsed jutud“. Lavastus tutvustab lastele eesti muinasjutte, rahvatarkusi ja laule ning selliseid värvikaid tegelasi nagu ahjualune, rehepapp, reinuvader rebane, ussiku-ningas, vanapagan, vaeslapsed, kivilalused, kuningapojad jt.

Uuel aastal on koostöös Iloni imedemaaga Haapsalus kavas suvelavastus Astrid Lindgreni „Madlike“.

Jätkame ka menulavastuse „Telefonilood“ mängimist Piip ja Tuut mängumajas. Jätkuvalt on mängukavas teatri telgitaguseid tutvustav lavastus

Miksteatri „Telefonilood“ jutustab lugusid väheste vahenditega. Pildil Aita Vaher, Kristo Toots ja Kaido Rannik.

„Kuidas ta seda teeb?“. Kõiki lavastusi sõidame soovi korral mängima Eesti igasse paika.

Lisainfo www.miksteater.ee.

Kaido Rannik

Gianni Rodari/Kaido Rannik
Telefonilood

Piip ja Tuut Mängumajas
Toom-Kooli 13, Tallinn

P 7. oktoobril kl 11.00
P 28. oktoobril kl 11.00
P 18. novembril kl 11.00

Piletid Piletilevist ja tund enne etenduse algust kohapeal

Etenduste tellimine tel 56 64 77 65,

51 43 848, miksteater@gmail.com, www.miksteater.ee

Loome silla klassitoa ja ooperimaja vahele!

Rahvusooper Estonia 107. hooaeg töötab tulla isikupärane ja kirev – toome teieni rohkelt seiklusi, romantikat ja üllatusi.

Oktoobris algavad talveaias taas mudilastele mõeldud ooperi- ja balletiteemalised õppeprojektid „Mäng muusika saatel” ning „Hunt ja seitse kitsetalle”. Põhikooli- ja gümnaasiuminoortele oleme koostanud balletiajaloo värvika kiirkursuse „Päikesekuningast Kratini”. Sügisel alustame täiesti uue ooperiprojektiga „Ooper teatri südames”. Nelja viimase aasta jooksul on Rahvusooper Estonia haridusprojekte ja ekskursioone külastanud üle 13 000 lapse ja noore. On tähtis, milline on lapse esimene kokkupuude teatriga, eriti ooperi- ja balletiteatriga. Mudilastele ja õpilastele sobivaid lavastusi leiab ka teatri mängukavast.

20. septembril esietendus Charles Gounod’ ooper „Faust”, mille lahenduse on pakkunud välja Dmitri Bertman (Helikon-Opera, Moskva) ja Ene-Liis Semper (NO99). On rõõmustav, et neljal etendusel oktoobris saame nautida Mefisto rolli Ain Angeri esitusel.

16. novembril etendub Sergei Prokofjevi armastatud muinasjutuballett „Tuhkatriinu”. Koreograaf Marina Kesler on lubanud tuntud lugu jutustada tänapäevaselt ja haaravalt ning põimida muinasjuttu ka killukese elu.

Dramaturg ja libretist Aapo Ilvese sulest pärineb alates 22. novembrist kammersaali lavalaudu raputav rokkmuusikal „Kuu on päike”, milles kõlavad skandaalse ansambli The Sun hitid.

Kati Kivitarit „Pokude aastaring” saab olema võluv ja kaasahaarav jõulutükk tillukestele teatrihuvilistele. „Pokude aastaring” esietendub 5. detsembril talveaias.

2013. aasta algab maailmaesietendusega: Priit Pajusaar on Mark

Twaini põneva romaani ainetel loonud noortele seiklusrikka muusikalavastuse „Prints ja kerjus”, mis jõuab Estonias lavale 26. jaanuaril 2013. Muusikateatri lavastajana teeb debüüdi viimastel aastatel Venemaal ja Eestis filmirežissöörina ilma teinud Andres Puustusmaa. Kõneainet pakub ka peategelaste valik: tänavu lavakunstikooli lõpetanud kaksikvennad Märt ja Priit Pius on lubanud elevuse tekitamiseks omavahel segi minna juba proovide käigus.

13. märtsil tähistame Richard Wagneri 200. sünniaastapäeva romantilise ooperi „Tannhäuser” esietendusega. Nauditavaks tervikuks seob selle briti lavastaja Daniel Slater, kes kuulub tänapäeva ooperimaailma absoluutsesse tippu. Kunstnik Leslie Traversi pakutud visuaalne lahendus on karge ning haarav, vaba liigsest sümboolikast ja raskepärasusest. Ühena peaosalistest loodame Estonia laval näha Mati Turit, kes seni on Wagneri-tenorina tuntust kogunud väljaspool Eestit.

16. mail esietendub Toomas Eduri kujutlus Ludwig Minkuse balletist „Bajadeer” ehk „Templitantsija”. See on lugu igavesest armastusest, kättemaksust ja õiglusest.

Endiselt on mängukavas noorte lemmikuteks kujunenud balletid „Coppélia”, „Lumivalgeke ja 7 põialpoissi” ja „Pähklipureja” ning muusikalavastused „Laserharf” ja „Pipi Pikksukk”.

Uue hooaja kavaga saab lähemalt tutvuda Estonia kodulehel www.opera.ee. Noorteprojektide info leiab ka meie Rahvusooper Juniori Facebooki lehelt.

Piletite tellimine E-P kella 10–18-ni telefonil 683 1210. Kassad avatud E-P kella 11–19-ni. Piletid müügil ka Piletimaailma ja Piletilevi müügi-kohtades üle Eesti ja internetis.

Õpilastele on meie teatris piletid alati poole hinnaga.

Anu Põrk

TARTU ÜLIKOOL
KUNSTIMUUSEUM

23.11.2012
–
15.03.2013

Puusse lõigatud pildid Jaapani traditsiooniline puulõige

19. sajandi ukiyo-e puulõiked Eesti kogudest
ja moodne puulõige otse Jaapanist

kunstikolmapäevadel
loengud ja töötod lastele

jaapani puulõike demonstratsioon-trükkimine

Täpsem info jooksvalt: kunstimuuseum.ut.ee
tel. 737 5384

www.opera.ee

Sul on
16–21aastane
hea häälega,
musikaalne ja julge
õpilane?

Saada ta konkursile

ESTONIA OTSIB OOPERISTAARE

Eelvoorud septembris ja oktoobris ÜLE EESTI.
GRAND FINALE 29. oktoobril Rahvusooper Estonia laval.

12 PARIMAT saavad 2012/13 hooajal
TASUTA osaleda
koolitusprogrammis

OPERAtsioon VOX,

mille patrooniks on Jassi Zahharov.

VOKAALTEHNIKA,
NÄITEKUNST,
LAVAKUNST,
PLASTIKA,
SOLFEDŽO,
ITAALIA KEEL
JA PALJU MUUD PÕNEVAT.

OOPERILAVAD
OOTAVAD
EESTI
TALENTE!

Parimatele OPERAtsioon VOXi läbinutele rahvusooperi
stipendium lauluõpinguteks Eestis või välismaal.

Info: www.opera.ee, heidi.sibul@opera.ee, aive.skuin@audentes.ee

Muinasjutufestival
teemal
Jutusta mulle
24. ja üks lugu!
25. mail 2013
Haapsalus

MUINAS-
JUTU-
VÄGI

Rahvusvaheline konverents, jutustamiskonkurss, näitused, etendused ja palju muud.

Vaata lähemalt veebist: muinasjutt.haapsalu.ee

Corelli Music alustab hooaega uue kontserdisarjaga

Uut hooaega alustab Corelli Music kontserdisarjaga „Teletorni muusikasalong”, mille kontserdid toimuvad pilvepiiril, 170 m kõrgusel Tallinna teletorni 21. korrusel. Samade kavadega kontserte saab nautida ka mõisates „Mõisa-romantika” sarjas.

Hooaja ava-kontsert on 16. oktoobril kell 20 kavaga „Vind

MARGUS JOHANSON

Hooaja ava-kontsert toimub 16. oktoobril kavaga „Vind Project 2”. Oma muusikat esitab Meelis Vind.

Project 2”. Meelis Vind (klarnetid), Liis Viira (harf), Peeter Salmela (sitar) ja Arno Kalbus (tablad ja löökpillid) pakuvad peamiselt Meelis Vindi originaalloomingust koosnevat põnevate kooskõladega ja India pillidega võrreldavat muusikat. Kõrvale loeb näitleja Garmen Tabor kahe müstiku, poeeti ja filosoofi tekste, kelleks on 15. sajandi India luuletaja Kabir ja 20. sajandi Liibanoni-Ameerika kirjanik Kahlil Gibran.

25. oktoobri õhtul tähistab Corelli Music koos Tartu ülikooliga *Academia Gustaviana* ehk ülikooli asutamise 380. aastapäeva. Juubelihooaega jätkab barokkansambel Corelli Consort pakub ülikooli aulas Bachi meeleolukat „Kohvikantaati” ja teisi barokiaja muusikapärleid.

Sari „Teletorni muusikasalong” jätkub 13. novembril isadepäeva kontserdiga puhkpillikvintetilt Estica, milles mängivad Anna Kelder (flööt), Heli Ernits (oboe), Helena Tuuling (klarnet), Dora Migroczi (fagott) ja Meelika Mikson (metsasarv). Noored neiu viie klassikalise puhkpilliga on kui legendaarse Jaan Tamme nimelise puhkpillikvinteti 50-aastase tegevuse jätkajad.

Advendikontserdil 4. detsembril saab kuulata kava „Jõuluakordion kui väike orel”, kus esinevad Jaak Lutsoja (akordion), Taavo Remmel (kontrabass), Virgo Sillamaa (kitarr) ja Meelis Vind (bassklarnet). Kõlab Jaak Lutsoja rahvusvahelist tunnustust pälvinud väga omapärane akordionimuusika, seoses advendiajaga saab nautida ka Bachi teoste seadeid, mille on teinud esinevad muusikud ise.

Kogu detsembrikuu pakume kauneid muusikaelamusi jõulumuusika festivalil „Kirikupühad Maarjamaal”. Kontserdid toimuvad 1. advendist kuni aasta lõpuni kirikutes, mõisates ja muusikasalongides, aasta lõpeb traditsiooniliste kirikukontsertidega 28. ja 29.12 Tartu ja Tallinna kirikutes.

Kontsertide kohta lähemalt kodulehel www.corelli.ee.

Mail Sildos

Tammsaare/Nüganen
MA ARMASTASIN SAKSLAST

Piik/Võigemast
KETI LÖPP

Piik/Leesalu
LANTIMISKUNSTNIKUD

Alates sellest hooajast (üli)õpilastele, pensionäridele ja õpetajatele sooduspiletid.

www.linnateater.ee

Tallinna Linnateatri hooaeg algas seekord teisiti

Teatriga liitus sel hooajal kümme Elmo Nüganeni käe all lavakunstikooli 25. lennu lõpetanud noort. Seitse näitlejat ning lavastajad-dramaturgid Paavo Piik, Diana Leesalu ja Kristiina Jalasto toovad uusi tuuli värske eesti dramaturgiaga, mis täiendab repertuaari klassikalisemaid valikuid.

Linnateater ootab eesti kirjandusklassika lavaversioone vaatama ning uue eesti dramaturgiaga tutvuma eelkõige õpilasi ja õpetajaid. Alates sellest hooajast kehtib õpetajatele, üliõpilastele ja õpilastele (samuti pensionäridele) sooduspilet neljale Tallinna linnateatri lavastusele. Need on A. H. Tammsaare teoste ainetel loodud Elmo Nüganeni „Ma armastasin sakslast” ja „Tõde ja õigus. Teine osa”, Paavo Piigi „Keti lõpp” ning 29. septembril esietenduv „Lantimiskunstnikud”.

Komöödia „Lantimiskunstnikud” on sündinud hiljuti teatriga liitunud

noorte ühistööna; näidendi on kirjutanud ja lavastanud Paavo Piik ja Diana Leesalu. See on lugu kolmest pisut isemoodi noormehest, kes tahavad õppida köitma vastassoo tähelepanu. Mis sellest saab ning milliste elutõdedeni oma sotsiaalse võimekuse kasvatamisel jõutakse, saab näha alates septembri lõpust Hobuveskis. Mängivad Liis Lass, Maiken Schmidt, Kaspar Velberg, vennad Märt ja Priit Pius ning Henrik ja Karl-Andreas Kalmet. Kunstnikutöö teeb lavastustrupi eakaaslane Kristel Maamägi (külastajana), muusikalise kujunduse Veiko Tubin.

27. oktoobril jõuab Taevalaval esietenduseni Shakespeare'i „Hamlet” Priit Võigemasti tõlgenduses. Selle tööni jõudmisest räägib lavastaja nii: „Olen selle teemaga juba varem flirtinud – lavastuses „Hecuba pärast”. See oli rohkem nagu naljaga pooleks. Andsin „Hamletile” nii-öelda sõrme, aga tema võttis terve käe ja lahti enam

Mauruse kooli tulid uued poisid ja tüdrukud! Elmo Nüganeni lavastus „Tõde ja õigus. Teine osa” on pärast paariaastast „riiulil” seismist uute osatäitjatega taas mängukavas.

ei lasknud. Nii me siis uitame juba kolm aastat käsikäes.” Hamleti osas Alo Kõrve, mängivad Evelin Võigemast, Rain Simmul, Epp Eespäev, Andrus Vaarik, Tõnn Lamp, Argo Aadli, Indrek Ojari, Mart Toome, Margus Tabor ja

Kristjan Üksküla. Kunstnik on külastajana Marion Undusk, muusikaline kujundaja Veiko Tubin.

Elmo Nüganeni A. H. Tammsaare teoste ainetel loodud lavastused „Ma armastasin sakslast” ning „Tõde

ja õigus. Teine osa” on Linnateatri repertuaaris menurak juba mitu aastat. Viimane neist naasis värske lavajõududega pärast paariaastast „riiulil” seismist Põrgulavale augustis 2012. Mauruse kooli tulid uued poisid ja tüdrukud! Indrekut ja Ramildat mängivad Karl-Andreas Kalmet ja Liis Lass, härra Mauruse rollis astub jätkuvalt üles Aivar Tommingas Vanemuisest ja õpetajana Linnateatri näitlejad. Lavastuse kunstnik on Iir Hermeliin, muusikaline kujundaja Riina Roose.

Paavo Piigi näidend „Keti lõpp” seob endas igapäevase ja ajatu, hamburgeri ja klassikalise muusika. Priit Võigemasti lavastust mängitakse teist hooaega, nüüd on näidend kättesaadav ka raamatuna. Raamatut saab osta Tallinna Linnateatri kassast ja valvelauast hinnaga 4 eurot.

Ruudu Raudsepp

VAT teater juubeldab

1. oktoobril tähistab Eesti esimene vabateater VAT teater 25. sünnipäeva. Tähtsa tähtpäevaga seoses oleme seekord mõelnud teha kingitusi teistele.

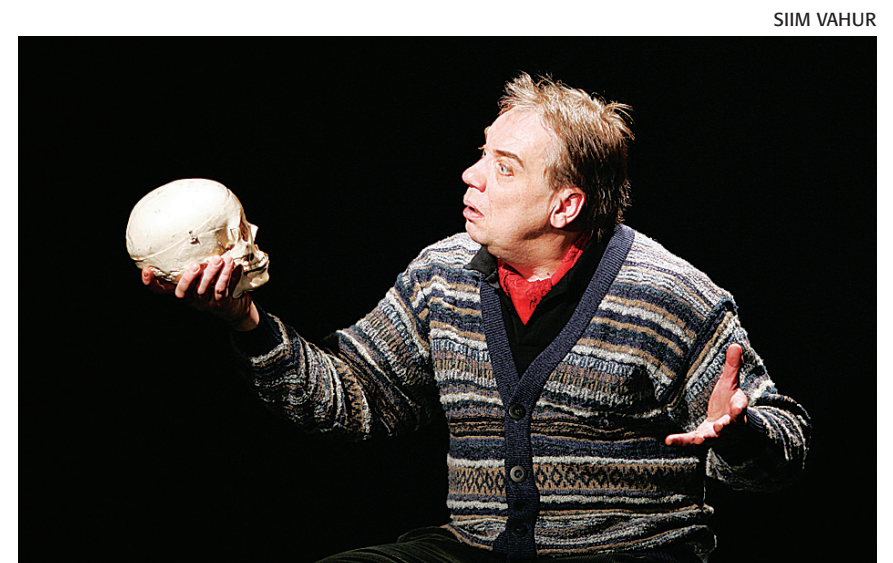
Sünnipäevanädalal kingime koos-

töös Tallinna puuetega inimeste koja-ga puuetega inimestele kaks tasuta etendust Nõmme kultuurikeskuses. 28. septembril mängime seal noortelavastust „Pal-täna poissid” ja 29. septembril etendust „Hea, Paha ja Inetu”.

3. oktoobril kell 17 tuleb rahvusraamatukogu teatrisaalis esmakordselt ettelugemisele Indrek Hargla algupärane noortenäidend, mille VAT teater tellis kirjanikult koostöös Euroopa teatrivõrgustikuga Platform 11+, mille koostööpartnerid oleme. Öhtu teises pooles, kell 18.30, toimub sealsamas avalik foorumetendus, mis võtab kõne alla teatritegijate põletavamad päeva-teemad. Etenduses osalevad VAT teatri inimesed, VAT teatri foorumgrupi noored ja publik. Tegu on rõhutute teatri meetodi (The Theatre of The Oppressed) osalusteatriline etendusega, mille teema leiavad VAT teatri inimesed etendusele eelneval koolitusel, korraldajaks foorumteatri praktik Iwan Brioc Walesist. Jokker ehk etenduse juht on Eestis sel alal kogenuim tegija Margo Teder ja huvilised pääsevad kõigile selle päeva sündmustele tasuta.

Õpetajate päevaga seoses etendame 11. oktoobril kell 18 rahvusraamatukogu teatrisaalis õpetajatele oma värskest lavastust „Rekvisiitori tähetund”. Kes veel ei ole jõudnud etendusele registreeruda, saab seda vabade kohtade olemasolul teha meiliaadressil inga@vatteater.ee.

Hooaja esimene uuslavastus on novembri lõpus esietenduv „Faust”, mis seekord otsib kunstide tumm-filmiestetikast. Lavastaja Aare Toikka ning kunstnik ja helilooja Kaspar Jancis pöörduvad Friedrich Wilhelm Murnau

Lavastust „Rekvisiitori tähetund” mängib VAT teater õpetajatele õpetajate päeva kingitusena 11. oktoobril rahvusraamatukogu teatrisaalis.

loomingu poole, et leida kammerlikule klassikatõlgendusele algimpulss saksa ekspressionistlikust filmikunstist.

Kaspar Jancis kirjutab originaalmuusika ja leiab lavakujunduslikud lahendused, Aare Toikka koos trupiga liigub pantomiimiradadel, et luua lõpptulemusena väga kehalik „Faust”. Mängivad sellest sügisest VAT teatri trupiga liitunud Katariina Ratasepp ja teatri meesvägi: Tanel Saar, Margo Teder, Ago Soots, Meelis Põdersoo. Kohapeal elustab Jancise muusikamaailma Madis Muul.

Tulemas on teinegi klassikatõlgendus. Lavastaja Mladen Kiselov toob

veebruari lõpus lavale Ameerika näitekirjanduse suurmeistri Tennessee Williamsi ühiskonnakriitilise teose „Tramm nimega Iha”. Tellisime noorelt dramaturgilt Kristiina Jalastolt uustõlke, sest keele tänapäevsus on antud teose puhul sisulise tähtsusega.

Lavastuse kunstnik on Narelle Sissons USA-st. Blance Dubois rollis on Katariina Unt, lavastuses mängivad kogu VAT teatri trupp ja külalisnäitlejad.

Täpsem info meie kodulehel www.vatteater.ee.

Tiiu Talvist

KARIN JA PEARU

HEA, PAHA JA INETU

NISA

KIRJAKLAMBRITEST VÕO

SALTO MORTALE

PAL- TÄNAVA POISSID

REKVISIITORI TÄHETUND

LIBLIKAPÜÜDJAJA

ROBINSON & CRUSOE

HELP!

KAS SULLE MEELDIB PORNO?

FAUST

TRAMM NIMEGA IHA

VAT TEATER

www.vatteater.ee

soovitame koolidele sügishooajal

ENDLA TEATER

ASUTATUD 1911

☺

põhikooliõpilastele ja gümnaasistidele

☺

mudilastele ja algklasside õpilastele

☺

PÕRRR...!!!

mudilastele mutukate elust

29.09 kell 12 ja 14 / 19.10 kell 11 / 20.10 kell 12 ja 14

24.11 kell 12 ja 14 / etendused ainult Endla Küünis

☺

KOLM PÕRSAKEST JA HEA HUNT

lustakas lugu lauludega

29.10 kell 11 Salme Kultuurikeskuses / 1.11 kell 11 Endlas

5.11 kell 11 Paide Kultuurikeskuses 19.11 kell 11 Ugalas

☺

ALADDINI IMELAMP

idamaa muinasjutt lauludega

11.10 / 27.10 / 1.12 kell 12 Endlas

☺

RÖÖVLITÜTAR RONJA

koguperelavastus

16.10 / 17.10 kell 12 Endlas • viimast korda!

☺

TIIGER, TIIGER!

laste jõululavastus D. Bisseti lugude põhjal

11.12 / 12.12 / 13.12 / 14.12 / 15.12 / 17.12 / 18.12 / 19.12 / 20.12 / 21.12 / 29.12

NB! etendused on eri aegadel mudilastele Küünis ja algklasside õpilastele Suures saalis / info: www.endla.ee

☺

UHKUS JA EELARVAMUS

romantiline komöödia / Endlas

28.09 / 4.10 / 6.10 / 13.10 / 3.11 / 30.11 / 8.12 / 21.12 / 29.12

☺

BOYBAND

popmuusikal / etendused ainult Endlas

19.10 / 31.10 / 8.11 / 23.11 / 24.11 / 15.12 / 22.12 / 30.12

☺

IMETEGIJA

tõestiündinud lugu

12.10 / 2.11 / 6.12 Endlas

☺

BALLETMEISTER

pseudoajalooline põnevuslugu

23.10 / 26.10 / 16.11 / 27.11 / 19.12 Endla Küünis

piletite tellimine Endla kassas E-R 12-19 tel 442 0666 / Piletimaailmas

ENDLA TEATER

ASUTATUD 1911

Jane Austen

UHKUS JA EELARVAMUS

lavastaja KALJU KOMISSAROV (küünlavõng) kunstnik KRISTATOOL (küünlavõng)

osades

KAILIVIIDAS KATRIN VALKNA IREEN KENNIK CARMEN MIKIVER PIRET LAURIMAA TRIIN LEPIK GRETE ELVISTE CAROLINA TACOBERT PRIIT LOOG JAANUS MEHIKAS STEN KARPOV LAURI KINK AHTIPUUDERSELL

etendused sügishooajal Endla teatri Suures saalis

4.10/6.10/13.10/3.11/30.11/8.12/21.12/29.12

piletid Endla teatri kassas/Piletimaailmas/Piletilevis

Pärnu Endlas mutukate elust popmuusikalini

Pärnu Endla mängukavas leidub lavastusi nii laste maailmapildi avardamiseks kui ka neile hüva meelelahutuse pakkumiseks. Kõige noorematel soovitame kindlasti ära vaadata lastelavastused „Põrrr...!!!“, „Kolm pörsakest ja hea hunt“, „Aladdini imelamp“ ning „Tiiger, tiiger!“, mis esietendub 12. detsembril. Seda Donald Bisseti imepärase juttude põhjal tehtud lavastust mängitakse kahes variandis: mudilastele Küünis ja algkooliealistele suures saalis. Pisut vanematele lastele sobib Astrid Lindgreni „Röövlitütar Ronja“, seiklusriikas koguperelavastus, mille viimased etendused toimuvad 16. ja 17. oktoobril.

Muusikali „Boyband“ etendamis-päevadel vurab Pärnusse busse Eestimaa paljudest nurkadest. Laval on lugu poisteansambli Freedom loomisest ning teekonnast edetabelite tippu. Muusikalis kõlavad tuntud hittlood eri poistebändide repertuaarist. Muusikalise kvaliteedigarantii annab laulja Koit Toome.

Endla 102. hooaja esimene esietendus oli Jane Austeni romantiline komöödia „Uhkus ja eelarvamus“ (lav Kalju Komissarov). Oktoobris jõuab lavale Ervin Õunapuu absurdidraama

Muusikalis „Boyband“, kus kõlavad tuntud hittlood, teeb kaasa ka laulja Koit Toome.

„Pühamatest pühamad“, novembris Luigi Pirandello „Heinrich IV“, kokku valmib sel hooajal kaheksa uuslavastust. Repertuaaris olevatest lavastustest pakuvad koolinoortele endiselt huvi pimekurdi tüdruku Helen Kellersi tõestisündinud lugu „Imetegija“ ning pseudoajalooline põnevuslugu „Ballettmeister“.

Toomas Šalda

Rakvere teatri sügis täis salapära

JANEK TISCHLER

Anneli Rahkema (Nava talu peretütar Juuli Almar) ja Erni Kask (Vaariku talu perepoeg Priidik Laasik) lavastuses „Uurimise all“.

Rakvere teatri 73. hooaja uuslavastuste ühisnimetaja on salapära ja müstika.

Charlotte Brontë'i „Jane Eyre“ on oma gootiliku tumeromantikaga võlunud sadu tuhandeid lugejaid ja vaatajaid ning jõuab 7. detsembril ka Rakvere teatri suurele lavale. Eesriide Inglise romantismi maailma paotab lavastaja Jaanika Juhanson, nimiosa mängib Maarika Mesipuu ning meeskangelast kehastab Hannes Kaljujärv Vanemuise teatrist. Koos helilooja Tarmo Keskülliga valmib muusikaline melodraama, kus Jane Eyre'i lugu veel kord läbi mängitakse. Ja kes teab – ehk avanevad nii selle loo senini varjatuks jäänud tahudki? Lavastuse kunstnik on Sander Põldsaar, kostüümid kujundab Kalle Aasamäe ning teisi rolle kehastavad Helgi Annast, Ülle Lichtfeldt, Silja Miks, Elina Pähklmägi (külalisenä), Liisa Aibel ja Lauri Kaldoja.

Kui „Jane Eyre“ on lavastus, mis sobib jõulueelseks ühiskülastuseks eelkõige vanemate klasside õpilastele, siis nooremaid ootab Rakvere teater alates 10. detsembrist Rakvere kesklinna ajaloolisse pangamajja, kus esietendub meie selletalvine lastelavastus „Dõmdõdõmm ja Völuraamat“. Lavastaja Kertu Moppeli, dramaturg Maria Lee Liivaku ja kunstnik Arthur Arula koostöös sünnib lavale raamatute ja mustkunstitrikkide võlumaailm. Dõmdõdõmmi loost selgub, et muinasjutud ja lood, mida raamatutest leiab, ei ole mitte ainult õpetlikud, vaid võivad aidata suuri muresid lahendada. Väikesed võlutrikid käivad muidugi asja juurde ja küllap võlutakse kuskilt välja ka maailma parimad kingitused. „Dõmdõdõmmi ja Völuraamatu“ aluseks on Ervin Lazari „Seitsmepäine haldjas“ ja Gianni Rodari „Telefonilood“ ning lavastuses mängivad Mait Joorits, Mihkel Kabel, Natali Lohk, Marin Mägi, Anneli Rahkema ja Velvo Väli.

Palju seletamatut sünnib Anton Hansen Tammsaare noorpõlvejutustusel põhinevas lavastuses „Uurimise all“. Toomas Hussari lavastatud paradoksaalne põnevuslugu viib vaatajad 20. sajandi alguse modernistliku tsivilisatsiooni ääremaille Liivimaa kubermangus, kus teaduslikke ja spiritistlikke vahendeid appi võttes uuritakse üht salapärast surmajuhtumit. Tammsaare loomingus on see müstilise alatooniga lugu esimene, milles autor pöördub oma hilisema suurteose põhiteemade – tõe ja õiguse – poole. Lavastuse kunstnikutöö tegi Ervin Õunapuu, mängivad Marin Mägi, Anneli Rahkema, Eili Neuhaus, Velvo Väli, Tarvo Sõmer, Lauri Kaldoja, Erni Kask, Eduard Salmistu ja Mait Joorits.

Midagi müstilist toimub ka 30. novembril väikeses saalis esietendavas Iiri tuntuima näitekirjaniku Conor McPhersoni näidendis „Meresõitja“. Esmapälgul on lugu üsna tavaline, ehk isegi liiga realistlik. Ühes väikeses korteris Dublinis valmistuvad kaks venda ja nende sõbrad jõuludeks. Valmistuvad nii, nagu mehed ikka – kaardilaud seatakse valmis, toidud-joogid lauale ja mõnus pokkerimäng käraka ja sigarettide saatel võib alata. Ideaalsed jõulud! Kui mängulauda ilmub aga põgus tuttav minevikust, selgub, et seekordses pokkerimatšis on panused õige suured – üks vendadest mängib oma hinge eest. Rühmatööna valmivas lavastuses teevad kaasa Margus Grosnõi, Erni Kask, Peeter Rästas, Tarvo Sõmer ja Toomas Suuman või Üllar Saaremäe.

Anne-Ly Sova
Rakvere teatri dramaturg

RAKVERE LÄVEL

DÕMDÕDÕMM ja VÖLURAAMAT

Ervin Lazari „Seitsmepäine haldjas“ ja Gianni Rodari „Telefonilood“ põhjal

Esietendus 10. detsembril

Uus mängukoht Rakvere Pangamajas!

JANE EYRE

Charlotte Brontë / Jaanika Juhanson

Esietendus 7. detsembril suures saalis

rakvereteater.ee

piletimaailm.com

32 95 444

PEAMAJAS, Narva mnt 23

25. oktoobrist avatud näitus

TARTU LINNAMUSEUM

Tartu City Museum

Tartu tööstus 1920-1940

O. LUTSU MAJAMUSEUMIS, Riia 38

Uued õpikojad Oskar Lutsu "Kevade" põhjal

19. SAJ TARTU LINNAKODANIKU MUUSEUMIS, Jaani 16

Detsembrist avatud Andres Tarto fotonäitus "Päevinäinud peeglid"

Kirjakunsti töötoad 13. ja 17. detsembril

TARTU LAULUPEOMUSEUMIS, Jaama 14

Õpitoad: "Hümn", "Ärkamisaeg ja seltsid"

"Kas tunned Vanemuise teatri ajalugu?"

KGB KONGIDE MUUSEUMIS, Riia 15b

Tallinna Linnamuseumi näitus „Stalini päikese all“

Rohkem teavet: <http://linnamuseum.tartu.ee>

Lembit Peterson: „Heas lavastuses on elu.”

KADRIANN RAUD

■ 12. oktoobril esietendub Püha Katariina kirikus Lembit Petersoni lavastuses Tšehhovi näidend „Onu Vanja”.

Miks valisite Tšehhovi näidenditest lavastamiseks just „Onu Vanja”?

Soov lavastada mõnd Tšehhovi suuremat näidendit on olnud ammu. Selle aja jooksul, mis Theatrum on tegutsenud – varsti 18 aastat – oleme teinud viis Tšehhovi-ainelist lavakava, kus oleme kasutanud Antoša Tšehhonte ja Anton Tšehhovi jutustusi, novelle ja lühinäidendeid. Esimene oli „Armastuse miraaž” 1993. aastal koos Juhan Viidingu ja Olga Majevskajaga, siis „Mina.Sina.Tema...”, „Väikesed komöödiad”, „Miks mitte abielluda” jt. Meil on teatris traditsioon, et loeme näidendeid trupiga ühiselt, ühel hetkel hakkas just see näidend meile kõigile kõlama ja tundus kõige õigem just praegu lavastada. Olen mõelnud, et huvitav oleks Tšehhovit lavastada just Püha Katariina kirikuhoones, see annab meie jaoks praegu ühe võtme Tšehhovi mõistmiseks. Lavastuse kunstnik Vladimir Anšon, kellega koos tegime sealsamas Dostojevski „Valged ööd”, on „Onu Vanja” jaoks loonud väga huvitava lavakujunduse.

Näidendis on palju teemasid ja tegevusliine, milline neist on teie jaoks kõige tähtsam?

Tundub, et enamik selle näidendi tegelestest tajuvad, et elu on valesti elatud. Ühtpidi võib see kaasa tuua elu tõelise mõtte otsingu, teistpidi põgenemise mõttetuna tajutava elu eest, mille taga on igatsus leida see, mis aitaks elada. Pigem sedapidi. Tšehhovil on naer läbi pisarate ja pisarad läbi naeru, ta oskab seda piiri väga täpselt tabada. Näidendis on nii puškinlikku poeesiat kui ka dostojevskilikku jumalaotsingut. Tšehhovi näidendite telg on inimese igatsus uue elu järele: kui saaks vana elu mustandi kustutada või hoopis kõrvale jätta ja alustada uult lehelt. Ühelt poolt lootus, et uus ja õige elu on olemas, teisalt hirm end (jällegi) petelootustest ja -kujutelmadest kaasa kiskuda lasta. Nii nagu suured dramaturgid ajast aega, tegeleb ka Tšehhov näivuse ja reaalsuse temaga. Mis meie pürgimustes tõe ja armastuse poole on tõeline, mis miraaž; mis osutub ehtsaks, mis pettepildiks. Kuidas tulla välja neist keerulistest olukordadest, mida on tekitanud meie süda ja aru saamatus.

Tšehhovi näidendites on peidus suured sümbolid. Igaveste väärtuste ligi-olu ongi Tšehhovi loomingus see, mis meid tema teostes huvitab, meil temaga ühendust leida võimaldab. Näidendi kirjutamisest on möödas pisut rohkem kui sada aastat, palju on muutunud, kuid rohkem on jäänud muutumata. Just selles, mis puudutab inimese südant, tema hinge- ja vaimuelu.

Kas muutsite Tšehhovi näidendis midagi?

Tekstis peaaegu mitte midagi. Tegime ainult koos Tiit Altega uue tõlkerekordatsiooni. Mitte et ei võiks muuta, aga mulle ei ole see omane, mulle meeldib avastada teksti nagu arheoloog, leida autori seosed, tegevused, konfliktid, suhted ja väärtused, mis selles on. Muidugi, paratamatult on see ikka meie, tegijate nägemusest,

„Onu Vanja” mängimine Katariina kirikus annab Lembit Petersoni sõnul ühe võtme Tšehhovi mõistmiseks.

taipamissuutlikkusest, võimekusest ja meie ajast tingitud Tšehhovi teose interpretatsioon. Mingeid kohti kärpesse võtta ei olnud vajadust. See tekst töötab tänases päevas täpselt.

Millised on teie eelistused dramaturgia valikul?

Eelistan lavastada väärtdramaturgiat. See ei pea tingimata olema klassikaline repertuaar, ehkki klassika puhul ei saa ma jätta imetlemata neid struktuure ja rikkaid komplitseeritud karaktereid, mida autor on suutnud luua mingis teises olukorras, teises kultuuris, ajastus. Shakespeare'i ja Molière'i, Tšehhovi või Claudeli ja teiste suurte dramaturgide näidendite publiku ette toomine on alati hingeliselt ja vaimselt arendav ja rikastav. Teise ajastu inimeste mentaliteedi ja mentaalsuse tundma õppimine loob võrdluspildi ja võimaluse vaadata endasse mingi teise rakursi alt.

„Näidendi „Onu Vanja” kirjutamisest on möödas pisut rohkem kui sada aastat, palju on muutunud, kuid rohkem on jäänud muutumata. Just selles, mis puudutab inimese südant, tema hinge- ja vaimuelu.”

Mingi mõõtkava peab olema. Leian, et sellel on suur tunnetuslik ja arendav väärtus nii trupile kui ka publikule. Kahtlemata on ka huvitavaid kaasaegseid autoreid, kuid nad on seni minu jaoks siiski eelmainitute varju jäänud. Kõike ei jõua.

Kui oluline on teie jaoks, et teater räägiks oma ajas kaasa?

See on väga oluline, kui mitte kõige olulisem. Kuid kaasaegne ei ole ju sama mis päevakajaline. Kui tahaks minna päevakajalist teed pidi, tuleks praegu, intervjuu andmise päeval, teha etendus ESM-i vastuvõtmisest. Intervjuu ilmumise päeval on mingi teine asi akuutne. Sellist otsest päevakajalisust ma väldin. Seda teeb ju suurepäraselt ajakirjandus, kõik portaalid, televisioon. Tuua see veel teatrisse? Mulle ei paku see huvi, ka mitte vaatama minna. Teatris tuleb minu arvates lasta asjadel settida. Et asju

selgemalt mõtestada ja peegeldada, et tekiks ajatuse mõde, peab minu jaoks olema ajaline distants.

Milline on teie jaoks hea teater, hea lavastus?

Heas lavastuses on elu. Kui ma tajun, et etendus „hingab”, et ta osutab millelegi, mis on mulle tähtis, ja temas on positiivne ülesehitav vaim, mis aitab vaimselt ja hingeliselt terviklikumaks saada, siis see on hea teater. Lavastus, mis mängib madalatele instinktidele, on nagu musta veega pesu pesemine. Musta veega pesu puhtaks ei pese. Muidugi, kui tõesti on vaja pesta, tuleb pesta, kuid see on suur oskus, ka vastustus ja selleks peab olema palju puhast vett.

Valin viimasel ajal ettevaatlikult, mida teatrisse vaatama minna. Pigem hoidun võimalikest ebameeldivatest vaatepiltidest ja „energiatest”, olen vaatajana liiga tundlik. Mis on ju mõistetav. Aga kui lavastusele on suudetud õige „võnge” sisse panna, kui see mõjub ülendavalt ja tervendavalt, on väga võimas. Viimasel ajal nähtust on jätnud hea mulje „Mee hind” Ugalas, mis valiti ka Balti teatrifestivali parimaks lavastuseks.

Teatritööle lisaks olete õppejõud Vanalinna hariduskolleeegiumi teatrikoolis. Kas teil on hea meel, et paljud teie õpilased on pääsenud lavakunstkikooli?

Eks muidugi. Meie kool ei ole küll mõeldud lavakunstkikooli eelkoolina. 1997. aastal, kui me süstemaatilisemat teatriõpet alustasime, võtsime eesmärgiks õpetada noori teatrivahendite ja -meetodite abil end avalikuks esinimeseks häälestama, paremini kontsentreeruma, oma mõtet ja kujutlust juhtima ning ennast tundma õppima – see on isiksuse arengu seisukohalt oluline. Teatavat emotsionaalset intelligentsust, elusituatsioonide läbimängimise võimalust võib teatriõppe kaudu ju saada. Omamoodi „elukool”, inimese tundma õppimine tema kõikvõimalikes suhetes. Tundides analüüsime nii klassikalisi kui ka nüüdisaegseid näitemänge, õpilased lavastavad ja mängivad neist katkendeid. Stuudium lõpeb alati ühislavastusega, mis on muutunud üha rohkem sündmuseks ka Eesti teatrielus. Viimane oli kevadel Maria Petersoni lavastatud „Kvaliteetinimene” Molière'i

„Kodanlasest aadlimehe” põhjal. Kõik lavastused on läinud nii hästi, et on tulnud teha lisaetendusi. Meie teatrikooli lõpetanuid võib kohata lisaks teatril väga erinevates ametites: laevakapten, õpetaja, arst, filoloog, füüsik, teoloog jpt... Samas teeb mõni asi kooli lõpetanutege seoses ka murelikuks.

Mis nimelt?

Teinekord vaatad, mida mõningad meie koolist tuule tiibadesse saanud õpilastest elus teevad ja mida nad laval väljendavad. Nad on küll hästi meisterlikud, kuid vahel teevad kaasa asjades, mida ma parema meelega ei näeks. Loodame aga ikka, et see, mida nad meie koolis on mõelnud, kogenud ja õppinud, neid ühel hetkel neist olukordadest välja juhib ja loomingulises elus edasi aitab.

Mis on õpetajatöös kõige tähtsam?

Minu jaoks on õpetamise puhul kõige tähtsam tunnetuse tee, Tõe otsimine ja äratundmine koos õpilastega. Õpetamises kehtib üks reegel, mida mulle meeldib aeg-ajalt meelde tuletada. Õppeprotsessis püüab õpetaja õpilasele millegi kohta tõe edasi anda ning õpilane üritab seda vastu võtta. Lõppkokkuvõttes osutub õpetajaks tõe, mis on nende kahe vahel. Ka vaba tegemise rõõm on koolis tähtis.

Oluline on koostöö teiste pedagoogidega ja meil on väga head õpetajad. Teatriõppes oleme kaua tegutsenud koos Tõnis Rätsepa, Tiina Mölderiga ja Maria Petersoniga, nüüd on juurde tulnud väga andekaid noori õpetajaid, ka meie kooli vilistlaste hulgast.

Kas tunnete andeka noore inimese kohe ära?

Ikka enamasti. Seda, kuidas noore inimese silm läheb särama, on kohe näha. Mõni on esialgu kinnine, ei avane kohe. Mingi intuitsioon ütleb, et temas võib palju peidus olla. Kuid kas see ka avaldub? Andest üksi ei piisa, selle peab välja arendama. Tahtmine teha selles suunas tööd on ande üks tunnus. Kunstnikuna aga on lõpuks määrav see, kuidas keegi oma annet kasutama hakkab. Kui tal on lõuend, pintsel ja värvid käes ning tehnilised oskused olemas, mis pilti ta joonistab. Millest ta kõneleb, millest laulab, mida ta kirjutab, ühesõnaga, mida ta väljendab.

Teil on palju ameteid: teatrijuht, lavastaja, näitleja, õppejõud. Milline neist on teie jaoks kõige huvitavam, kellena end kõige meelsamini näete?

Heas tervikus mängida on kõige huvitavam. Arvan, et näitlejana. Aga ka lavastamine on huvitav, pedagoogitöö samuti. Üks toetab teist, samas nõuab iga amet täiesti erinevat lähenemist. Ilmselt tuleb nüüd juba hakata oma töid ja tegemisi piirama, et saaks rohkem neist ühele „ametile” pühenduda.

Kas olete pidanud teistes teatrites pakutud rollidest sageli ära ütlema?

Lavastamisest samuti. Kõike lihtsalt ei jõua. Kõik, mis ma mujal teen, tuleb nagu Theatrumi arvelt. Mingeid mõtteid seoses teiste teatritega mul on, eks need ootavad oma aega. Theatrum töötas pikka aega olukorras, kus meil ei olnud lavastajaid. Nüüd on neid neli: Maria Peterson, Marius Peterson, Andri Luup ja Ott Aardam. Mida rohkem nad enda kanda võtavad, seda rohkem on mul võimalik kaasa teha mujal. Sel aastavahetusel olin mõned kuud Poolas, veebruaris töin Varssavis Teatr Polskis lavale Paul Claudeli „Maarja kuulutamise”, mis on mulle väga südamelähedane näidend, nagu ka mõlemad selle põhjal tehtud – täiesti erinevad – lavastused.

Lavastuse „Maarja kuulutamine” eest pälvisite 2008. aastal Eesti parima lavastaja auhinna. Kokku võitis Theatrum tookord viis teatriauhinda. Oli see teie jaoks üllatus?

See üllatas tõepoolest, sest me ei ole kunagi preemiatele rihtinud, vaid teinud oma otsingulist loomingulist tööd.

Mis Theatrumil sel hooajal veel kavas on?

Järgmisena tuleb välja Jon Fosse „Ma olen tuul”, kahemehenäidend, millega oleme juba tööd alustanud. Jeanne d'Arci teemal tahaks teha mõned avalikud etteasted. Veel on plaan koostöös ühe Prantsuse teatriga lavastada oratoorium. Kevadel teen lõpulavastuse teatrikooli abiturientidega. Mitmed näidendid on edaspidiseks mõtteis. Näis, kuidas see kõik õnnestub.

Tiina Vapper

T h e a t r u m

Anton Tšehhov

Onu Vanja

Lavastaja Lembit Peterson
Stsenograaf Vladimir Anšon

Aleksander Eelmaa (Tallinna Linnateater), Eva Eensaar,
 Helvin Kaljula, Andri Luup, Ester Pajusoo (Eesti Draamateater),
 Mare Peterson, Maria Peterson, Tarmo Song

Esietendus 12. oktoobril Püha Katariina kirikus

Piletid Theatrumi kassas (e–r 12–17, Vene 14, tel. 6446 889), Piletilevis,
 Piletimaailmas, Statoili jaamades. www.theatrum.ee
 30. septembrini on piletid soodushinnaga!

Alanud sügis toob Forum Cinemasse ka teatri, ooperi ja balleti

12. oktoobril jõuab ekraanile Ilmar Raagi film „Eestlanna Pariisis”, kus näitleja Laine Mägi ja prantsuse kino-diiva Jeanne Moreau demonstreerivad mitte ainult näitlemise meistriklassi, vaid ka seda, kui haarav võib olla üks rahulikus tempos kulgev inimlik lugu, mille kaudu saame teada nii mõndagi meie keeruka inimloomuse kohta. End taustal ilmutav Pariis on üksnes boonuseks.

Samal ajal on võimalik vaa-data karmi ajaloolist põnevikku „Lindpriid”, mis viib ajaloo mõis-tes äärmiselt huvitavasse perioodi – nimelt Ameerika Ühendriikide 1930. aastate „keeluajastusse”, mil käis karm võitlus salaalkoholivedaja-te vahel. Värskendavaks vahelduseks on aga see, et Al Capone'i ja Chicago asemel on fookuses suurlinna melust kõrvale jääv maakant ühes seal tegutsevate väikeste tegijatega.

19. oktoobril on põhjust kinno tulla kõikidel kirjandushuvilistel, sest kinoekraanidele jõuab Jack Kerouaci legendaarsel menuromaanil „Tee” („On the Road”) põhinev *road-movie*, kus ühes keskses rollis teeb kaasa „Videviku” saaga peaosaline Kristen Stewart.

9. novembril on oodatud kogu pere, et elada kaasa meisterlavastaja Tim Burtoni („Alice Imedemaal”) uuele fil- mile „Frankenweenie”, mis on eris- kummalisel moel mustvalge 3D-nuku- film poisist, kes armastab oma koera

üle kõige ning on valmis katsetama kõiki meetodeid, et teda pärast traagi- list õnnetust tagasi ellu äratada. Mis sellest eksperimendist täpselt saab, selgub juba kinosaa- lis.

Viimasena märgime ära tunnusta- tud dramaturgi Ain Mäeotsa („Taarka”) uue linaloo pealkirjaga „Deemonid”, mis viib meid ühes filmi peategelaste- ga hasartmängu ahvatlevasse, ent oht- likku maailma. Mis juhtub, kui algul nii lummas ja glamuurne pealispind asendub mängusõltuvuse, üha kasva- va võlakoorma ning kriipiva tundega, et tekkinud olukorrast ei ole enam väljapääsu – neile küsimustele püüab linateos esmaklassiliste Eesti näitleja- te toel vastused anda.

Lisainfo www.forumcinemas.ee.

Lisaks on Forum Cinema kinodes Coca Cola Plaza ja Ekraan võimalik osa saada Londoni National Theatre ülekannetest. Toome vaatajateni eten- dused „Kentsakas juhtum koeraga öisel ajal”, „Viimane Haussmanidest” ja „Timon Ateenast”.

Ka Metropolitan Opera HD Live hoo- aeg tuleb mitmekülgne ja paelub 12 otseülekandega kõiki andunud ooperi- ja teatrisõpru. Kavas on Metropolitan Opera algava hooaja seitse uuslavas- tust, teiste seas T. Adesi „Torm” ja G. Donizetti „Maria Stuarda”.

Lisainfo www.forumcinemas.ee/teater ja www.forumcinemas.ee/ooper.

Rein Palosaar

Noortelavastus:
Tahame luua näitemängu,
mis muudaks maailma

11. 12. 22. 23. okt.
kell 19:30
Kanuti Gildi SAAL

Info: 56685880 või mart.meos@mail.ee

suurematele gruppidele
erisoodustused

Näitemäng, mis muudab maailma

Sel suvel esietendus Jäneda Pullitalis noortelavastus „Tahame luua näitemängu, mis muudaks maailma”. R.A.A.A.M. kutsus seekord lavastaja kaugelt Tšiilist.

Marco Layera on üks tuntumaid Tšiili noorema põlvkonna lavasta- jaid ja tema teatrigrupp Compania La Resentida huvitav fenomen Lõuna- Ameerika teatris.

Varsti saab skandaalset näitemängu näha Tallinnas ja Tartus: 11., 12., 22. ja 23. oktoobril kell 19.30 Kanuti Gildi

SAAL-is ning 17. ja 18. veebruaril kell 19 Tartu Sadamateatris.

Grupp näitlejaid veedab neli aastat lukustatult keldris, üritades luua suure- pärast teatritükki, mis suudaks muuta kogu maailma. Väljastpoolt jõuavad nendeni uudised uuest valitsusest, kes on likvideerinud vaesuse ja ebaõigluse, viinud riigi viie rikkama riigi sekka ning eeskujuks tervele planeedile.

Tegelaste deliirium ja nende olu- korra absurdus viivad mõttelendude- ni kunsti, utoopiate ja revolutsioonide

teemal. Tšiili lavastaja Marco Layera lavastuses murtakse tabusid ja algata- takse provokatsioonid.

Lavastuses mängivad Margus Prangel, Nero Urke, Marilyn Jurman, Jüri Tiidus ja Leino Rei. Soovitame lavastust alates 14. eluaastast.

R.A.A.A.M. teeb suurematele grup- pidele soodushinna.

Info www.raaam.ee, tel 5668 5880 või mart.meos@mail.ee.

R.A.A.A.M.

Koolikontsertide tellimine on alanud!

Eelmisel aastal andis Eesti Kontsert koolides ja lasteaiades kokku 348 koolikontserti, rohkem kui kunagi varem. Tahan tänada kõiki huvijuhte ja õpetajaid, kes meid koolidesse on kutsunud, te teete tänuväärset tööd. Eestis on koole, kuhu oleme oodatud mitu korda aastas või koguni iga kuu. Õpilastele annavad koolikontserdid teadmisi eri muusikastiilidest ja -žanridest, õpetajatele on need hea võimalus muusikatunde illustreerida, meie jaoks aga tulevast kontserdipublikut kasvatada. Tänavu on valikus 36 eripalgelist kava, nende seas 14 päris uut. Tahan soovitada neid kõiki.

Linnateatri noored näitlejad Sandra Uusberg, Mikk Jürjens ja Kristjan Üksküla on kokku pannud kava „Lood lugudest“, kus nad esitavad Olav Ehala laule Juhan Viidingu sõnadele ning räägivad, kuidas need lood on sündinud.

Muusikalis-sõnalises pärimusmuusikaetenduses „Vormsi perestroika“ tutvustavad luuletaja Kristiina Ehin ja muusik Sofia Joons 19. sajandi Vormsi eluolu, pille ja pärimuslugusid.

Kõikidele vanuseastmetele sobib ERSO vaskpillimängijate Peeter Marguse, Erki Mölleri ja Madis Vilgatsi kava „No küll säravad“, mis tutvustab huumori ja lõbusate palade kaudu vaskpille.

Filharmonia kammerkoori meeskvarleti põnevas vokaalkavas on laule eri ajastutest ja žanridest, vanamuusikast kuni tänapäeva meeskoorirepertuaarini, sekka toredaid tänapäevaseid palasid.

Ameerikast pärit löökpillimängija Brian Melvin ja Arno Kalbus tutvustavad oma trummikontserdis „Rütmide maailm“ trummi kui eri rahvaste suhtlusvahendit ning lasevad trumme põristada ka lastel.

Viljandi kitarririo koosseisus Jalmar Vabarna, Jaan Jaago ja Argo Vals esitavad kvinthäälestuses akustilistel kitarridel lugusid eri ajastutest, rock'n'rollist Bachini.

Siim Aimla saksofonil ja Reigo Ahven löökpillidel tutvustavad koos oma õpilastega džässmuusikat ja džassi eri stiile.

Vanameistrid Lembit Saarsalu ja Olav Ehala, kes aastate jooksul on teinud koolides üle 200 kontserdi, annavad tunni jooksul ülevaate džässmuusika arengust ja suundumustest viimase saja aasta jooksul. Ansambel Hortus Musicus sel aastal koolidesse ei lähe, vaid kutsub lapsi kontserti kuulama enda juurde Väravatorni.

Väliskülastajast saab 1.–5. aprillini 2013 kuulata kontsertidel Soome muusikuid, Tansaaniast pärit Arnold Chivalalal ja Topi Korhoneni, kes esitavad suahiili- ja soomekeelseid laule ning rütmimänge ja tantse.

Endiselt on programmis populaarsed kavad eelmisest hooajast. Eelmise hooaja lemmikesineja, keda kutsuti esinema 80 korda, oli Silver Sepp oma fantaasiapillidega. Silver kasutab muusika tegemiseks jalgrattakodaraid, puupakke, naelu, vihma-veetorusid, kausse veega. Suure osa muusikast loob ta vahetult kohapeal ning oskab panna kaasa elama nii gümnasiste kui ka lasteaiailapsi.

Väga menukas on Raimond Valgre kava Rain Simmuli ja Jaan Söödi esituses, samuti Anti Kammiste ja Madis Kari klassikalise ja kerge muusika sugemetega „Ära ela raamis, õpi

hooaja peatoetaja

Eesti Kontsert

Laste- ja perekontserdid
2012/2013

E 1. oktoober kell 11, 13, 15 Estonia kontserdisaal
T 2. oktoober kell 11, 13 Pärnu kontserdimaja
E 8. oktoober kell 10.30, 12.30 Jõhvi kontserdimaja
T 9. oktoober kell 11, 13, 15 Vanemuise kontserdimaja

Lastepäev **“Teeme ise muusikat”**

Kontserdimajades on avatud õpitoad, kus saab tutvuda eri stiilide muusikaga ja ise muusikategemises kaasa lüüa.
Käsikellade tuba • Toru- ja parmupillituba • Löökpillide tuba maailmamuusika rütmidest • Müstiline keskaeg • Fantaasiapillide tuba

N 17. jaanuar kell 19 Estonia kontserdisaal
R 18. jaanuar kell 13 Estonia kontserdisaal

Perekontsert **“Hans ja Grete”**
Humperdinck. Läbilõige ooperist “Hans ja Grete”

Grete – Kädy Plaas (sopran)
Hans – Annely Peebo (metsosopran, Viini Rahvaooper)
Jutustaja – Mirtel Pohla
Rahvusooper Estonia poistekoor, Eesti Riiklik Sümfooniaorkester
Dirigent Anu Tali
Koostöös Eesti Riikliku Sümfooniaorkestriga

E 11. märts kell 13 Vanemuise kontserdimaja
T 12. märts kell 13 Pärnu kontserdimaja
K 13. märts kell 12 Jõhvi kontserdimaja
N 14. märts kell 12 Estonia kontserdisaal
R 15. märts kell 12 Paide kultuurikeskus

Lastekontsert **“Kabare Kalabalik”**

Löökpilliansambel KOMODO (Rootsi)

Kabare Kalabalik on maksimaalne, minimalistlik, ülespuhutud trummide sulatusahju meenutav komöödia ja hullumeelsus samal ajal. Laval on jõuk ekscentrikuid, kes vanamoodsa kabaree kombel panevad publiku maailma kõikumale. Kasutades kõikvõimalikke löökpille, mh ka oma keha, rokiab Komodo laval plahvatusliku energiaga.

Johanna-Adele Jüssi Arukülast ja Jo Einar Jansen Norrast tutvustavad oma kontserdil eesti, norra ja rootsi pärimusmuusikat.

pilli mängima”, suupille tutvustav „Suupill, väike sõbrake põuetaskus“, mitmed rahvamuusika ja regilaulu kavad ning opereti- ja muusikalikava „Mida Juku ei õpi, seda Juhan ei tea“ kõige noorematele muusikasõpradele. Sellist kava, mida üldse ei tellitud, eelmisel aastal ei olnudki.

Rohkem infot kontsertide kohta leiab kodulehelt www.concert.ee/ koolikontserdid.

Kontsertide tellimine tel 737 7546; 501 2926, ylle.lehtmae@concert.ee.

Ülle Lehtmäe
koolikontsertide produtsent-toimetaja

NELE TAMMEAI

August Pulsti õpistus saavad pillimängu õppida nii lapsed kui ka täiskasvanud.

Tere tulemast August Pulsti õpistusse!

Kursused ja ringid

Meie peamine eesmärk on lihtsustada teekonda pärimusmuusika juurde. Sel õppeaastal pakume paljude jaoks juba tuttavaid kursusi, nagu „Sissejuhatus pärimusmuusikasse“ ja „Laulumängud“, mis on suunatud eelkõige koolidele ja toimuvad Pärimusmuusika Aidas Viljandis. Kevadel alustasime koostööd Viljandi Waldorfkooliga, korraldasime väikekandle meisterdamise ja mängimise kursuse. Kuna paljud huvilised ei mahtunud töökotta ära, pakume uut võimalust kannelt meisterdada juba sügissemestri koolivaheajal.

Noored, kes ei jaksa oodata järgmise suve Eesti ETNO-t, saavad sel õppeaastal oma mänguisu rahuldada juba sügissemestri vaheajal **SügisETNO-s. Noore muusiku kool** aga ootab noori muusikuid, kes tahavad tutvuda TÜ Viljandi kultuuriakadeemia pakutud pärimusmuusika, džässmuusika ja muusikapedagoogika õppimisvõimalustega.

Neile, kes tahavad õppida mõnd uut pilli, pakume märtsis võimalust omandada **parmupilli** mängutrikke. Juunis kutsume taas **torupillimängijaid** Viljandisse, et midagi uut õppida ja mängida Viljandi hantsapäevadel. **Hiiu kandle** mängijaid ja algajaid ootame ka järgmise aasta augustis Vormsile. Kursusel „**Loov regilaulmine**“ vaatavad Kristiina Ehin ja Mari Kalkun, kas on võimalik regilaulda improvisatsioone või improviseerida regilaulu.

Lisaks on võimalik käia Pärimusmuusika Aidas iganädalastes ringides (**perering, koolilaste laulu- ja män-**

guring, laste ja täiskasvanute väikekandleringid).

Rändkursused

August Pulsti õpistu saab selle õppeaasta jooksul viieaastaseks vabahariduskooliks, tähistame seda uue ammuoodatud koolitusvõimaluse pakkumisega. Enam ei kutsu August Pulsti õpistu õppijaid ainult enda juurde Pärimusmuusika Aita Viljandisse, vaid edaspidi oleme valmis sõitma sinna, kus meid vajatakse. Meie uued **rändkursused** kestavad kolm-neli tundi ja on suurepärased õppe- ja enesetäiendamise võimalused eriti neile, kes töötavad lastega.

2012/13. õppeaastal on võimalik enda juurde kutsuda kaht laulumängukursust: „**Sissejuhatus pärimuslike tantsude ja laulumängude maailma**“ ning „**Eesti, ukraina ja vene pärimuslikud laulu- ja liikumismängud**“ ja kaht sissejuhatavat pillikursust: „**Väikekannel**“ ja „**Parmupill**“.

Koolikontserdid

Rikastamaks kooliprogrammi pärimusmuusikaga, korraldab August Pulsti õpistu **kaasahaaravaid koolikontserte**, millega rändame mööda Eestimaa koole.

Lisaks laiahaardelisele põhikontserdile „**Sinasõprus pärimusmuusika ja -pillidega**“ pakume tutvumisvõimalust mulgi ja seto muusikaga, rahvakalendri tähtpäevadega ning koolikontserti „Piirideta pärimus“.

Sofia Joons

TULE VILJANDI PÄRIMUSMUUSIKA AITA!

- KONTSERDILE
- AUGUST PULSTI ÕPISTUSSE PILLI, LAULU VÕI TANTSU ÕPPIMA
- PÄRIMUS- JA MAAILMAMUUSIKASSE SÜVENEMA
- LOENGUSSE
- SEMINARI VÕI KONVERENTSI PIDAMA
- VAADET JA ÕHKKONDA NAUTIMA

www.folk.ee

Pärimusmuusika Ait * August Pulsti õpistu * Pärimusmuusika teabekogu * Aida kohvik
Asume lossimägede veerel, Viljandis/Tasuja 6/ Tel: 43 42 050/43 42 070

KIRJANDUS KINOS

SÜGISHOOAEG 2012

8. okt Artis, **8. okt** Cinamon
Miguel de Servantes

Don Quijote

Georgi Kozintsev, NL 1957

15. okt Artis, **17. okt** Cinamon
Astrid Lindgren

Röövlitütar Ronja

Tage Danielsson, Rootsi-Norra 1984

5. nov Artis, **12. nov** Cinamon
Charlotte Brontë

Jane Eyre

Cary Fukunaga, UK-USA 2011

19. nov Artis, **26. nov** Cinamon
Otfried Preussler

Krabat

Marco Kreuzpaintner, Saksamaa 2008

3. dets Artis, **10. dets** Cinamon
Victor Hugo

Hüljatud

Claude Lelouch, Prantsusmaa 1995

17. dets Artis, **19. dets** Cinamon
Oscar Wilde

Dorian Gray portree

Oliver Parker, UK 2009

Seansside algusaeg **15:00!**

ARTIS
KUNST ON KINOS

Cinamon

Lisainfo ja broneerimine:
Artis www.kino.ee, 663 1370 | **Cinamon** www.cinamon.ee, 5690 0719

Filmid toovad kirjandusteosed vaatajatele lähemale

Tere tulemast taas kirjanduse ja filmi põnevatele põimingutele sügistuulte eest kaitsvasse kinosaalil Juba üheksandat hooaega jõuavad kirjandusklassika ekraniseeringud noore vaataja ette filmisarjas „Kirjandus kinos”. Seansid toimuvad Tallinna kinos Artis ja Tartu kinokeskuses Cinamon oktoobrist aprillini, traditsiooniliselt esmaspäeviti kell 15, mõned erandid tulevad koolivaheaegade tõttu Cinamoni kavas, kui seansid langevad kolmapäevadele.

Programmi avab kultusrežissöör Grigori Kozintsevi käe all 1950. aastate lõpus Nõukogude Liidus valminud humoorikas draama „Don Quijote”, millele nädala pärast järgneb Astrid Lindgreni armastatud lasteraamatul põhinev „Röövlitütar Ronja”. Veel jõuab kinolinale mullu valminud järjekordne filmiversioon raamatust „Jane Eyre” ning saksa kirjaniku Otfried Preussleri põneva nõialoo „Krabat” ekraniseering 2008. aastast. Kui nimetatud nelja filmi puhul on tegu kirjandusteosele lähedase käsitlusega, siis detsembri esimene film „Hüljatud” teeb pöörde vastassuunda ja tegevus-

liinid on toodud Teise maailmasõja aega, vastupidiselt Victor Hugo teosele, kus kõik toimub 19. sajandil. 1995. aastal Claude Lelouchi käe all valminud kolmetunnine teos pälvis Kuldgloobuse parima võõrkeelse filmi kategoorias ja andis peaosalisele Jean-Paul Belmondole suurepärase võimalus särada koguni kolmes osas: Jean Valjeani, Henri Fortini ja viimase poja Roger Fortinina. Sügishooaja lõpetab 2009. aastal valminud stiilipuhas „Dorian Gray”, milles üht peaosa, pahelist lord Henry Wottonit kehastab Colin Firth.

Algaval hooajal pakume linastuste lisaväärtusena filmide kohta käivaid meediaõppematerjale, mis on õpetajatele abiks raamatu ja filmi võrdlemisel. Esialgu on kavas koostada lisamaterjalid viie filmi kohta ning need avaldame kinode kodulehekülgedel paar nädalat enne vastava filmi seanssi. Novembris koostab filmile „Jane Eyre” materjalid eesti keele ja kirjanduse õpetaja Edward Kess ning filmile „Krabat” tõlkija ja õppejõud Kristel Kaljund. Aasta lõpus koostab filmianalüüsile spetsiali-

seerunud semiootik Katre Pärn materjalid „Dorian Gray” kohta.

„Kirjandus kinos” sügishooajal linale jõudvate hispaania, rootsi, inglise, saksa ja prantsuse teoste ekraniseeringutele järgnevad kevadel vene ja eesti autorite teostekintõlgendused. Emakeelepäeva puhul kostitame publikut Eno Raua „Naksitrallide” animatsiooni tasuta seansiga. Õppematerjalidega abistab Tartu ülikooli semiootika osakonna doktorant Maarja Saldre, kes uurib lähemalt jaanuaris linastuvat filmi „Daam koerakesega”, veebruaris valmivad materjalid on abiks filmi „Kolm musketäri” analüüsimisel.

Uuema informatsiooni ja meedia-materjalide kättesaamiseks, soovitage jooksvalt jälgida Artise ja Cinamoni kinode kodulehekülgi.

Filmisari saab teoks tänu kultuurkapitali, kultuuriministeeriumi, Eesti filmi sihtasutuse, Goethe instituudi, Rootsi suursaatkonna, Briti Nõukogu ja Apollo toele.

Triin Rohusaar

„Kirjandus kinos” projektijuht

Õdusad kammermuusikaõhtud Mustpeade majas

Eesti interpreetide liidu 11. hooaeg algas 2. septembril Tallinna keelpillikvarteti suurepärase kontserdiga Mustpeade majas.

Kahel neljapäeval kuus toimuvad selles ajaloolise interjööri kontserdipaigas õdusad kammermuusikaõhtud, kus tipptasemel interpreetid kostitavad publikut parimate paladega.

11. oktoobril esineb kõrgelt hinnatud pianist Kai Ratassep. 25. oktoobril astub üles varajase muusika stuudio Cantores Vagantes, kes esitab rikkaliku harmoonilise plaaniga kava. Novembris on võimalik osa saada Helin Kapteni ja kaua tipus püsinud baritoni Mati Palmi kontserdist. Kontserdi annavad novembris ka trompetist Indrek Vau ja pianist Peep Lassmann, esmaettekandele tuleb Veljo Tormise uudisteos.

Eesti interpreetide liidu jõulukont-

Helisev muusika ...

11. oktoober kell 19
Mustpeade maja

Kai Ratassep
KLAVER

Kavas: J. Haydn, T. Kõrvits, R. Schumann

Piletid (8 EUR / 4 EUR) saadaval Piletilevis ja tund enne algust kohapeal

sert toimub 20. detsembril Tallinna Jaani kirikus, Liszt ja Rahmaninovi teoseid esitab tunnustatud organist Ulla Krigul. Aastale panevad punkti metsosopran Anna-Liisa Pillak ja pianist Jaanika Rand-Sirp soololaulude õhtuga 27. detsembril Mustpeade majas.

Uusaastakontserdil 3. jaanuaril

astub lavale barokkansambel koos sopran Pirjo Püviga. Kontserdihooaja teisel poolaastal jõuavad lavalaudadele klassikastaarid, nagu viiuldaja Anna-Liisa Bezrodny, pianistid Irina Zahharenkova ja Kadri-Ann Sumera ning RO Estonia solist Helen Lokuta. Hooaja lõpetab värvika kontserdiga 30. mail keelpillikvartett Prezioso.

Korraldame eelkontserte ka Eesti maakondades. Peame oluliseks, et andekad muusikaõpilased näeksid oma eeskujusid esinemas. Meie kontsertidel kehtib muusikaõpetajatele ja suurematele gruppidele sooduspilet.

Jätkame ka kontsertsarja ELIIT-kontserdid Estonia kontserdisaalis.

Lisainfot piletite ja kontsertide kohta saab meie kodulehelt www.interpreet.ee või telefonil 501 9524.

Paula Toomel

Sügis Eesti arhitektuurimuuseumis

Ajaloolises Rotermanni soolalaos paiknevas Eesti arhitektuurimuuseumis on oodata mitmekesist sügisprogrammi. 5. oktoobrist on suures saalis avatud Austraalia arhitekti Harry Seidleri retrospektiiv. Seidler oli Austraalia modernistliku arhitektuuri suurkuju, kelle loomingut iseloomustavad Bauhausist lähtuvad loomeprintsüübid, tugev arhitektoonika ja elegantsed insenerilahendused. Tõeliselt rahvusvahelise arhitekti Seidleri loomingut leidub peale Austraalia ka Austrias, Prantsusmaal, Iisraelis, Itaalias, Mehhikos ja Hongkongis.

Novembri alguses pühenduvad muuseumi ülejäänud näitusepinnad tänapäeva maamajade temaatikale. Keldrigalerii näitus rehemajadest keskendub ideele, kuidas nüüdsel ajal sajandeid vanas hoonetüübis elada. Näitusel on eksponeeritud ligi 20 taastatud rehemaja või taastamisprojekti. Need kõik on koostanud tunnustatud eesti arhitektid, lahendamaks keerulist probleemi – kuidas hoida alles esivanemate ajast säilinud hoone

Alates 5. oktoobrist näeb Eesti arhitektuurimuuseumis Austraalia modernistliku arhitektuuri suurkuju Harry Seidleri loomingut.

selle algses mahus ja viimistluses, ent samal ajal kohandada sinna 21. sajandi inimesele vajalikud elamistingimused.

Millised on võimalused muuta vana maja nüüdisaegselt funktsionaalseks, kuidas tuua pimedatesse ja madalatesse rehetaredesse valgust – need on mõned tüüpilised kitsaskohad, mida arhitektidel on tulnud lahendada. Lisaks taastatud hoonetele näeb näitusel valikut uutest eramutest, mis oma kontseptsioonis teevad kumarduse arhailisele rehemajale.

Galeriikorrusel sekundeerivad sellele aga arhitektuurivõistluse „21. sajandi kodu Lahemaal” tööd, kus arhitektid otsivad lahendusi tänapäeva arhitektuuri sobitamiseks ajaloolise külakeskkonda.

Lisaks vahelduvatele näitustele on püsivalt avatud maketinäitus Eesti arhitektuurist, samuti saab tellida pedagoogilisi programme eri vanusegruppidele.

Lele Välja

arhitektuurimuuseumi direktor

5.10–25.11 Harry Seidler – Austraalia modernismi klassik
1.11–16.12 Rehemajade homne päev
1.11–31.12 Arhitektuurivõistlus XXI sajandi kodu Lahemaal

Eesti Arhitektuurimuuseum Rotermanni soolalaos Ahtri 2 Tallinn, www.arhitektuurimuuseum.ee

UUDISED

Maaülikooli rektori valimised

Täna kell 12 toimub Eesti maaülikooli aulas rektori valimiskoosolek. Rektorikandidaat Mait Klaasseni hinnangul on aastad 2013–2017 maaülikooli jaoks avanemise aastad: „„Avanev ülikool” on juba toimiva ülikooli potentsiaal uuteks arenguteks – peame olema valmis saavutatult edasi minema.”

EKA ja TLÜ koostöölepe

24. septembril allkirjastasid Eesti kunstiakadeemia rektor prof Signe Kivi ja Tallinna ülikooli rektor prof Tiit Land koostööleppe. Ülikoolid planeerivad koostööd eelkõige õpetajakoolituse, filmikunsti ja animatsiooni vallas ning interdistsiplinaarsete teadusuuringute algatamisel ja läbiviimisel. EKA animatsiooniosakond saab endale ajutised ruumid Tallinna ülikooli vastavatud NOVA majas, mille põhikasukutaja on Balti filmi- ja meediakool.

KRISTA MUST

TLÜ kommunikatsioonijuht
SOLVEIG JAHNKE
EKA kommunikatsioonijuht

Mitsubishi Motorsi ja TTÜ koostöö

25. septembril kohtus Mitsubishi Motors Corporationi elektriautode divisjoni tippjuht Ryuichi Hasuo TTÜ tudengite ja teadlastega ning pidas avaliku loengu elektriautode tehnoloogiast ja turust. Sai teha proovisõitu Mitsubishi uue põlvkonna elektriautoga i-MiEV. Selle aasta juunis sõlmisid TTÜ ja Mitsubishi koostööleppe uurimaks ja arendamiseks elektriautosid.

KRÕÖT NÖGES

TTÜ pressiesindaja

Teadlaste öö 2012

Teaduskeskuse AHHA korraldusel toimub 23.–30. septembrini seitsmes teadlaste öö festival, mille kulminatsioon on üle-euroopaline teadlaste öö 28. septembril. Seda tähistatakse üle Eesti enam kui kolmesaja sündmusega. 29. ja 30. septembril peetakse Tartu AHHA-s rahvusvahelist teadusteatri festivali, kus esinevad mainekad artistid Inglismaalt, Venemaalt ja Šveitsist. Lähem teave <http://www.ahhaa.ee/teadusteatri-festival>.

LIINA PULGES

teaduskeskuse AHHA kommunikatsioonijuht

Keeleõpe ja keelevõistlus

28. ja 29. septembril toimub Tartu ülikooli keelekeskuses rahvusvaheline konverents „Keeleõpe mitmekultuurilises aegruumis”.

HTM-i väärtusarendusprogramm, rahvusringhääling ning TÜ eesti ja üldkeeleteaduse instituut korraldavad 28. ja 29. septembril Vikerraadio kodulehel kokkuvõttevõistluse „Tuum”, kus saab panna proovile oma oskuse teha žürii antud pikemast tekstist kaheasjasonaline kokkuvõte. Kokkuvõetav tekst avaldatakse 28. septembril kell 9.15 Vikerraadio kodulehel (<http://vikerraadio.err.ee>). Viimane aeg oma töö ära saata on 29. septembril kell 18. Abiinfo <http://vikerraadio.err.ee/saade/keesaade/algus>.

HTM

Sotsiaalteadlaste missioon ja konverents

RAIVO JUURAK

Nüüdisaegse sotsiaalteaduse mõju on viimase 20 aasta jooksul olnud ühiskonnas tajutav. Mõned poliitikud, kes 1990. aastatel väljendasid arvamust, et sotsiaalteadusi pole olemas (need kirjutised kuuluvad pigem publitsistika valdkonda), kasutavad nüüd meelsasti sotsiaalteadusest pärit mõisteid ja teooriaid, näiteks räägivad sotsiaalsest kapitalist.

Teaduslikult põhjendatud juhtimisotsused

Riigi eduka arengu alus on heale analüütilisele infole toetuvad teaduslikult põhjendatud juhtimisotsused. Ühiskonna juhtimine on tagasisides-tatud süsteem, mis tingib vajaduse ühiskonda uurida ning pidevalt täiustada majandus-, õigus- ja innovatsioonisüsteemi. Kogu aeg on vaja mõelda riigi poliitika ajakohastamisele. Riigi poliitika peaks olema vastutustundlik tuleviku suhtes ja hoidma vajalikku teadmusbaasi. See, et ainult üksikutes valitud teadusvaldkondades on rahastamine märkimisväärselt kasvanud, ei näita kogu teadmusühiskonna arengut ega peegelda teadus- ja arendustegevuse sfääri edu. Kui panustame ainult loodus- ja tehnikateaduste arengusse ning ühiskonnateadused on nõrgad, ei saa me ühiskonna loodetud arengut, tões akadeemik Urmas Varblane hiljuti toimunud sotsiaalteadlaste missioonikonverentsil. Ka praegu vajavad riigi juhtimisega tegelejad nõustamist, aga ressursi selleks ei arvestata ega planeerita. Arvatakse, et inimesed, kes ühiskonna juhtijaid nõustavad, tekivad kusa-gilt iseenesest, neil on kohe käepä-rast analüüsid ja lahendused, mida saab juba homme rakendada hakata. Seda tunnetab prof Varblane isiklikult tihti – siis, kui teda kasutatakse valitsuse majandusekspertina. Tema arvates peaksid Eesti teadussüsteemis olema püramiidi tipus tippkeskused ja „alumisel korrusel” institutsionaalne baas, mille tegevuseks tuleb raha peamiselt riigilt. Institutsionaalsete grantide jagamine on seega väga vastutusrikas ülesanne. Teadlaste arvates kujuneb praegu aga olukord, kus riik teadusraha ei jaga, turult ise teenida ei tohi, aga vajadus selle teadmise järele riigil on.

Sotsiaalteadlaste missioonikonverents (<http://www.utv.ee/naita?id=13203>) tuli 17. septembril kokku eelkõige selleks, et arutada teadusrahastuse ja kõrgharidusreformi põhimõtteid – paljude arvates on nende muutmise kava seadnud ohtu sotsiaalteaduste kestlikkuse ja arengu Eestis –, aga ka selleks, et arutada teadlaste võimaluste üle rääkida kaasa teaduspoliitika kujundamisel. Riigieelarveväliste õppekohtade kaotamine toob suure tõenäosusega kaasa sotsiaalteaduse erialasid õpetavate institutsioonide eelarve märkimisväärse vähenemise. Samal ajal ei toeta ka riiklike uurimistoetuste jagamise konkursi printsiibid sotsiaalteaduste jätkusuutlikku rahastust.

Sellest rääkisid nii Eesti TA humanitaar- ja sotsiaalteaduste osakonna juhataja Urmas Varblane kui ka Eesti sotsioloogide liidu presidendi rollis

Mis toimub Eesti teadusrahastuses?

Sellest rääkisid nii Eesti TA humanitaar- ja sotsiaalteaduste osakonna juhataja Urmas Varblane kui ka Eesti sotsioloogide liidu presidendi rollis

Marju Lauristin: 80% uuringutest tehakse sotsiaalteaduste vallas koos välismaa teadlastega ja enamasti ka täiesti nende rahaga. Seetõttu on nii, et kes maksab, see tellib muusika, ja meie uurimisteemasid dikteerib juba pikka aega osaliselt see, mis huvitab välisrahastajaid.

olev Marju Lauristin. Prof Varblane analüüsis pikalt ja põhjalikult seda, kuidas praeguse olukorrani on jõutud. Suurte teadusvaldkondade rahastamise proportsioon on olnud aastaid sama (vt tabel). Seda olukorda võib iseloomustada kahe teguriga: rajasõltuvus ja esimese siseneja eelis, mis on alates süsteemi loomisest põlistanud rahajagamise põhimõtted.

Esimene tähendab, et igal uuel aastal on säilitatud suurte teadusvaldkondade olemasolev proportsioon, ja teine põhimõte seda, et kuna sotsiaalteadused sisenesid süsteemi nõrgana (oli vaja alustada täiesti uute teemadega, õppekavadega, paljud inimesed siirdusid üldse teistele aladele – nt õigussüsteemi, poliitikasse), siis on neil selline „nõrga valdkonna” roll tänapäevani.

Laiade teadusvaldkondade osatähtsus kogu teaduse rahastuses sihtfinantseerimise ja ETF-i grantide 2007–2012 kaudu	
Loodus- ja tehnikateadused	40,3
Bio- ja keskkonnateadused	27,3
Ühiskonnateadused ja kultuur	16,7
Terviseuuringud	15,7

Siinkohal tuleb märkida, et lai teadusvaldkond, mille nimi on ühiskonnateadused ja kultuur, on tõesti lai ja sinna kuuluvad kõik nn pehme valdkonna teadused, nagu filosoofia, teoloogia, ajalugu, arheoloogia, kultuuriuuringud, kunstiteadus, filoloogia, õigusteadus, kasvatusteadused, majandus, riigiteadused, kommunikatsioon ja infotehnoloogia, sotsiaalteadused, logopeedia.

On huvitav, et teadusringkondades on tekkinud kaks selget leeri: ühed leiavad, et rahastada tuleb neid teemasid, mis on ennast juba tõestanud,

kus on tuntud tegijad ja mis on suutnud senini ellu jääda. Ühesõnaga – anda ressursse sinna, kus neid juba on. Teine osa arvab, et teaduspoliitikat tuleb suunata, otsuseid teha, lähtudes mõistlikust vaatest, millega nähakse nii teadusmaastikku tervikuna kui ka sotsiaalteadusi selles struktuuris, luues võimalusi uute (aga ka mingil põhjusel hääbunud vanade) uurimisvaldkondade arenguks.

Kes teeb Eestis teaduspoliitikat?

Konverentsil osalenul, kes ise ei osale otsustuskogude töös, on väga raske aru saada, kelle käes juhtimisohjad tegelikult on. Jäi mulje, et teaduspoliitikat kujundab grupp teaduspublikatsioonide mõõtmise tehnikat (bibliomeetriat) väärtustavaid inimesi ja institutsionaalse raha jagamiseks on üks otsustuskogu, mille koosseis ja tegevus oleksid nagu konfidentsiaalsed. Samuti andis HTM-i esindaja (kõrghariduse ja teaduse asekanstler Indrek Reimand) mõista, et ministeerium ei tee poliitikat, seda tehakse seal, kus otsustatakse rahajagamine. Tema interpreteeris missioonikonverentsi kui sotsiaalteadustele eristatuse kauplemist ja teadusvaldkondade vastandamist.

Reimandi arvates peaks millegi muutmiseks olema laiem ühiskondlik tellimus. Kui raha ümberjagamise diskursus jääb teadlaskonna enda hulka, siis ei juhtu midagi. Tellija (st ühiskond) peab tahtma raha ümber jagada.

Marju Lauristin ja Mikko Lagerspetz avaldasid arvamust, et uurija ei saa teha ainult tellimustöid. Niigi tuleb valdav osa teadusrahast sotsiaalteaduste vallas välisriikidest, kes dikteerivad teemad (näiteks venelased Eestis, finantskriis, sugudevaheline võrdsus), mis ei pruugi sugugi teadlaste enda arvates prioriteetsed olla. Marju Lauristini arvates võiks ühiskondlikuks tellimuseks saada eesmärk

rahastada teadus- ja arendustegevust riigieelarvest 3% ulatuses SKT-st.

Prof Varblase sõnul tuleks Eesti jaoks nn targa spetsialiseerumise valdkonnad välja sõeluda ning algatada sotsiaalteaduste seireprogrammid. Tema arvates on paras aeg hakata mõtlema, kas on ikka õige, et 2007–2012 ei ole sentigi teadusraha antud nt logopeedia valdkonna teadusuuringutele. Ta ei lasknud end nurka suruda oponentide väitest, et ei ole sellist „tarkade kogu”, kes teeks nimekirja Eestile vajalikest teadusvaldkondadest, ja toetas arvamust, et on võimalik kujundada teadusmaastik kõiki olulisi teadusvaldkondi katvaks ja teha teaduspoliitikat sel viisil. See võiks olla näiteks Eesti teadusagentuuri ülesanne.

Kui palju on meil sotsiaalteadlasi?

Euroopa sotsioloogia assotsiatsiooni presidendi Pekka Sulkuneni ettekandest jäid muu hulgas kõlama sotsioloogide konverentsidest (üle maailma) osavõtjate suured arvud. See mõjus nagu etteheide, et meie nii väikesesse saali ära mahtusime, kuigi saal oli rahvast puupüsti täis. Mõnes mõttes üsna kujundlik olukord: tundub, nagu oleks sotsiaalteadlasi liiga palju, õhku ja ruumi kõigile vähe.

Sotsiaalteadlaste endi arvates selle valdkonna teadlasi napib. Isegi nii, et teadusteemade rahastamisel jäävad suured „valged laigud” valdkondades, kus uurijad üldse puuduvad. Peale logopeedia ei ole ka etnoloogias näiteks ühtegi uurimisteemat avatud. Kellele me ERM-i maja ehitame – kas ainult külastajatele/turistidele ja saalivalvurite töökohtadeks? Urmas Varblane tõi näite TÜ majandusteaduskonnast, kus oli korraldatud tööaja pildistamine. Kõik tööd pandi kirja, samuti aeg, mis nendele kulus. Tuli välja, et keskmiselt (NB!) töötavad majandusteaduskonna õppejõud 60 tundi nädalas ja mõned isegi 62. Selge, et nädalavahetused tuleb siis tööl käia, hilisõhtul projekte teha ja loenguid ette valmistada. Üldsusele on jäänud mulje, et sotsiolooge on meil liiga palju. Lauristin oli kokku lugenud, et ülikoolides kokku on doktorikraadiga inimesi umbes 50. Üldsus ja ka meediaväljaanded liigitavad sotsiaalteadlaste hulka sageli igasugust muud rahvast, näiteks kõik need, kes ühiskonna teemal sõna ütlevad, ja eriti need, kes arvamusuuringuid korraldavad. Ei jätud puudutamata ka teadustulemuste hindamise probleeme, mis on olnud tulise debati keskmes. Kuna Eesti teadusringkond on väike, on raske leida objektiivseid retsensente, kes ei oleks retsenseeritava teema ja selle tegijatega seotud. Ikka on nad kas kolleegid samast ülikoolist, kursuse- või koguni elukaaslased. Selle (n-ö korruptsiooni-) süüdistuse vältimiseks on hakatud järjest rohkem hindama justkui objektiivsemat laadi näitajate kaudu, nagu avaldatud rahvusvahelised publikatsioonid ja nende tsiteerimine, mis on omakorda ohtlik äärmus (vt Peeter Espak, „Kas ikka hinnata teadust numeroloogia ja maagia toel?”, Sirp 21.09.2012).

Marika Kirch

TARTU KHK

Tartu kutsehariduskeskus on Eesti suurim ametikool.

10/90 aastat heade tegude kooli

■ Tartu kutsehariduskeskuse trumbid on lai erialavalik ja moodne õpikeskkond.

1922. aasta 24. novembri Postimehes ilmus teade, mis kutsus noormehi, kes on lõpetanud algkooli neli klassi, õppima vastloodud Tartu puu- ja rauatöökooli. Maailmasõda ja Vabadussõda olid Eesti tööstusele ja põllumajandusele mõjunud laastavalt ja ühiskonda kimbutas oskustööliste puudus. Kutsehariduse süsteemses käivitamises nähti päästvat võimalust.

Uude kooli võeti vastu 35 õpilast, kelle käsitutes oli 18 raua- ja 12 puutööpink, neli puu- ja üheksa rauatöömashin, üks tahvel, kaheksa joonestuslauda ja kaheksa koolipinki. Õppeaeg oli kolm aastat, täieliku kursuse lõpetanu sai õppinud töölise kutse. Õpikuid polnud, vajalik õppekirjandus tuli laenutada linnaraamatukogust. Suurt tähelepanu pöörati praktiliste oskuste omandamisele. Kokku oli nädalas 45 õppetundi. Mais 1924 võeti vastu esimene täismahuline õppekava, kus toodi ära õppeainete nimetused ja ainekavade lühikirjeldused.

90 aasta eest loodud Tartu puu- ja rauatöökool on Emajõelinna kutsehariduse läte. Aegade jooksul eri nimetusi kandnud kool (alates 1992. aastast Tartu tööstuskool) ongi kõige põlisem haru, mis kümne aasta eest koos Tartu ehitus- ja kergetööstuskooli, Tartu teeninduskooli ja Tartu õppekeskusega põimus üheks suureks puuks –Tartu kutsehariduskeskuseks.

2002. aasta sügisel paari tuhande õpilasega alustanud koolist on praeguseks saanud Eesti suurim ametikool, kus tasemeõppureid juba ligi 3800. See on 12% Eesti ametikoolide õpilaste üldarvust. Neile lisaks saab aasta jooksul koolitust 3000 täiskasvanut. Töötajaid on 350. Nüüdisaegsed õppekorpused paiknevad linnas kolmes kohas: Kopli, Põllu ja Struve tänavas. Valida saab 50 õppekava vahel. Pakutakse ka sessioonõpet, kutsealast eelkoolitust ja õpet põhihariduseta noortele.

Koolil on kaks õpilaskodu, hotell, spordibaasid, pesumaja, ilusalongid, kauplus, multimeediakeskus, söökla ning isegi oma restoran. Igal pool on teenindajaiks kaasõppurid.

„Esimest korda kümne aasta jooksul olid septembriks kõik kohad täis,”

rõõmustab Tartu kutsehariduskeskuse direktor Andrus Kompus. „Tartu on tõmbekeskus ja meil on lai erialavalik. Kui noor tunneb, et tal on kutsumus mingile alale, leiab ta siit ikka sobiva.”

Kõik pole veel valmis

Moodne ümbrus ja tehnoloogia äratav tulijais usaldust. Siiski ei arva direktor, et kõik on ideaalne ja päriselt valmis. Õpe peaks minema üha praktilisemaks. See eeldab aga suuri investeeringuid praktikabaasidesse. Tehtud on alles näpuotsatäis, probleem on riiklikult lahendamata. Eurorahaga on koolid olnud endale hulga seadmeid, kuid need vananevad ruttu.

SIRJE PÄRISMAA

Kutsehariduskeskuse värvilised autod paistavad Tartu tänavapildis kaugele.

„Tulevik teeb murelikuks,” räägib Kompus. „Kutseharidus on kallis ülal pidada, kuid me saame 20% vähem pearaha kui üldharidus. Me ei saa õpetada vaid teooriat. Mulle meeldib Soome mall, kus vähesed teooriatunnid on põimitud praktikaga. Kust võtta aga miljonid eurod praktikabaaside nüüdisajastamiseks?”

Pisut leevendust on andnud koostöö ettevõtetega. Mitmed firmad on investeerinud kooli õppebaasidesse ja neil on nimelised õppeklassid.

Direktori hinnangul on ka sisseastutajad muutunud üha teadlikumaks ja uurivad enne õppima asumist õppekavasid. Kui veel paari aasta eest õnnestus soovitud erialale mittepääsenud meelitada õppima teist ala, siis nüüd pigem loobutakse õpinguist. Paraku on teadlike kõrval ka hulk selliseid noori,

just põhikoolist tulnuid, kel puudub motivatsioon ja kes ei oska õppida. Nii oligi kool sunnitud esmakursuslastele sisse seadma õpioskuste mooduli.

Õppurite hulka satub neidki, kes on harjunud põhikoolis oma kolmed niisama kätte saama. Neile tuleb suure üllatusena, et kutsekoolis ei saagi nii viisi läbi. Vastutus tööandja ees ju kohustab!

Direktori sõnul on riiklikud õppekavad praegu ülepaisutatud ja sealt ei tohi midagi välja võtta, kuid peaks olema võimalusi enam individuaalseid oskusi arendada. Kool teeb juba individuaalseid õppekavasid, et igaüks saaks õppida vastavalt võimetele.

„Ei saa võtta ühest toruotsast sisse ja teisest välja lasta, vägisi õpetamine võtab motivatsiooni,” arwab Kompus. Järgmise viie aasta eesmärk ongi õppekvaliteedile rõhku panna. Valus on kutseõpetajate nappuse teema.

Õpilasest õpetajaks

Tauris Vijar lõpetas viie aasta eest kutsehariduskeskuse autotehnika erialal. Viimasel kursusel palus klassijuhataja, et ta annaks automaalaritele tunde. Õpetajatöö istus ja noormehe valik lõpetamise järel oli kindel – oma kooli. Õppimisega on aga nii suur hoog sees, et ta läbis veel Tartu ülikoolis kutseõpetaja bakalaureuseõppe, tudeeris Rakvere kolledžis võõrkeeli ja erialas täiendas end Tallinna tehnikakõrgkoolis. Palju on ka välismaiseid koolitusi, nii et diplomitest saaks päris pika rea.

„Tore on õpilastele oma tarkusi edasi anda ja samal ajal nendelt õppida, see pole ühelgi päeval korduv töö,” on noor õpetaja vaimustuses. Noorusest hoolimata on ta õpetajana karm ja nõuab kindlaid asju. Kui need on täidetud, on ka läbisaamine grupiga hea. Kui aga reegleid rikutakse, mõtleb ta välja „karistusmeetme”.

Tauris Vijar plaanib arendada kutsehariduskeskuses automaalar eriala esimesele kutsetasemele lisaks välja teise kutsetaseme õpetamise, Eestis pole seda veel üheski koolis.

„Teeme siin koolis kõike hea tahetega, ka õpetame,” mõtestab ta Tartu kutsehariduskeskuse motot „Heade tegude kool”. „Üritame alati heaga, et õpilased saaksid korraliku hariduse ja väärt töökoha.”

Vijari kursuselt jäi kogunisti neli lõpetajat oma kooli õpetajaks. Seegi ju hea tegu!

Margit Tennosaar lõpetas kuue aasta eest kutsehariduskeskuse veebidisani ja e-kaubanduse alal. Oli aasta erasektoris tööl ning seejärel tuli tagasi kooli, sedapuhku õpetajana. Koolis töötamise kõrvalt omandas ülikoolis kutseõpetaja bakalaureusetaseme ning praegu õpib magistrantuuris koolikorraldust. Tänavu jätab ta kooli kaheks kuuks, et minna välismaale end erialas täiendama.

„Olen väga rahul, mul on toetavad töökaaslased ja lahedad õpilased,” kõneleb ta. „Praegu on tähelepanu lisaks õpetamisele koondatud veebidisani kutsevõistlustele.”

Tennosaar on olnud nii üleriigilise kui ka Baltimaade võistluste korraldaja, samuti kohtunik üle-euroopalisel võistlusel EuroSkills. Euroopa mastabis võetakse mõõtu 52 erialal ja tartlastel on sealt ette näidata mitut karva medaleid. Mööblitislari eriala vilistlane Ivo Ilm on lisaks EuroSkillsi meeskondlikule kuldmedalile saavutanud Eesti kõrgeima koha (10.) ka WorldSkillsil. Oktoobri algul esindab EuroSkillsil kutsehariduskeskust viis õpilast.

Firmaomanik koolipingis

Üks õppivaid firmaomanikke on arvutite ja arvutivõrkude IV kursuse noormees Martin Kangur, kes võitis veebidisainis nii Eesti kui ka Baltimaade võistluse.

„Võistlemine on vajalik, et võrrelda koolide tasemeid ja ka enda oma teis-

SIRJE PÄRISMAA

Vilistlane Tauris Vijar on nüüd ise õpetaja.

TARTU KHK

Õpetaja Margit Tennosaar loodab, et Martin Kanguril läheb EuroSkillsil hästi.

tega,” lausub Kangur. „Tunne on hea. See on ju asi, mida ma iga päev teen. Mul on oma firma, kontor on kuus töötajat, lisaks veel projektipõhised. Tegeleme tarkvaraarenduse, mobiilrakenduste ja disainiga. Kutsekooliaastad on andnud mulle väga palju. Enne olin tarkvaraarenduses suhteliselt tugev, aga silmaring on nüüd laienenud, ka arvutivõrkude poole. Tean igast alast kümneid võtmeasju.”

Kangur on kutsekoolis juba teist korda. Esimesel katsel jättis pooleli, kuid siis tuli tagasi.

Kutsealameistrite kõrval on koolil ka oma maailmameister – kevadel toiduainete töötlemise lõpetanud Alex Edward Raus tuli 2010. aastal juunioride klassis jõutõstmise maailmameistriks. Tänavu püstitas ta koguni maailmarekordi ning tuli Euroopa meistriks. Raus töötab praegu spordiklubis turvamehena ja plaanib uuesti kutsekooliõpinguid mõnel teisel alal.

Kooli juubeliks valmib Põllu tänavas autoremonditöökoda. Sahtlis on kutsehariduskeskusel varuks ka juba uusi arendusprojekte. Näiteks Põllu tänavasse tuleks uus tehnoloogiakeskus ehitada. Meeles mõlgub staadioniprojekt, millest saaksid kasu ka naaberikooli ja ümbruskonna noored.

„Lisaks riigi investeeringutele kasutame omateenitud raha, osa õppebaase annab koolile täiendavat tulu,” lausub direktor. „Ja meil on alati projekte võtta, mõtleme oma arengule pikalt ette.”

Sirje Pärismaa

Tartu Kutsehariduskeskuse tellitud tasuline tekst.

Haapsalu Linnavalitsus

kuulutab välja konkursi

HAAPSALU GÜMNAASIUMI DIREKTORI

ametikohta täitmiseks.

Kandidaadile esitatavad nõuded:

vastavus haridus- ja teadusministri 26. augusti 2002. a määruses nr 65 „Pedagoogide kvalifikatsiooninõuded“ kehtestatud § 7 ja 8 nõuetele.

Täiendav info:

Haapsalu Gümnaasium korraldatakse ümber põhikooliks alates 01.09.2013 vastavalt Haapsalu linna koolivõrgu ümberkorraldamise kavale.

Kandideerijatel esitada:

- kirjalik avaldus,
- motivatsioonikiri,
- elulookirjeldus, sh töö- või teenistuskäik,
- ametikohale esitatud nõuetele vastavust tõendavate dokumentide koopiad,
- essee kooli arenguvõimaluste kohta põhikoolina,
- kandidaadi soovil muud dokumendid.

Tööleasumise aeg hiljemalt 01.12. 2012. a.

Kooli asukoht Kuuse 1, Haapsalu.

Dokumendid esitada hiljemalt **12. oktoobriks 2012. a** e-aadressil hiv@haapsalulv.ee.

Täiendav teave telefonil 472 5306 (haridusosakonna juhataja).

ARCHIMEDES

Sihtasutuse Archimedes hariduskoostöö keskus
kutsub taas

**koolijuhte, haridusametnikke,
hariduse otsustustasandi töötajaid
ja sotsiaalseid partnereid**

osalema

HARIDUSJUHTIDE ÕPPELÄHETUSTEL EUROOPAS

Ühenädalasel välislähetusel saab arutleda kolleegidega Euroopast ühist huvi pakkuvale hariduspoliitilisel teemal, õppida tundma korraldajamaa ja teiste osalejate haridussüsteeme, külastada koole ja leida head partnerid edasiseks koostööks, et koos muuta haridus Eestis ja Euroopas paremaks.

Stipendium katab reisi- ja elamiskulud.

Taotlusi ootame 12. oktoobri keskpäevani.

Täpsema info taotlemise kohta, õppelähetuste kataloogi ja taotlusvormi leiab sihtasutuse Archimedes hariduskoostöö keskuse kodulehelt <http://archimedes.ee/haridusjuhid>.

Lisainfo tel 697 9210

või e-aadressil sirli.taniloo@archimedes.ee.

Elukestva õppe programm

VIIMSI KOOL

võtab tööle:

MATEMAATIKAÕPETAJA

(asendusõpetaja, tööleasumise aeg jaanuaris 2013),

INGLISE KEELE ÕPETAJA

(tööleasumise aeg jaanuaris 2013),

KLASSIÕPETAJA

(tööleasumise aeg jaanuaris 2013),

PSÜHHOLOOGI

(tööleasumise aeg novembris 2012).

Edukas kandidaadil on

- täidetud kvalifikatsiooninõuded,
- tahe töötada lastega,
- väga hea suhtlemis- ja meeskonnatöö oskus,
- arvuti kasutamise oskus,
- avatus uuendustele.

Konkursist osavõtuks esitada

- avaldus,
- elulookirjeldus,
- haridust tõendava dokumendi koopia.

Dokumendid saata hiljemalt **31. oktoobriks 2012** greta@viimsi.edu.ee või Randvere tee 8, Haabneeme, 74001 Harjumaa.

Tallinna Laagna Lasteaed-Põhikool

kuulutab välja konkursi järgmistele ametikohtadele:

LASTEAIAÕPETAJA sõimerühma (0,5),

LASTEAIAÕPETAJA erirühma (0,5),

ERIVAJADUSEGA LASTE PIKAPäEVARÜHMA KASVATAJA (0,67),

KLASSIÕPETAJA (1,0, toimetulekuklass),

ABIÕPETAJA (1,0, liikumis- ja kõnepuudega laste klass).

Kandidaatidel palume esitada **14. oktoobriks** CV, soovivavaldus ning haridust tõendava dokumendi koopia e-aadressil info@laagnakool.ee.

Lisainfo 523 2741, 632 2795.

Jaanuaris ukseid avav
neljarühmaline

lasteaed Lagedil

ootab oma meeskonda loovaid,
aktiivseid ja sõbralikke

ÕPETAJAIK.

Tööleasumise aeg on
1. detsember 2012.

Lagedi Põhikool

kuulutab välja konkursi
põhikooli

EESTI KEELE ÕPETAJA

leidmiseks koormusega
18 tundi nädalas. Tööleasumine
esimesel võimalusel.

Avaldus, CV ja haridust tõendavate
dokumentide koopiad esitada aadressil
Kooli t 18B, Lagedi, Rae vald,
75303 Harjumaa või e-aadressil
direktor@lagedi.edu.ee.

Lisainfo telefonil 5664 6216.

Türi
Põhikool

kuulutab välja
konkursi

KLASSIÕPETAJA

(väikeklassi õpetaja,
1,0 ametikohta)

ametikohale
lapsehoolduspuhkusel oleva
töötaja asendamiseks.

Tööleasumine
esimesel võimalusel.

Kandideerimiseks saata soovivavaldus,
elulookirjeldus, kvalifikatsiooninõuetele
(haridusministri 26.08.2002
määrus nr 65 „Pedagoogide
kvalifikatsiooninõuded“) vastavust
tõendavate dokumentide koopiad
ja muud kandidaadi poolt vajalikuks
peatavad dokumendid
8. oktoobriks Türi Põhikooli
aadressil Wiedemanni 3a, 72213 Türi
või e-aadressil sekr@tyriipk.ee.

Lisateave tel. 5306 7778.

Loksa Lasteaed

võtab konkursi korras tööle

0,5 koormusega

EESTI KEELE ÕPETAJA,

0,75 koormusega

LASTEAIAÕPETAJA (EESTI ÕPPEKEELEGA RÜHMA),

0,75 koormusega

LASTEAIAÕPETAJA (VENE ÕPPEKEELEGA RÜHMA).

Nõutav erialane keskeri- või
kõrgharidus.

Avaldus, CV ja haridust tõendavate
dokumentide koopiad esitada hiljemalt
5. oktoobriks aadressil Posti 27,
Loksa, 74805 Harju maakond või
meili teel lasteaed@loksa.ee.

Info telefonil 505 0301.

Tallinna

Arte Gümnaasium

võtab 2012/2013. õppeaasta
II veerandist tööle

ARVUTIÕPETAJA

põhikoolis ja gümnaasiumis
(osalise koormusega
10 tundi nädalas).

Avaldus, CV ning kvalifikatsiooni
tõendavate dokumentide koopiad
saata hiljemalt **26. oktoobriks**
kooli aadressil E. Vilde tee 62,
13421 Tallinn või direktor@arte.edu.ee.

**Info tel 5303 4495,
Sirje Ebral.**

Jõgeva Lasteaed Rohutirts

võtab konkursi korras tööle

MUUSIKAÕPETAJA (1,0).

Avaldus, CV, haridust tõendavate
dokumentide koopiad saata
12. oktoobriks aadressil Rohu 8,
48307 Jõgeva või rohutirts@hotmail.ee.

Täiendav info tel 5304 0295.

Tartu Katoliku Hariduskeskus

vajab alates 26. novembrist

KLASSIÕPETAJAT (asenduskoht).

Avaldus, CV ja haridust tõendavate
dokumentide palume esitada
3. oktoobriks aadressil
kool@katoliku.edu.ee või saata
Jakobi 41, 51006 Tartu.

Info telefonil 742 1963.

ELUPILT

Film, mis võttis ootamatu pöörde

Aastaid tagasi tegi mu õde Kersti Uibo minust dokumentaalfilmi. Oli aasta 1991, õppisin sel ajal Soomes Sibeliusi akadeemias laulmist. Õde õppis Inglismaal filmikoolis, kus tal oli vaja teha koolitööna üks film. Ta otsustas teha filmi minust ja kõige esimesest konkursist, kus ma lauljana osalesin, see oli Queen Elizabethi konkurss Belgias.

Film algab hetkest, mil ma Belgias lennuki pealt maha astun, ja pidi lõppema sellega, et võistlus on õnnelikult läbi. Aga läks teisiti.

Konkursist kutsuti mind osa võtma CD-plaadi alusel, mille olin eelnevalt žüriile saatnud. Loomulikult lootsin, et pääsen Belgias järgmistesse voorudesse, kuid paraku nii ei läinud. See, kuidas ma pärast esinemist õnnelikuna ruumist välja tulen, hiljem seinalt nimekirja loen ja oma nime ei leia – kõik mu emotsioonid on filmis sees. Elasin seda läbikukkumist väga üle.

Arutasime õega, mida teha. Tagasisõidupilet oli mul konkursi lõpukuupäevaks juba varem ette ära ostetud, sest nii oli odavam, aga sinna

Heatujuline filmigrupp on jõudnud Belgiasse. Keskel kõnnib, kaamera käes, tulevane ooperilaulja Pille Lill, temast paremal filmitegijast õde Kersti Uibo ning vasakul Ellen Maiste, kes oli konkursil klaverisaatjaks.

oli terve nädal aega, nii et otsustasime hoopis õe juurde Londonisse sõita. Londonis tuli mul mõte uurida sealseid õppimisvõimalusi.

Otsisin üles Londoni Guildhall School of Music and Drama vokaalosalakonna juhataja. Selgus, et katsed olid juba pool aastat varem ära olnud...

Läks aga nii, et mulle korraldati eraldi katsed. Arvati, et sellist häält nagu minul pole nende koolis varem olnud, ning järgmisel päeval kuulas komisjon mu üle. Film lõpebki sellega, kuidas ma uksest välja astun ja kuulutan, et sain sisse. Filmil on üliõnnelik lõpp.

Õppisin Londonis magistrantuuris kaks aastat See on maailma üks tippkoole senini, sain sealt väga hea hariduse. Ebaedu viis õnneliku elumuutuseni. Kunagi ei tea, kus ja millal võib sulle mingi võimalus avaneda. Inimene ei tohiks raisata aega pikkadeks üleelamisteks, vaid peaks tegema kiire analüüsi ning elama rõõmsalt igas hetkes.

Tagantjärele mõeldes oli filmi tegemise aeg üsna naljakas. Kersti käis mul igal pool nagu takjas oma kaameraga järel, ühel hommikul, kui ma vannis olin, tuli isegi vannituppa, mis mind väga vihastas. See episood on filmis sees ja selle järgi sai film nimeks „Diiva vannis”.

Järgmisel päeval tegin õele tagasi ja filmisin teda ootamatult küllalt delikaatses olukorras. Ka seda võib näha filmilinal.

Film sai päris hea ning on võitnud mitmel festivalil auhindu, aga selle Eestis näitamiseks pole ma veel valmis.

Pille Lill

Koolilõuna ja õppevahendite toetuse suurust veel arutatakse

- Milline on õpilastele koolitoidu ja töövihikute kompenseerimise kord?
- Millised soodustused on ette nähtud ja millised muudatused on selles osas plaanis?

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 42 sätestab regulatsiooni seoses munitsipaalkooli õpilaste koolilõuna kulude katmise toetusega. Nimetatud paragrahvi lõike 2 alusel nähakse riigieelarves ette toetus koolilõuna kulude katmiseks munitsipaal- ja erakoolis statsionaarses õppes põhiharidust omandavatele õpilastele.

Koolilõuna toetuse ühe õpilase kohta ning toetuse jaotuse korra kehtestab vabariigi valitsus. Vabariigi valitsus on seda teinud oma 5. aprilli 2012. a määruse „2012. aasta riigieelarve seaduses kohaliku omavalitsuse üksustele määratud tasandus- ja toetusfondi jaotus ning jaotamise ulatus, tingimused ja kord” §-s 12, mille kohaselt jaotatakse hariduskuludeks määratud rahast 14 752 143 eurot kohaliku omavalitsuse üksustele koolilõuna toetuseks.

Koolilõuna (toetuse) arvestuslikuks maksumuseks ühe õpilase kohta kehtestatakse 0,78 eurot õppepäevas. Koolilõuna toetust eraldatakse iga statsionaarses õppes põhiharidust omandava õpilase kohta 175 õppepäeva ulatuses. Koolilõuna toetuse kasutamise tingimused ja korra kehtestab põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 42 lõike 5 kohaselt valla- või linnavalikogu.

2013. aasta osas riigieelarve läbirääkimised alles käivad ning seetõttu ei ole võimalik öelda koolilõuna toetuse suurust järgmise kalendriaasta kohta. Et põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §-i 42 haridus- ja teadusministeeriumi ettevalmistatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning sellega seoses teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga kavas muuta ei ole, pole revolutsioonilisi muudatusi ette näha. Toetus säilib

JURIST

INDREK KILK
haridus- ja teadusministeeriumi jurist

samale sihtgrupile, lahtine on vaid selle suurus.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 82 lõike 3 teisest lausest tuleneb: lähtudes munitsipaalkoolide õpilaste arvust, määratakse kooskõlas riigieelarve seadusega igal aastal riigieelarvest toetus valdadele ja linnadele munitsipaalkoolide õpetajate, direktorite ja õppealajuhatajate töötasu ning täienduskoolituse, investeeringute ning käesoleva seaduse § 20 lõikes 1 nimetatud õppevahenditega seotud kulude katmiseks.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 20 lõikes 1 nimetatud õppevahenditega seotud kulud kaasnevad põhikooliõpilastele õpikute, töövihikute, tööraamatute ja töölehtede ning gümnaasiumiõpilastele õpikute ostmisega. Vabariigi valitsuse varem nimetatud määruse § 13 lõike 7 kohaselt arvestatakse õppevahendite soetamise toetuseks 57 eurot iga õpilase kohta.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 82 lõiget 3 haridus- ja teadusministeeriumi ettevalmistatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ja sellega seoses teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kohaselt muudetakse, kuid riik jätkab õppevahendite soetamise toetamist (muudetakse vaid omavalitsusele eraldatava raha süsteemi).

Kuna 2013. aasta teemal riigieelarve läbirääkimised käivad, ei ole veel võimalik öelda, mis suurusjärgus riik õppevahenditega seotud kulude katmist toetab (sh toetuse suurust ühe õpilase kohta).

ÕNNITLEME

75

AINO LUKMAN

Väike-Maarju gümnaasiumi endine kauaaegne õpetaja

70

KAIE SOKK

Põlva ühisgümnaasiumi endine õpetaja

65

GALINA NIKITINA

Loksa gümnaasiumi õpetaja

EHA POMERANTS

Jüri Tõruse lasteaia õpetaja

60

ESTER JÄRVEKÜLG

Viljandi Jakobsoni kooli õpetaja

MEIDA KAEVAND

Tallinna Paekaare lasteaia kauaaegne õpetaja

HENN REBANE

Viimsi muusikakooli õpetaja

MILVI ZNAMENSKAJA

Tartu Helliiku lasteaia kauaaegne õpetaja abi

55

KAIE KORI

Tallinna Tondi põhikooli õpetaja abi

ENE NEITO

Uhtna põhikooli õpetaja

MERIKE OLO

Kuressaare täiskasvanute gümnaasiumi õpetaja

TIINA TAMMIK

Tallinna reaalkooli õpetaja

50

KALLE SAKS

Koigi kooli õpetaja ja korvpallitreener

AIRE VAGA

Kuressaare täiskasvanute gümnaasiumi õppealajuhataja

Õpilaste teadusajakiri Akadeemiake

ootab järgmisse numbrisse põhikooli- ja gümnaasiumiõpilaste uurimistöid ning esseesid.

Tähtaeg on **15. oktoober 2012.**

Ajakiri on eelretsenseeritav. Täpsemad nõuded kodulehel.

Kõikjal jälgi Su tööd ja tegudest, mida loonud Sa aastate reas; elad edasi meeltes ja mõtetes, oled alati meie seas.

Mälestame kauaaegseid lugupeetud kolleegide –

Jõgeva ja Elva keskkooli direktorit

VELLO NAMMI

ning

Valga ja Leevi põhikooli direktorit

AGU OLVETIT.

Jääme neid meenutama kui häid õpetajaid, tunnustatud kolleegide, tarku ja väärilisi inimesi.

Jõgevamaa, Tartumaa, Põlvamaa ja Valgamaa praegused ja endised koolijuhid,

EKUJ-seeniorid, haridus- ja teadusministeerium

Kus ja millal?

Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledžis
25.oktoobril, kell 10.00-14.00

Mida pakutakse?

Kirjastused ja tegevõpetajad müüvad õppekirjandust

Milles saab ise kaasa lüüa?

Töötoad teemal **Loov õpetaja digiajastul:**

Innovaatilised tehnoloogiad õppeprotsessis
Ingrid Maadvere, Gustav Adolfi Gümnaasium

IT ja kunstiopeetus
Tiiu Leibur, Koidula Gümnaasium

iPadi kasutamine algklassides
Tallinna Reaalkool

Koolielu koolitused, e-kursused ja konkursid
Tiigrihüppe Sihtasutus

Video kasutamine õppetöös
Piret Lehist, TLÜ Haapsalu Kolledž

Õppimine ja õpetamine digiajastul
Varje Tipp, Pärnumaa Kutsehariduskeskus

Mida veel põnevat pakutakse?

TLÜ Haapsalu Kolledži käsitöötehnoloogia- ja disainiosakond ning Haapsalu Kutsehariduskeskus pakuvad oma tooteid
Avatud on kohvik!

Info
Tel 472 0244,
Anneli Kasesalu
anneli@hk.tlu.ee
www.hk.tlu.ee

TALLINNA ÜLIKOOL
Haapsalu kolledž

Üks hetk.
Ajaloos

3. Tallinn, teine Jeruusalemm

Kroonik Balthasar Russow kirjutab, et 1576. aasta paiku lubanud Vene tsaar teha Tallinna äravõtmisest kogu maailmale Jeruusalemma teise ärahävitamise piltliku näituse. Nõudnud ta tallinnlastelt vaid alandlikkust, vastasel juhul ähvardas linna mõõga ja tulega nõndaviisi maani maha laastada, et lapselgi hällis elu puutumata ei jää. Järgmisel aastal piiras Ivan IV koos tatarlastega ca 50 000 mehe osalusel tulemusteta Tallinna.

Ähvardav kõneviis

Kas Juhan Julm ajas nõndasama udujuttu, kasutades ähvardavalt ilustavat kõneviisi? Moskvale meeldis viljelda piibellikku retoorikat. Kui 1558. aasta jaanuaris „tungis moskoviit võimsa väega Liivimaale ja tegi Riia ja Tartu piiskopkondade ning Viru alad sõja tallermaaks ja röövis, põletas ja tappis seal” (Russow), sündinud sõda sellest, nagu kirjutas Moskva Rooma keisrile, et liivimaalased olevat hea abi ja toetuse kõrgilt tagasi lükanud ning iseoma kasu vastu seisnud. Nende süda olla alati niisama nagu vaaraol täiesti paadunuks jäänud, seepärast jäävat üle neid ainult sõjaga õiglusele juhatada.

Tsaar ütles üsna kindlasti ette seda, mis saatus ootab ees tallinnasi. Millest kõnelesid ka sündmused Moskvas, Novgorodis, Tartus ja Paides. Aga võimalik ka, et sel jutul oli mingi muugi mõte sees.

Aastal 1570 oli Juhan Julm murdunud Vene põlisaadli selgroo. Massimõrv toimus Moskvas tsaari silme all: hukati lähimaid nõuandjaid, diplomaate ja ametnikke. Vene põlisaadel oli etniliselt suuresti soome-ugri päritolu. Samal aastal külastas ta raevus rikast Novgorodi. Selle mälestusväärse külaskäigu ajal surmati Novgorodi umbes 35 000 elanikust kuu aja jookul ca 20 000, osa küüditati; osa küüditatuist tapeti hiljem. Novgorodimaa riisuti paljaks, rööviti kirikute ja kloostrite aarded, kogu kaup ning kodanike vara. Eesmärk sai olla üks – kaotada sootuks kohalik põlisrahvastik (üksnes ülikonna hävitamisest ei või 20 000 inimese tapmise puhul juttu olla), lõigata läbi kultuuriline, poliitiline ja majanduslik järjepidevus.

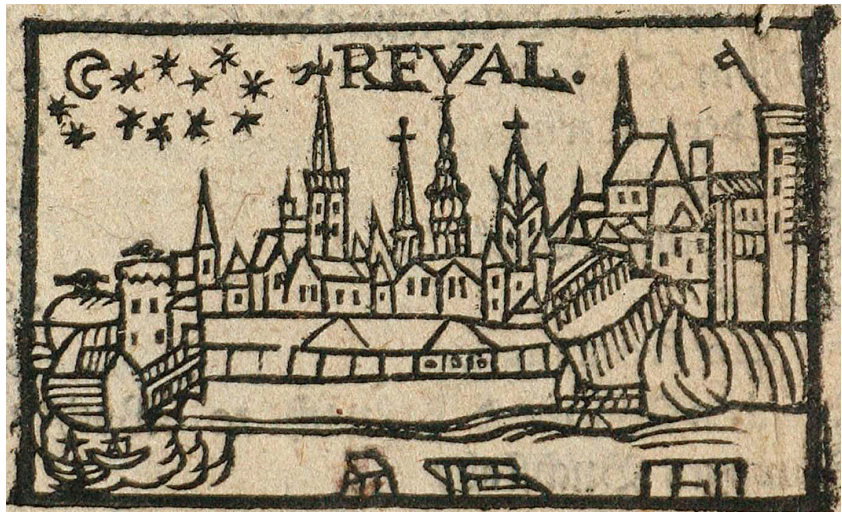
Moskva, kolmas Rooma

Kõige tõenäolisemalt asetuvad tsaari sõnad Jeruusalemma teisest ärahävitamisest Venemaa kui kolmanda Rooma konteksti. Moskva oli just ühendunud kolmandaks Roomaks ja suurvürst otsustanud hakata Rooma eeskujul tsaar-imperaatoriks, lastes ennast kroonida esimeseks Vene tsaariks (*Caesar, keiser*). Euroopa ei tahtnud seda tiitlit pikka aega tunnustada, seega tuli ennast tugevalt tõestada.

Esimene Rooma hävitas Jeruusalemma, ei saanud ju kolmas Rooma kuidagi kehvem olla. Vahest seostub Rooma rolli sisseelamisega ka kohaliku Hannibali hukk. Talupoegadest sõjasalga, nn Hannibali rahva juht hüüdnimega Hannibal (Ivo Schenkenberg, õigemini Iwenn Schenkenbrech) langes haavatuna vangi 1579 ja hukati haledasti Pihkvas

Kristuse kannatuslugu Tallinna vana vapi taustal. Pühavaimu kiriku kappaltari välistiib, Bernt Notke, 1483.

Põhjamaine Jeruusalemm? Üks varasemaid pilte Tallinnast, 1671.

Ivan IV palge ees. Hannibal oli esimese Rooma peavaenlane, temanimelele mehele ei saanud ometi armu anda, kuigi ta pakkunud enda vabastamise eest kolme uhket vangistatud Vene bojaari. Kui Hannibal kinni kukkus, tekkinud sellest kõigi venelaste juures nii Liivimaal kui ka Venemaal säärane rõõm ja hõiskamine, nagu oleksid nad kätte saanud mõne maa-vürsti, tähendab kroonik.

Halley komeet seisnud aastal 66 ähvardava mõõgana otsekui viimsepäeva märk Jeruusalemma kohal,

ennustades ette linna hukku. Juudi sõda lõppeski kurblooliselt. Algas juutide diasporaa. Tempel hävitati, juutide poliitiline ja usuline keskus lakkas olemast. 1500 aastat hiljem, kui muutus aktuaalseks teise Jeruusalemma hävitamine, toimus seegi sõda komeedikülluses. Kroonik Russowi tagantjärele tarkuse kohaselt kuulutanud 1556. aasta luua moodi tuline sabaga täht ette, et rootslased hakkavad laastama ja rüüstama Eestit niisama kui venelased ja tatarlased, tappes, röövides ja põletades. Novembris

Kristuse viinapuu võrsub draakoni suust. Akna põsekivi, 15.–16. sajandi vahetus.

detsembris 1577 nähti taas kohutavat sabaga tähte. Krooniku sõnul lausunud mõni, et „taevas, päike, kuu ja tähed moskoviidi õudsetest tegudest kartusega liikumas on”, teised aga öelnud lootusega, et samuti kui eelmine sabatäht suurt õnnetust ja muudatust kuulutanud, nõnda tähendavat see nüüdne moskoviidile midagi halba.

Ema maa Jeruusalemm

Jerusalemm on oma olemuselt kolmainsuslik – taevane Jeruusalemm, üks kindel paik Poja maal Palestiinas ja samuti see koht, kus kristlus peab paganlusega lepitamatut võitlust (käsitletavas kontekstis siis Ema maa Jeruusalemm). Tallinna külje all Aegna saarel asuvat kivilabürinti nimetati omal ajal väidetavalt Jeruusalemmaks. Labürinti läbimine seostub sümboolselt palverännakuga, sh relvastatud palverännakuga, et jõuda taevasesse Jeruusalemma, mis on kristlaste ülim eesmärk. Kolmandas Roomas võidi seda asja kergesti nõnda mõista, Juhan Julma otsetee taevasesse Jeruusalemma läheb Tallinna kaudu. Õnneks ei pääsenud ta linna sisse.

Väga võimalik, et Tallinn manifesteeris end ise ka kui teist Jeruusalemma, Ema maa Jeruusalemma. Ilmselt just kohaliku Jeruusalemma kontekstist lähtuvalt on käsitatav Kristuse kannatusloo kujutamine Tallinna vana vapi taustal, 1483. Niisugune asi ei saaks ühes nurgataguses linnas hästi võimalik olla – kui, siis üksnes püha maa pealinnas, mis seostub Püha Perekonaga. Ema maa pealinnas?

Jumalaema Maarja kultust asuti siinmail välja puhastama aastast 1524 seoses Saksamaalt saabunud usupuhastajate organiseeritud pildirüüstega. Usupuhastus oli Eestisse jõudnud aasta varem – samal ajal, kui Pihkva munk Filofei käis välja kolmanda Rooma idee.

Karl Kello

Tallinn pidas endast palju

Mitte iga linn, et mitte öelda – mitte ükski, Jeruusalemm ehk välja arvatud, ei saa endale lubada kujutada oma vapi taustal Kristuse kannatuslugu ega ehitada kirikut, mille torn tehtaks Euroopa ja seega ka maailma kõrgeimaks – ca 1500 sai valmis uue püha Olavi kiriku läänetorn. Oleviste torn tõusis ligi 160 m kõrguseks (157,8 m). Senini oli maailma kõrgeim ehitist olnud Cheopsi püramiid: algkõrgus 146,6 m (praegu 137 m). Tallinn oli põhjapoolseim hansalinn. Hansa tähtsaim kaubatee läks Novgorodist üle Tallinna Londonisse – ja vastupidi. Oleviste torn oli/on meremärk – aga mitte ainult. Kuldne kukk kirikutornis on päikese sümbol, valvab ristirahva und öisel ajal. Igal hommikul, eriti aga esimese jõulupüha hommikul löi tõusva päikese kiirtes esimesena särama kuldne kukk Oleviste tornis, kuulutades kristlikule maailmale Kristuse sündi.

Niguliste kirikus seisab seitsmeharuline ligi nelja meetri kõrgune Maarja põrandalühter, maailmapuu, elupuu ja ristipuu võrdkuju, neitsi Maarja lapsukesega otsas, ca 1519. Et maine neitsi troonib kõrgel üleval Maailma Valguse aukohal, võib mõeldav olla üksnes pühal maal – ja Maarjamaa pealinnas. Eesti kui Vana-Liivimaa osa oli neitsi Maarjale pühendatud maa. 14. sajandi keskpaiku andis Rooma paavst loa asendada palverännak Palestiinas Maarjamaa teekonnaga. Kuivõrd Maarjamaas nähti Poja maa Palestiina paralleeli, peaks eestlaste (vrd *maarahvas*) jaoks omama teatud tähendusvarjundit seegi seik, et ka valitud rahvas nimetas end ‘maa rahvaks’ ja Palestiina tähendas ‘maad’. Seitsmeharulist suurt põrandalühtrit kohtab küll Rootsi, Taani ja Saksamaa kirikutes, kuid Tallinna varianti ei ole vähemalt siinkirjutajal õnnestunud näha ei oma silmaga ega ole see ka ette sattunud kirjanduses või guugeldades.

Tallinnas Dominiiklaste kloostri asuval akna põsekivil on kujutatud Kristuse viinapuud ülenemas draakoni suust. Seegi võiks ju kõne alla tulla üksnes niisugusel maal, mis seostub Kristuse sünniga. Ema maal? Algkristlikus kontekstis võrsub kristlus paganluse rüpest. Igatahes ei saa see olukord võimalik olla suvalises paigas.

KARL KELLO

LXVI. Cometa Halleyflymilitang A.C. 68. 69. 1164

Halley komeet aastal 66 Jeruusalemma kohal. Amsterdam, 1666.

Õpetajate Lehes avaldatud artiklid on autoriõigusega kaitstud teosed.

Toimetust jätab endale õiguse vajadusel kaastöid lühendada. Toimetus ei tagasta kaastöid.

Lehes ilmunud fotode ja kirjutiste reprodutseerimine, tõlkimine, edastamine ja teistes väljaannetes avaldamine ilma SA Kultuurileht loata on keelatud.

Peatoimetaja: KALLE MUULI, kalle@opleht.ee.

Üldinformatsioon, reklaam: MARJU VEIKAT 683 3110, marju@opleht.ee. Levi: Expresspost 617 7717.

ADDRESS: Voorimehe 9, 10146 Tallinn. E-post: artikkel@opleht.ee. Internetaadress: http://www.opleht.ee/.

Toimetajad: üldharidus ja kutseharidus – RAIVO JUURAK 683 3115, kõrgharidus ja teadus – KARL KELLO 683 3116, alusharidus, elu ja inimesed – MEELI PARIJÕGI 683 3114 ja TIINA VAPPER 683 3120, Tartu toimetaja SIRJE PÄRISMAA 5334 5004.

Keeletoimetaja: PIRET KLAUS 683 3121. Korrektor: ANNE RUMMO 683 3122.

VÄLJAANDJA: SA Kultuurileht, Voorimehe 9, Tallinn. TRÜKK: Printall AS, Peterburi tee 64a, 11415 Tallinn. Tellimise indeks 69783.

TOIMETUSE KOLLEEGIUM: Kaidor Damberg, Mati Heidmets, Janar Holm, Martin Kaasik, Made Kirts, Kaire Kollom, Agu Laius, Tarmo Loodus, Rain Mikser, Agu Ojasoo, Mailis Reps, Indrek Riigor, Margit Timakov.

Väljaandmist toetavad:

Haridus- ja Teadusministeerium

ISSN 1406-6319

9 771406 631006

!P autorid! Palun teatage meile e-posti teel oma aadress, arveldusarve number pangas ja isikukood. Väljaanne kohustub honoreerima üksnes tellitud kaastöid. Sõnumeid toimetust ei honoreeri.